

T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Özel Hukuk Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**FİKRİ MÜLKİYET HAKLARININ ŞİRKET
SERMAYESİ OLARAK KONULMASI**

Ebru KARATAŞ

19906005

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Yılmaz YÖRDEM

Diyarbakır 2021

T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Özel Hukuk Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**FİKRİ MÜLKİYET HAKLARININ ŞİRKET
SERMAYESİ OLARAK KONULMASI**

Ebru KARATAŞ

19906005

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Yılmaz YÖRDEM

Diyarbakır 2021

TAAHHÜTNAME

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE;

Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum” Fikri Mülkiyet Haklarının Şirket Sermayesi Olarak Konulması” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

21/12/2021

Ebru KARATAŞ

T.C

DİCLE UNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

DİYARBAKIR

Ebru KARATAŞ tarafından yapılan “FİKRİ MÜLKİYET HAKLARININ ŞİRKET SERMAYESİ OLARAK KONULMASI” konulu bu çalışma, jürimiz tarafından ÖZEL HUKUK Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir

Jüri Üyesinin

Ünvanı

Adı Soyadı

Başkan: DR. ÖĞRETİM ÜYESİ YILMAZ YÖRDEM

Üye : DR. ÖĞRETİM ÜYESİ NECAT AZARKAN

Üye : DOÇ. DR. SADULLAH ÖZEL(ONLINE)

Tez Savunma Sınavı Tarihi: 13/12/2021

Yukarıdaki bilgilerin doğruluğunu onaylarım.

.../...../20

Prof. Dr. Yılmaz DEMİRHAN

ENSTİTÜ MÜDÜRÜ

(MÜHÜR)

ÖN SÖZ

Bu tez çalışmasında artan teknolojik gelişmelerle beraber gün geçtikçe ekonomideki yeri daha da belirginleşen fikri mülkiyet haklarının sermaye şirketlerine sermaye olarak getirilmesi konusu işlenmiştir. Şirket sermayesi olarak konulan fikri mülkiyet haklarının taahhüt ve ifa süreci ele alınarak, sermaye değeri olarak kabul edilme süreçlerinde ortaya çıkan sorunlara değinilip bu sorunlara getirilen çözümler irdelenmiştir.

Müsaadenizle teşekkür kısmını biraz uzun tutacağım. Öncelikle tez yazma sürecim boyunca benden yardımlarını esirgemeyen ve sabırla her soruma cevap verip, her sorunuma çözüm bulmaya çalışan danışmanım Dr. Öğretim üyesi Yılmaz YÖRDEM'e çok teşekkür ediyorum. Ayrıca teze başlamadan önce izleyeceğim yol ve dikkatli olmam gereken hususlarda beni bilgilendiren Prof. Dr. Nihat TAŞDELEN, Dr. Öğretim Üyesi Necat AZARKAN, Dr. Öğretim Üyesi Ömer Faruk DEMİR ve Dr. Öğretim Üyesi Didem YARDIMCIOĞLU'na da teşekkürü borç bilirim.

Arkadaşlarım Sidar AY, Yaren YEDİKARDEŞ, Hava ÖZDOĞAN'a tez yazma sürecimin başında ve sonunda yanımda oldukları, Helin ÖZTEK'e de güzel neşesi ve motive edici sözleri için minnettar olduğumu belirtmek isterim. Ayrıca edebiyat öğretmeni Uğraş ÇİFTÇİ'ye de desteği için çok teşekkür ediyorum. İsmi sayamadığım nice arkadaşşıma da verdikleri moral ve motivasyon için şükran borçluyum. Teşekkür ediyorum her birinize.

Son olarak tezin en başından beri bana destek olan ailem ve özellikle kardeşim Kadri KARATAŞ'a pes etmeme izin vermedikleri için değil, pes edince de yanımda olacaklarını hissettirdikleri için teşekkür ediyorum. Bu sürecin en güzel detayı buydu benim için.

Ebru KARATAŞ

Diyarbakır 2021

Bu çalışmayı, yıllar evvel kalemin bana çok yakıştığını söyleyip bu yolda yrmem için elinden geleni yapan Ahmet TATARĐAN'a ithaf ediyorum. Benim için göstermiş olduğu emekler ışık olup yolumu aydınlattı. Onun đrencisi olmakla her zaman gurur duydum. Her şey için sonsuz teşekkür ediyorum...

ÖZET

Fikri mülkiyet hakları, insanın yaratıcılığı ve fikri gayretiyle meydana getirdiği eser, buluş ve yenilikler üzerinde eser sahibinin gayri maddi bir hakkının bulunduğu kabul edilmesi ile ortaya çıkmıştır. Bir fikir veya sanat faaliyeti sonucunda oluşturulmuş eserlerden doğan haklar, telif hakları olarak isimlendirilmektedir. Sanayi, tarım gibi alanlarla alakalı buluş ve yenilikler için kişinin sahip olacağı haklara ise sınai mülkiyet hakları denilmektedir. Fikri mülkiyet hakları ise bu iki hak kategorisini kapsayan bir üst başlıktır.

Bilgi çağında olmamız sebebiyle fikri mülkiyet haklarının ekonomi için önemi gün geçtikçe artmaktadır. Gerek ülke içi gerek ülkeler arasında gerçekleşen ekonomik rekabette fikri mülkiyet hakları önemli bir silah haline gelmiştir. Fikri ürünlerin şirketlere sermaye olarak getirilmesi TTK'nın 127. maddesinde düzenlemiştir. Bu düzenleme gereğince fikri mülkiyet hakları ile haklı olarak kullanılmakta olan ve devir kabiliyetine sahip elektronik ortamlar, alanlar, adlar ve işaretler gibi değerler ticaret şirketlerine sermaye olmak üzere konulabilmektedir. Ancak sermaye şirketlerine sermaye olarak getirilmeleri için, nakden değerlendirilebilme ve devredilebilme özelliklerinin yanında ayrıca üzerlerinde sınırlı aynı bir hak, haciz ve tedbir bulunmaması da gereklidir.

Şirket esas sözleşmesinde paradan başka sermaye olarak konulan ayın ve hakların değerlerinin bulunması bir zorunluluktur. Dolayısıyla sermaye olmak üzere taahhüt edilen fikri mülkiyet haklarının değerlerinin hesap edilmesi gerekmektedir. TTK'nın 343. maddesi bu durumu düzenlemiştir. Bu kapsamda sermaye şirketlerine sermaye olarak konulacak fikri mülkiyet haklarına değer biçilmesi için bilirkişi görevlendirilmeli ve sermaye olarak taahhüt edilen ayın ve haklara değer biçilmelidir. Ayrıca fikri mülkiyet haklarının sermaye olarak kabulü için varsa özel sicillerine kayıt edilmesi de gereklidir.

Anahtar Sözcükler: Fikri mülkiyet hakları, bilgi, aynı sermaye, sermaye şirketleri, taahhüt

ABSTRACT

Intellectual property rights have emerged with the acceptance that the owner of the work has an intangible right on this works, inventions and innovations created by human creativity and intellectual effort. The legal rights on intellectual and artistic works are called copyrights. The rights that a person will have for inventions and innovations related to areas such as industry and agriculture is called industrial property rights. Intellectual property rights, on the other hand, is a top title that comprises these two categories of rights.

Due to the fact that we are in the information age, the importance of intellectual property rights for the economy is increasing day by day. Intellectual property rights have become a crucial weapon in the economic competition that takes place both within and between the countries. Bringing intellectual products to companies as capital is regulated in Article 127 of the Turkish Commercial Code. Pursuant to this regulation, intellectual property rights and rightfully used transferable electronic media, domains, names and signs can be brought to trading companies as capital. However, in order to bring them as capital to the capital companies, besides their ability to be evaluated in cash and transferred, it is also necessary that they do not have limited real rights, attachments and measures.

In the articles of association of the company, it is a necessity to find the values of the rights that are included as capital other than money. Therefore, it is necessary to calculate the values of the intellectual property rights committed to capital. Article 143 of the Turkish Commercial Code regulates this situation. In this context, an expert should be appointed to evaluate the intellectual property rights to which capital will be invested in capital companies, the rights committed as capital should be valued. In addition, in order for intellectual property rights to be accepted as capital, they must be registered in their special registers, if any.

Keywords: Intellectual property rights, knowledge, capital in kind, capital companies, undertaking

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	I
ABSTRACT	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
TABLO LİSTESİ	IX
GİRİŞ	1
1.1. MÜLKİYET KAVRAMI	4
1.1.1. Mülkiyet Kavramına Genel Bir Bakış	4
1.1.2. Fikri Mülkiyet Hakkı Kavramı	6
1.1.2.1. Terim Karmaşası.....	8
1.1.2.2. Telif Hakkı Kavramı	9
1.1.2.3. Sınai Mülkiyet Hakkı Kavramı.....	10
1.2. FİKRİ MÜLKİYET HAKLARININ TARİHSEL SÜRECİ	11
1.2.1. Kısa Tarihçesi	11
1.2.1.1. Türkiye’deki Gelişimi	13
1.2.2. Dünya Fikri Mülkiyet Hakları Örgütü(WİPO)	15
1.2.3. Başlıca Uluslararası Sözleşmeler	15
1.2.3.1. Paris Sözleşmesi	18
1.2.3.2. Bern Sözleşmesi.....	20
1.2.3.3. Roma Sözleşmesi	21
1.2.3.4. Patent İşbirliği Sözleşmesi	21
1.2.3.5. WİPO Telif Hakları Sözleşmesi(WCT) ve WİPO İcralar ve Fonogramlar Sözleşmesi(WPPT)	22
1.2.3.6. Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Anlaşması (TRİPS)	22

1.3. FİKRİ MÜLKİYET HAKLARININ KAPSAMI 25

1.3.1. Genel Bir Bakış	25
1.3.2. Eser Kavramı.....	26
1.3.2.1. FSEK Çerçevesinde Eser Sayılmak İçin Gereken Özellikler ...	26
1.3.2.1.1. Eser Sahibinin Hususiyetini Taşıma	27
1.3.2.1.2. Kanunda Hüküm Altına Alınmış Eser Gruplarına Dahil Edilebilme	29
1.3.2.1.3. Fikri Bir Gayretin Ürünü Olma	30
1.3.2.1.4. Şekillenme.....	30
1.3.3. Fikir ve Sanat Eserleri	30
1.3.3.1. İlim ve edebiyat eserleri	31
1.3.3.2. Müzik Eserleri	33
1.3.3.3. Güzel Sanat Eserleri	33
1.3.3.4. Sinema Eserleri	34
1.3.3.5. İşlenmeler ve Derlemeler	35
1.3.4. Eser Sahibinin Hakları.....	36
1.3.4.1. Manevi Haklar	37
1.3.4.2. Mali Haklar	38
1.3.4.3. Bağlantılı Hak Kavramı	39
1.3.4.4. Hakkın Doğumunda Tescilin Yeri	39
1.3.5. Sınai Mülkiyet Hakları	40
1.3.5.1. Patentler.....	40
1.3.5.1.1 Genel Bir Bakış	40
1.3.5.1.2. Patent için gereken koşullar	42
1.3.5.1.2.1. Yenilik	43
1.3.5.1.2.2. Buluş Basamağı.....	43
1.3.5.1.2.3. Sanayiye Uygulanabilirlik	44
1.3.5.1.3. Tescil.....	44
1.3.5.2. Faydalı modeller	44
1.3.5.3. Markalar	45
1.3.5.4. Tasarımlar	47

1.3.5.5. Coğrafi İşaretler	48
1.3.5.6. Entegre Devre Topoğrafyaları.....	48
1.3.5.7. Yeni Bitki Çeşitleri ve Yeni Hayvan Irkları.....	49
1.3.6. TİCARET UNVANLARI VE İŞLETME ADLARI	49
1.3.7. İNTERNET ALAN ADLARI.....	50
1.3.8. KNOW-HOW	51
2.1. SERMAYE KAVRAMI	53
2.1.1. Genel bir Bakış.....	53
2.1.2. Ayni ve Nakdi Sermaye İfadeleri.....	56
2.1.3. Sermaye Sistemleri.....	57
2.1.3.1. Esas(Sabit) Sermaye Sistemi	57
2.1.3.2. Kayıtlı Sermaye Sistemi	58
2.2. SERMAYE OLARAK KONULABİLECEK DEĞERLER	59
2.2.1. Para.....	59
2.2.2. Alacaklar	60
2.2.3. Taşınmazlar	61
2.2.4. Taşınırlar	62
2.2.5. Ticari İşletmeler	62
2.2.6. TTK madde 127/1’de sayılan sermaye olarak konulabilen değerlerin sınırlı Sayı İlkesine Tabi Olmaması	63
2.2.7. Kişisel Emek ve Ticari İtibarın Sermaye olarak Konulup Konulamayacağı Mevzusu.....	63
2.2.7.1. Sermaye Olarak Know-how	64
3.1.SERMAYE OLARAK GETİRİLEBİLECEK FİKRİ MÜLKİYET HAKLARINDA BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLER	66

3.1.1. Para ile Ölçülebilme	67
3.1.2. Maddi Edim Niteliğine Haiz Olma	68
3.1.3. Devredilebilme	69
3.1.4. Üzerinde Haciz, Tedbir ve Ayni Hak Olmaması Gerekliliği.....	70
3.1.4.1. Lisansa Konu Olan Fikri Mülkiyet Haklarının Durumu.....	72
3.2. FİKRİ MÜLKİYET HAKLARININ TAAHHÜT EDİLME SÜRECİ.....	77
3.2.1. Genel Bir Bakış	77
3.2.2. Şirket Sözleşmesinde Taahhüt edilmesi	78
3.2.3. Taahhüt Edilen Fikri Mülkiyet Haklarına Bilirkişilerce Değer Biçilmesi Gerekliliği	78
3.2.3.1. Hazırlanan Raporun İçeriği	80
3.2.3.2. Rapora İtiraz ve İtiraz İçin Öngörülen Süre	81
3.2.3.3. İtiraz Edebilecek Kimseler	82
3.2.4. İlgili Sicillere Şerh Verme	82
3.2.5. Taahhüt Edilmiş Sermayenin Korunması İçin Öngörölmüş bir Önlem Olarak İhtiyati Tedbir.....	84
3.2.5.1. Genel Bir Bakış.....	84
3.2.5.2. İhtiyati Tedbire Karar Verecek Görevli Ve Yetkili Mahkeme	86
3.2.5.3. Tedbire Karar Verilmesini Talep Edebilecek Kimseler	87
3.2.5.4. Verilen İhtiyati Tedbir Kararının Kaldırılması.....	87
3.3. İFA VE İFA EDİLMEMENİN YAPTIRIM VE SONUÇLARI.....	89
3.3.1. Fikir ve Sanat Eserlerinin İfası.....	89
3.3.2. Sınai Mülkiyet Haklarının İfası.....	90
3.3.3. İfa Edilmeyen Sermaye Borcu İçin Hüküm ve Yaptırımlar	90
3.3.3.1. Gereği Gibi İfa Edilmeyen Sermaye Borcu İçin İfa Davası ve İcra Takibi	91

3.3.3.2. Tazminat Talebi ve Koşulları	92
3.3.3.3. Sözleşmede Öngörülen Ceza	94
3.3.3.4. Iskat.....	95
3.3.3.4.1. Genel Bir Bakış	95
3.3.3.4.2. Iskat İçin Gereken Koşullar	96
3.3.3.4.3. Iskatın Hüküm ve Sonuçları.....	96
SONUÇ.....	97
KAYNAKÇA	105

TABLO LİSTESİ

Sayfa no.

Tablo 1: Fikri mülkiyet hakları koruması için yapılan uluslararası düzenlemeler 18

KISALTMALAR

ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
AIHM	:İnsan Hakları Mahkemesi
Ar-Ge	:Araştırma- Geliştirme
AŞ.	:Anonim Şirket
AYM	:Anayasa Mahkemesi
BATİDER	:Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BÇK	:Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun
Bkz.	:Bakınız
C.	:Cilt
Dan.	:Danıştay
D.	:Daire
dn.	:Dipnot
DTÖ	:Dünya Ticaret Örgütü
E.	:Esas no.
EDTK	:Entegre Devre Topografyalarının Korunması Hakkında Kanun
EİHB	: Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi
EndTKHK	:554 Sayılı Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
eTK	:Eski Türk Ticaret Kanunu (6762 Sayılı)
FSEK	:5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
FSHMM	:Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi
FSHM	:Fikri ve Sınai Haklar Mahkemeleri
HAAO	:Halka Açık Anonim Ortaklık
HD.	:Hukuk Dairesi
HGK.	:Hukuk Genel Kurulu
HIK	:Hayvan Islahı Kanunu
HMK	:6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
ICANN	:Internet Corporation for Assigned Names and Numbers
İİK	:2004 Sayılı İcra İflas Kanunu
K.	:Karar no.

KHK	:Kanun Hükmünde Kararname
KOBİ	:Küçük ve Orta Boy İşletme
KoopK.	:1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu
KOP	:Konya Ovası Projesi
KOSGEB	:Küçük v Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
MarKHK	:556 Sayılı Marka Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
m.	:Madde
ODTÜ	:Ortadoğu Teknik Üniversitesi
PatKHKHK	:551 Sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
PCT	:Patent Cooperation Treaty
SMK	:6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu
TBK	:6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
TMK	:4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
TP	:Türk Patent
TPE	:Türk Patent Enstitüsü
RG.	:Resmi Gazete
S.	:Sayı
s.	:Sayfa
SPK	:6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu
T.	:Tarih
TD	:Ticaret Dairesi
TRABİS	:.tr uzantılı internet alan adresi
TRİPS	:Agreement on Trade-Related Aspect of Intellectual Property Rights, Including Trade in Counterfeit Goods
TTSG	:Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi
TSY	:Ticaret Sicili Yönetmeliği
TTK	:6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
UNESCO	:United Nation Educational Scientific and Cultural Organization
UPOV	:The International Union for the Protection of New Varieties of Plants

<i>vb.</i>	:ve benzeri
<i>vd.</i>	:ve devamı
<i>YKD</i>	:Yargıtay Kararları Dergisi
<i>WCT</i>	:WIPO Copyright Treaty
<i>WIPO</i>	:World İntellectual Property Organization
<i>WPPT</i>	:WIPO Performance and Phonograms Treaty

GİRİŞ

Düşünme yetisi insanlara bahşedilmiş en önemli özelliktir. Bu özellik sayesinde insanoğlu var olduğundan beri yerinde saymamış, dünü bugününden farklı olmuştur ve yine bu özellik sayesinde bugün hayatımızı kolaylaştıran birçok alet icat edilmiştir. İhtiyaçları için bir dal ve deniz kabuğunu birleştirerek kaşık oluşturan insan ırkı şu an uzaya araç yollamaktadır. Düşünebilme yetimiz her zaman bilimsel bir buluş, teknik bir icat olarak kendini göstermez elbette. Estetik kaygılarla oluşturulan bir tablo, bir müzik notası da düşünebildiğimiz için ortaya çıkmaktadır. Esasen estetik doyum da bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyacın karşılanması adına oluşturulan ürünler üzerinde ürünü ortaya çıkaran kişinin hukuki koruma talep etmesi kaçınılmazdır. Bu gereklilik fikri mülkiyet kavramı ve bu hukuk dalını doğurmuştur. Fikri mülkiyet hukukunu; fikri gayretler sonucu meydana getirilen ürünler üzerindeki hak taleplerini düzenleyen hukuk dalı olarak tanımlamak mümkündür.

Fikri mülkiyet hukuk dalının konusunu, fikri mülkiyet hakları oluşturmaktadır ve bu haklar sınai mülkiyet ile telif haklarını içinde barındıran üst kavram olma özelliğine haizdir. Güzel sanatlar, müzik, edebiyat gibi estetik kaygılarla oluşturulan eserler üzerindeki haklar için telif hakları kavramı kullanırken, ticaret, sanayi, endüstri gibi alanlarda kullanılmak üzere meydana getirilen fikri ürünler üzerindeki haklar için sınai mülkiyet kavramı kullanılmaktadır. Telif hakkına sahip olan kişilerin hakları 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu¹ ile düzenlenmiştir. Bu kanun ile müzik, ilim ve edebiyat, sinema ve güzel sanatlar dalında eserler ortaya koyan ya da işleme ve derleme hazırlayan kişilerin sahip olduğu hakların çerçevesi çizilmiştir. 2017 yılına kadar KHK'larla düzenlenen sınai

---

¹ Kısaltması FSEK olan bu kanunun kabul tarihi 5 Aralık 1951 ve halen yürürlüktedir. 13 Aralık 1951 Kanun zamanla değişikliklere uğramıştır. Söz konusu değişikliklerin gerçekleştiği yıllar 1983, 1995, 2001 ve 2004 yıllarıdır. 1995 değişiklikleri Türkiye - AB Gümrük Birliği mevzuatına uyum sağlanması için yapılmıştır. 2004 yılında 5101 sayılı kanunla yapılan değişiklikler geniş çaplı değişimler olmuştur. 5101 sayılı kanun "korsanla mücadele kanunu" olarak da bilinir. (Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu - Vikipedi (wikipedia.org), Erişim tarihi: 15.02.2021

mülkiyet hakları için ise 2017 yılında bir kanun hazırlanmış ve aynı yıl yürürlüğe girmiştir.²

Bilgi çağında olmamız sebebiyle fikri gayretler sonucu meydana getirilen ürünler ve bunlar üzerindeki hakların ekonomiye etkisi ve katkısı gün geçtikçe artmaktadır. Gerek ülke içi gerek ülkeler arasında gerçekleşen ekonomik rekabette fikri mülkiyet hakları önemli bir silah haline gelmiştir. TTK'nın 127. maddesi ekonomik açıdan kalkınmaya büyük katkı sağlayan bilgi ve fikirlerin meyvesi olan fikri ürünlerin şirketlere sermaye olarak getirilmesini düzenlemiştir. Bu düzenleme gereğince fikri mülkiyet hakları ile haklı olarak kullanılmakta olan ve devir kabiliyetine sahip elektronik ortamlar, alanlar, adlar ve işaretler gibi değerler ticaret şirketlerine sermaye olmak üzere konulabilmektedir. Ancak sermaye şirketlerine sermaye olarak getirilmeleri için, nakden değerlendirilebilme ve devredilebilme özelliklerinin yanında ayrıca üzerlerinde mülkiyet hakkını sınırlamaya mahal veren sınırlı aynı bir hakkın, haczin ve tedbirin bulunmaması da gereklidir.

TTK m. 339/2-e hükmüne göre esas sözleşmede yer alması gerekli hususlar arasında *“Paradan başka sermaye olarak konan haklar ve ayınlar; bunların değerleri; bunlara karşılık verilecek payların miktarı...”* bulunmaktadır. Dolayısıyla sermaye olmak üzere taahhüt edilen fikri mülkiyet haklarının değerlerinin hesap edilmesi gerekmektedir. TTK'nın 343. maddesi kapsamında bilirkişi görevlendirilmeli ve sermaye olarak taahhüt edilen ayınlara ve haklara değer biçilmelidir. Ayrıca fikri mülkiyet haklarının sermaye olarak kabulü için varsa özel sicillerine kayıt edilmesi de gereklidir.

Bu çalışmada fikri mülkiyet hakları anlatılmış ve sermaye şirketlerine sermaye olarak getirilmeleri için gereken koşullar irdelenmiştir. Çalışma üç bölüme ayrılmıştır. İlk bölümün girişinde mülkiyet kavramı açıklanmış, fikri mülkiyet kavramının doğuşu ele alınmıştır. Geçmişten bugüne uluslararası alanda ve Türk hukukunda fikri mülkiyet haklarının tarihsel süreci ve bu alanda yapılmış başlıca sözleşmeler de bu bölümde kendine yer bulmuştur. Son olarak fikri mülkiyet

---

² Bu kanun 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'dur.

haklarından sayılan her hak için ayrı bir başlık açılmış, devir kabiliyetlerinden, hukuki işlemlere konu olabilmelerine kadar her özelliğine değinilmeye çalışılmıştır.

İkinci bölümde sermaye şirketlerinin şahıs şirketlerinden farkı anlatılmış ve sermayenin bu şirketler için önemi açıklanmıştır. Nakdi-ayni sermayenin ne olduğu bu bölümde anlatılmış ve sermaye sistemleri açıklanmaya çalışılmıştır. Sermaye şirketlerine sermaye olarak konulabilecek fikri mülkiyet hakları dışında kalan değerlere(para, taşınır, taşınmaz vb.) de kısaca değinilmiştir.

Son ve en önemli bölüm olan üçüncü bölümde ise sermaye olarak konulacak fikri mülkiyet haklarının sahip olması gereken özellikler ayrıntılarıyla incelenmiş, taahhüt ve tasarruf sürecinde yapılması gerekli olan işlemler anlatılmıştır. Sermaye koyma borcunda temerrüde düşülmesi halinde sermaye şirketlerinin başvurabileceği yol ve yaptırımlar anlatılarak çalışma sona erdirilmiştir. Tüm çalışma boyunca doktrinde tartışma yaratan konular hakkında yazar ve hocaların görüşlerine değinilmiş ve Yargıtay'ın bu hususlardaki tavrını anlamamıza yardımcı olabilecek kararlar çalışma kapsamına alınmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

MÜLKİYET KAVRAMI İLE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARININ TARİHSEL SÜRECİ VE KAPSAMI

1.1. MÜLKİYET KAVRAMI

1.1.1. Mülkiyet Kavramına Genel Bir Bakış

Sözlük anlamı sahiplik olan mülkiyet kavramının hukuk aleminde önemli bir yeri vardır. Mülkiyet hakkı, içinde çok geniş yetkiler barındıran ayni ve mutlak haklardan bir tanesidir. Yakın tarihe kadar kişiye sınırsız yetkiler bahsettiği kabul edilmiş olsa da günümüzde şartları oluştuğunda sınırlandırabileceği kabul edilmektedir. Gerçekten de bugün mülkiyet hakkına sahip olan malikin bu haktan ötürü sahip olduğu yetkilerin yanında çeşitli ödevlerinin³ de olduğu kabul görmüş bir gerçektir.

Mülkiyet hakkı kural olarak eşya üzerinde sahip olunan bir hakimiyet hakkıdır öyle ki bu hak kişinin mülkü sayılan şeyi kullanma, yararlanma ve tasarrufta bulunmasına olanak verir. Malike mülkünün kullanılmasında karar ve kontrol hakkı sağlayan ve aynı şekilde kişileri o mülkün kullanılmasının dışında tutma hakkı veren bir haktır.⁴ Kişiye kaçınma, katlanma gibi çeşitli ödevler yükleme misyonu da bulunmaktadır. Hatta Duguit, mülkiyetin hak olmaktan çıkıp sosyal görevi olan bir müessese haline geldiği görüşünü savunmuştur.⁵ Ona göre kişi elinde tuttuğu sermayeyi işlemeli ve milli gelirin artmasını sağlamalıdır ki himayeye lâyık

---

³ Bkz. Jale G. Akipek, **Türk Eşya Hukuku (ayni haklar): mülkiyet**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1973, s. 6,12,13

⁴ Paul H. Rubin and Tilman Klumpp, **Property Rights and Capitalism**, prepared for the Oxford Handbook of Capitalism, 2011, s. 1

⁵ Naklen atıf: “Akipek, **Türk Eşya Hukuku (ayni haklar): mülkiyet**, s. 7”

olabilirsin.⁶ Günümüzde de mülkiyetin aynı zamanda topluma karşı bir ödev niteliğinin bulunduğu görüşü kabul edilmektedir.

Çeşitli uluslararası sözleşmeler⁷ ve Türk Anayasasında mülkiyet hakkı düzenlenmiş ve hangi hallerde sınırlandırılabileceği⁸ hüküm altına alınmıştır. Anayasanın 35. maddesi mülkiyet ve miras haklarına herkesin sahip olduğunu, bu hakların kullanımının toplumun yararına aykırı olmasının mümkün olmadığını ancak kamu yararının gerekli kıldığı hallerde kanunla sınırlandırılabilceğini hüküm altına almıştır. Bu temel hükmün dışında Anayasanın birçok maddesinde dolaylı olarak mülkiyet hakkına değinilmiştir.⁹ Tabi Anayasada bahsedilen mülkiyet hakkını 4721 sayılı Türk Medeni Kanununa göre daha geniş yorumlamak gerekmektedir. Eşya hukuku açısından bakıldığında mülkiyet hakkı taşınır ve taşınmazlar üzerinde kurulmakta iken, Anayasanın gayri maddi mallar üzerinde de mülkiyet hakkı kurulabildiğini ve bunların da Anayasal korumadan yararlandırılacağını öngördüğünü söylemek mümkündür. Yani Anayasa Mahkemesi önüne gelen uyuşmazlıklarda mülkiyet kavramını dar yorumlamayacaktır. Yalnızca taşınmaz ve taşınır mallar üzerinde kurulan aynı haklar(mülkiyet, intifa gibi) veya fikri mülkiyet benzeri mutlak haklar değil, ayrıyeten sosyal güvenlik haklarını içeren talepler ya da alacak hakları gibi şahsi haklar da AY m. 35 ile AİHS P1- 1'in sağladığı garantilerden faydalanabilecektir.¹⁰ Dolayısıyla mülkiyet kavramı telif hakları, marka, patent hakları gibi ekonomik değer taşıyan fikri mülkiyet haklarını içine alan bir üst kavramdır.

---

⁶ Naklen atfı: “Akipek, **Türk Eşya Hukuku (aynı haklar): mülkiyet**, s.8”

⁷ En önemlisi belki de AİHS 1 Nolu Protokol m.1'dir.

⁸ “Anayasa kural olarak özel mülkiyeti benimsemiştir, malikin ödevlerinin olması ve hakkın sınırlandırılması istisnadır.” Suat Şimşek, Mülkiyet hakkının kapsamı, sınırlandırma nedenleri ve şartları açısından 1982 Anayasası ve Avrupa insan hakları sözleşmesi: karşılaştırmalı bir analiz-I., **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, C.91, 2010, s.190

⁹ Bkz. m. 43, 44, 46, 63, 73, 168, 169, 170

¹⁰ Burak Gemalmaz, **Mülkiyet Hakkı, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi-6**, MRK Baskı ve Tanıtım, Ankara, 2018, s. 34

1.1.2. Fikri Mülkiyet Hakkı Kavramı

Düşünme yetisi insanlara bahşedilmiş en önemli özelliktir. Bu özellik sayesinde insanoğlu var olduğundan beri yerinde saymamış, dünü bugününden farklı olmuştur ve yine bu özellik sayesinde bugün hayatımızı kolaylaştıran birçok alet icat edilmiştir. İhtiyaçları için bir dal ve deniz kabuğunu birleştirerek kaşık oluşturan insan ırkı şu an uzaya araç yollamaktadır. Aradaki devasa gelişime hayran kalmamak mümkün değildir gerçekten. İhtiyaçlar, merak ve içimizdeki yaratıcılık düşünme yetimizle birleştiğinde yarınlar miras bırakmak adına en güzel hazine olan bilgiyi keşfetmiştir insanoğlu. Bu hazineyi alan her kuşak bu hazinenin üstüne bir şeyler katarak sonraki kuşaklara devretmiştir bunu ve devretmeye de devam etmektedir.

Düşünebilme yetimiz her zaman bilimsel bir buluş, teknik bir icat olarak kendini göstermez elbette. Estetik kaygılarla oluşturulan bir tablo, bir müzik notası da düşünebildiğimiz için ortaya çıkmaktadır. Esasen estetik doyum da bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyacın karşılanması adına oluşturulan ürünler üzerinde ürünü ortaya çıkaran kişinin hukuki koruma talep etmesi kaçınılmazdır. Bu gereklilik fikri mülkiyet kavramı ve bu hukuk dalını doğurmuştur. Fikri mülkiyet hukukunu; fikri gayretler sonucu meydana getirilen ürünler üzerindeki hak taleplerini düzenleyen hukuk dalı olarak tanımlamak mümkündür.

Tam bu noktada Nuşin Ayiter'in kültür endüstrisi ve ekonomisi kavramlarına bakışından bahsetmek yerinde olacaktır. Ayiter, günümüzde kültürün üst sınıf malı olmaktan çıktığını ve artık insan kitlelerinin doğal bir ihtiyacı haline geldiğini ve bunun ise kültür endüstrisini doğurduğunu söylemiştir.¹¹ Dünyada açılan sergilerin, oynanan tiyatro eserlerinin, konserlerde söylenen şarkıların, her gün basılan kitap, gazete ve dergilerin, bunlardan yararlanmamız için hazırlık aşamasında var olan araç ve örgütlerin, bu gibi alanlarda yaratıcı veya icracı, işçi, müstahdem veya teknik eleman olarak geçimini sağlayan insanların sayılarını düşünmenin bile kültür endüstrisinin diğer endüstriler içindeki payını algılamaya yeteceğini dile

---

¹¹ Nuşin Ayiter, **Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1972, s.1

getirmiştir.¹² Bu endüstrinin gelişiminin ise fikir ve sanatı icra eden onu meydana getiren sanatçının korunması ile mümkün olacağına değinmiştir.¹³

Ülkelerin ekonomileri için bilgi; gün geçtikçe daha fazla şey ifade etmekte ve ekonomiye can veren bir dinamik olma yolunda emin adımlarla ilerlemektedir. Ülkeler, bilginin iyi bir sermaye aracı olabileceğini keşfettiğinden beri bu alana yoğunlaşmış, yatırım ve ticari faaliyetlerinin yönünü bu tarafa doğru çevirmiştir. Bu durumun yansımalarını mevcut gelişmiş ülkeleri gözlemleyerek görmek daha kolaydır. Dikkatli bakıldığında gelişmiş ülkelerin gelişmişliğinin büyük bir bölümünü bilgiyi üreten ve işleyen beyinlere borçlu olduğunu ve bu durumun onlar için bir gurur kaynağı haline geldiğini görmek mümkün olacaktır.

Mülkiyet kavramı ile fikri mülkiyet kavramı arasındaki temel farklılık fikri mülkiyette hakkın nesnesinin gayri maddi olmasıdır.¹⁴ Bu farklılık fikri mülkiyetin konusunu oluşturan hakların sui generis özelliklere sahip olmasına yol açmıştır. Fikri mülkiyet haklarının fikir ve eser sahibine ülkesel bazda koruma sağlaması, sağlayacağı korumanın belli bir süreye tabi olması, fikri gayretin meyvesi olan fikri ürünün eşya niteliği bulunmadığı gibi somutlaştığı eşyadan da farklı bir varlığa sahip ve hukuki rejime tabi olması¹⁵ gibi kendine has özellikler bu alanın sui generis olmasına delil olabilecek özelliklerden birkaçıdır. Ayrıca bu haklar devir ve lisans işlemlerine konu olabildiği gibi kural olarak mirasla da intikalleri mümkündür.

Bu haklar EİHB’de¹⁶ ve Anayasa’da¹⁷ koruma altına alınmıştır. Ancak Anayasa Mahkemesi’nin fikri mülkiyet haklarını anayasal güvenceye sahip

¹² Ayiter, **Hukukta Fikir ve San’at Ürünleri**, s.1

¹³ Ayiter, **Hukukta Fikir ve San’at Ürünleri**, s.2

¹⁴ Peter Drahos, **The Universality Of Intellectual Property Rights:Origins And Development**, 1999, s.2

¹⁵ Sami Karahan ve Diğerleri, **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2015, s.6

¹⁶ Madde 27 “ 1. Herkes toplumun kültürel yaşamına serbestçe katılma, güzel sanatlardan yararlanma, bilimsel gelişmeye katılma ve bundan yararlanma hakkına sahiptir.
2. Herkesin yaratıcısı olduğu bilim, edebiyat ve sanat ürünlerinden doğan maddi ve manevi çıkarlarının korunmasına hakkı vardır.”

¹⁷ Bkz. madde 35

haklardan görmesi kolay olmamıştır. Anayasa Mahkemesi eşya hukukundaki mülkiyet anlayışı ile paralel bir görüş benimsemiş ve mülkiyetin sadece maddi mallar üzerinde kurulabileceği yönünde kararlar vermiştir. Eski tarihli kararlara bakıldığında patentlerin mülkiyet bazında anayasal bir güvenceye sahip olmadığı anlaşılmaktadır. Bu yaklaşımı 2008 yılına kadar sürmüş, 2008 tarihinde markalarla alakalı kararlarında bu içtihadından dönmüştür. AYM mevzubahis kararlarında, markalar mülkiyet hakkı kapsamındadır ve temel haklar bloğu içerisinde yer almaktadır, dolayısıyla markalara yönelik düzenlemeler kanun hükmünde kararnamelerle yapılamaz, demiştir.¹⁸ 2011 yılında ise sinema eserleri ile ilgili bir kararında mülkiyetin gayri maddi mallar üzerinde de kurulabileceğini vurgulayarak sinema eserleri üzerindeki fikri hakları ve zamanla tüm fikri mülkiyet haklarını bu kapsamda görmüştür.¹⁹

1.1.2.1. Terim Karmaşası

Fikri mülkiyet hukukunda bir terim sorunu ve kavram karmaşası vardır. Şöyle ki bu hukuk dalına ait hakları isimlendirirken fikri ve sınai haklar, fikri haklar, düşünce üzerindeki haklar²⁰, fikri mülkiyet hakları gibi kavramlar kullanılmıştır. Doktrin esasen mülkiyet kavramını kullanmaktan genel anlamda imtina etmiştir. Nuşin Ayiter hoca da mülkiyet kavramının devamlı bir koruma sağladığını, gayri maddi mallar üzerinde kurulan mülkiyet korumasının belli bir süreyle sınırlı olması sebebiyle bu kavramın kullanılmaması gerektiğini savunmuştur.²¹ Ancak İngilizcede ve uluslararası düzenlemelerde fikri mülkiyet hakları kavramı kullanılmaktadır. Günümüze baktığımızda hukukumuzda hak sahipliğini belirtmek amacıyla mülkiyet ibaresinin kullanıldığını görmek mümkündür. Bizde uluslararası düzenlemelerde yerini alıp genel kabul görmüş ve doktrinde de sıkça kullanılmaya başlanan mülkiyet kavramının kullanımının çok da büyük yanlış anlaşılmalara mahal vermeyeceğini düşünmekteyiz. Bu yüzden fikri gayretler sonucunda meydana gelen ürünler

---

¹⁸ AYM, E. 2004/3, K. 2008/47, T.31.1.2008 (T.C. Anayasa Mahkemesi), Erişim tarihi: 17.08.2021

¹⁹ Gemalmaz, **Mülkiyet Hakkı, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi-6**, s.38

²⁰ Akın Beşiroğlu bu terimi kullanmıştır.

²¹ Ayrıca bkz. “Ayiter, **Hukukta Fikir ve San’at Ürünleri**, s.4-5”

üzerindeki hakları tanımlarken fikri mülkiyet kavramını kullanmayı uygun bulmaktayız.

1.1.2.2. Telif Hakkı Kavramı

İnsan düşüncesi, tüketicilere ürünlerin varlık ve kalitesini iletmede, tüketicileri ürünleri satın alması konusunda ikna etmede, resim ve düşünceleri ifade etmede ve teknik ve bilimsel sorunlara çözüm bulmada şaşırtıcı derecede yaratıcıdır.²² Bu fikri çaba sayesinde yeni teknolojiler yaratılır, yeni ürünler ve servisler geliştirilir, yeni şeyler yapmak için yeni yollar keşfedilir, tüm bunlar sonucunda da toplumun kültür seviyesi yükselir.²³ Kültür seviyesinin gelişimini sağlayan sanatsal faaliyetler ile alakalı olan fikir ve sanat eserleri üzerindeki haklar misal müzik misal edebiyat veyahut sinema genelde telif haklarının konusunu oluştururken, bilimsel ve fennî buluşlarda bulunan kimselerin bunlar üzerinde (patentler, markalar vb.) sahip olduğu haklar sınai mülkiyet hukukunun konusunu oluşturur.²⁴ Telif hakkına sahip olan kişilerin hakları 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu²⁵ ile düzenlenmiştir. Bu kanun sinema, müzik, ilim ve edebiyat ve ayrıca güzel sanatlar dallarında bir eser ortaya koyan ya da bir işleme ve derleme hazırlayan kişinin haklarının çerçevesini çizmiştir.

---

²² Keith Eugene Maskus, **İntellectual Property Rights in The Global Economy**, Peterson Enstitüsü, 2000, s.2

²³ Maskus, **İntellectual Property Rights in The Global Economy**, s.2

²⁴ Muhammet Özekes, Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İhtiyati Tedbir, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.4, S.2, 2002, s. 91

²⁵ Kısaltması FSEK olan bu kanunun kabul tarihi 5 Aralık 1951 ve halen yürürlüktedir. 13 Aralık 1951 tarihinde Resmi Gazete'nin 7981 nolu sayısında yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanun zamanla değişikliklere uğramıştır. Söz konusu değişikliklerin gerçekleştiği yıllar 1983, 1995, 2001 ve 2004 yıllarıdır. 1995 değişiklikleri Türkiye - AB Gümrük Birliği mevzuatına uyum sağlanması için yapılmıştır. 2004 yılında 5101 sayılı kanunla yapılan değişiklikler geniş çaplı değişimler olmuştur. 5101 sayılı kanun "korsanla mücadele kanunu" olarak da bilinir. (Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu - Vikipedi (wikipedia.org), Erişim tarihi: 15.02.2021

Telif kavramı birçok yabancı ülke mevzuatında yazar hakkı manasına gelen kelimelerin bir araya gelmesiyle oluşmuştur.²⁶ İngiliz mevzuatında ise bu kavram için copyright kelimesi kullanılır ki bunun anlamı ise çoğaltma hakkı veya kopyanın sahibidir. Genel açıdan bakıldığında bu kavramın bir yazarın fikri gayretiyle yarattığı bir üründen doğan haklarının kastedildiği görülebilmektedir. Mevzubahis olan ürün yani eserin 5846 sayılı Kanun kapsamında öngörülen özellikleri taşıması durumunda telif hakkından yararlanabilecektir. Mutlak hak niteliği taşıyan telif hakkının doğumu için herhangi bir tescil gerekli değildir. Eser yaratıldığı gibi kanunda bahsi geçen haklara sahip olunur. Kişi yaşadığı süre boyunca ve ölümünden itibaren 70 yıl boyunca telif hakkı korumasından yararlanır. Ülkemizde bu hakkın gelişimi için dönüm noktası 1727’de kurulan ilk Türk matbaasıdır. Avrupa ülkelerindeki gelişmenin başlangıç noktası baz alındığında arada 300 yıla yakın bir süre ve gecikme olduğunu görmek mümkün olmaktadır.

1.1.2.3. Sınai Mülkiyet Hakkı Kavramı

Fikri mülkiyet hakları mekanizması, içinde bulunduğu işlevsel alana göre çalışmakta (patentler, ticari markalar, telif hakları, özel koruma biçimleri ve ticari sırların ifşa edilmesine karşı kurallar) ve fikri mülkiyetin önemi sektörden sektöre değişmektedir.²⁷ Bu yüzden etkili ve uygun bir fikri mülkiyet hakları sistemi kurmak her ülke için karmaşık olacaktır.²⁸ Bu mekanizmaların farklı karakteristik özellikleri olmasına karşın fikri mülkiyet hukuku tüm bu mekanizmaları tek bir şemsiye altında toplamaktadır.²⁹ Sınai mülkiyet hakları da bu şemsiyenin altında telif haklarının yanında kendisine yer bulmuştur. Sınai haklar (industrial property rights) ticaret, endüstri ve sanayide kullanılmak amacıyla, fikri gayret sonucu yaratılan ürünler üzerindeki haklara denir.³⁰ Bu haklarda koruma tescil şartına bağlı olup, mevzubahis

²⁶ Fransız (droit d’auteur),İspanyol (derecho de autor), Alman (Urheberrecht) mevzuatında yazar hakkı manasına gelir. (Metin Turan, Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda Eser Çeşitleri: Karşılaştırmalı Bir Analiz, **Information World/Bilgi Dünyası**, C.15, S.1, 2014, s.130)

²⁷ Maskus, **Intellectual Property Rights in The Global Economy**, s. 3

²⁸ Maskus, **Intellectual Property Rights in The Global Economy**, s. 3

²⁹ Maskus, **Intellectual Property Rights in The Global Economy**, s. 3

³⁰ Ahmet M. Kılıçoğlu, **Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar**, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 2006, s. 5

sınai hakkın(patent, tasarım, marka vs.)Türk Patent ve Marka Kurumuna³¹ tescilinin yapılması gerekmektedir.³²

Ülkemizde sınai mülkiyetin temelleri ahilik müessesine kadar dayanmaktadır. Esnaf birliği kurabilmeyi bir ürün geliştirmeye ya da teknolojiye bir yenilik ortaya koymaya bağlı kılan ahilik sistemi tıpkı şu an olduğu gibi yenilik sahibine tekel hakkı sağlamaktaydı.³³ Avrupa ile bu konuda benzer düzenlemeleri yapmamız ise 1870’li yıllarda olmuştur. Ülkemiz bu alandaki düzenlemeler açısından diğer ülkelere nazaran ilk sıralarda yer almaktadır. Bu düzenlemelere marka ve patent alanlarında yapılan 1871 tarihli *"Eşya-i Ticariyeye Mahsus Alamet-i Farikalara Dair Nizamname"* ve 1879 tarihli *"İhtira Beratı Kanunu"* örnek verilebilir. Bu alandaki ilk ve en önemli uluslararası sözleşme ise 1883 tarihli Paris Sözleşmesidir.

1.2. FİKRİ MÜLKİYET HAKLARININ TARİHSEL SÜRECİ

1.2.1. Kısa Tarihçesi

Her ne kadar günümüzde fikri mülkiyet haklarının mülkiyet haklarından bir tanesi olduğu³⁴ ve temel haklardan sayıldığı kabul edilmiş olsa da bu algının yerleşmesi kolay olmamıştır. Tarihsel sürece bakıldığında ilk ve ortaçağda bir şeyin aslını elinde tutanın onun teferruatlarına da sahip olacağı görüşünün hakim olduğu görülmektedir. Fikri çaba sonucu ortaya çıkan ürün bir kağıda yazılmışsa veya bir tabloya çizilmişse o kağıt veya tablonun sahibi o fikri ürünün de sahibi olmaktadır.

³¹ Türk Patent Enstitüsü’nün (TPE), 544 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile 24.06.1994 tarihinde kurulmuştur. İdari ve mali özerkliğe sahip bir kuruluş olan TPE’nin bağlı olduğu bakanlık Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’dır. Bu gelişme sınai haklar alanında bir dönüm noktası olarak görülmüştür. 19 Kasım 2003 tarihinde "5000 Sayılı Türk Patent Enstitüsü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun" yürürlüğe girmesiyle 544 Sayılı KHK’nın günümüz koşullarıyla uyum sağlanması amaçlanmıştır. 22.12.2016 yılında 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu ile kurumun adı “Türk Patent ve Marka Kurumu” olarak değiştirilmiştir. Kuruma kısaca “TÜRKPATENT” denmektedir.(Türk Patent ve Marka Kurumu (turkpatent.gov.tr), Erişim tarihi: 18.02.2021

³² İlhami Güneş, **Uygulamada Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları ve Haksız Rekabet Davaları**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018, s.34

³³ Türk Patent ve Marka Kurumu (turkpatent.gov.tr), Erişim tarihi: 18.02.2021

³⁴ Fikri mülkiyet haklarının ne tür bir hak olduğunu irdeleyen makale için ayrıca bkz. “Robert P. Merges, **What Kind of Rights Are Intellectual Property Rights?**, The Oxford Handbook of Intellectual Property Law, 2017, Erişim tarihi: 20.02.2021

Bugünkü Avrupa'nın hukuk sistemini kökeni olan Roma Hukuku'nda bile fikri mülkiyetle ilgili bir düzenlemeye rastlamak mümkün değildir. Ancak o çağlarda da eser üzerinde sahip olunan hakkın mutlak bir hak olduğu ve bu hakka yönelik bir ihlalin en azından ahlâka aykırılık teşkil ettiği kabulüne ulaşılabilmektedir.³⁵ Günümüzde *Plagiat-intihal* denilen olay Roma'da hırsızlıkla bir tutulan bir manevî hırsızlık sayılmıştır.³⁶

Fikri mülkiyet hakları için dönüm sayılan nokta matbaanın icadı olmuştur. Eserlerin çoğaltılmasının kolaylaşması eserlerin ekonomik bir değer taşımasını sağlamış ve bu imtiyazlar dönemi dediğimiz dönemi başlatmıştır. Ancak bahsi geçen imtiyaz hakkı, eser sahiplerine değil matbaalara ve yayınevlerine verilmiştir. Matbaa mülkiyeti döneminde, eseri basma hakkına erişmek için para ödeyen matbaa, eserin mülkiyetini kazanmakta ve imtiyaz süresi uzatılma kaydıyla baskıları yenileyebilmekteydi.³⁷ Eser sahibinin ise kendisine ödenen ücret dışında bir talep hakkı bulunmamaktaydı. İlk imtiyazlar Venedik'te verilmiş olup bunu Fransa ve Almanya'da verilen imtiyazlar izlemiştir.³⁸ Tabii hukuk anlayışının ortaya çıkması ile fikri mülkiyet haklarının tanınması hız kazanmış ve bu yönde yasalaşma hareketleri başlamıştır. Kraliçe Anne Kanunu olarak da bilinen 1709 tarihli İngiliz Kanunu ve bu düzenlemeyi izlemiş olan 1791 tarihli Fransız Kanunu, yayınevinden telif hakkını alıp bu hakkı asıl sahibine (yazara) iade etmiştir ayrıca Kraliçe Anne Kanunu bu amaçla düzenlenmiş olan ilk düzenleme olması sebebiyle oldukça büyük bir önem arz etmektedir.³⁹

Sınai mülkiyet haklarının tarihçesine bakıldığında yine Venediklilerin bu alanda çalışmalar ve kanunlar yaptığını görmek mümkündür. İlk patentin nerede verildiği yönünde ihtilaflar olsa da ilk patent kanununu Venedikliler 1474 tarihinde kabul etmiş ve yürürlüğe koymuştur. İngiltere'ye baktığımızda patent ile ilgili kanundan önce 14. yüzyılda “letters patent” denilen belgelerin var olduğunu ve bu

---

³⁵ Ayiter, **Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri**, s.14

³⁶ Ayiter, **Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri**, s.14

³⁷ Şafak N. Erel, **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, İmaj Yayıncılık, Ankara, 1998, s.16-17

³⁸ Verilen imtiyazların detayları için ayrıca bkz. Ayiter, **Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri**, sy.16-17

³⁹ Suluk/Nal (Sarac/ Karahan), **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, s. 27

belgelerin İngiltere'ye yeni bir teknoloji getiren veya geliştiren kişilere çeşitli haklar tanıma işlevinin bulunduğunu görmek mümkün olmakla birlikte zamanla kötüye kullanılmaya başlanan Kraliyet imtiyazlarının kötüye kullanımına şahit olan ve bu durumdan memnun olmayan kişiler, bir kanun kabul edilmesini sağladılar öyle ki bu kanunda patent alımı için gereken koşullar yazılmaktaydı.⁴⁰ Patent süresinin üst haddini 14 yıl olarak belirleyen 1623 tarihli İngiliz Tekel Kanunu buluş koruması için hazırlanan ikinci hukuki düzenlemedir. 1790 yılında ABD'de 1791'de Fransa'da patent kanunları kabul edilmiş ve bunları Rusya, İtalya, Almanya, Japonya takip etmiştir.

Tarih boyunca bilimin ilerlemesine paralel olarak hukuk, kendini revize etmek ve çağa ayak uydurmakla mükellef olmuştur. Bu sorumluluk ve sanayi devriminin gerçekleşmesi hukukta yeni alanların açılmasını zorunlu kılmıştır. Bulunan icatların korunması gerekliliği ve bu buluşların devamlılığı/ teşviki ancak bu kişilerin emeklerini koruyacak hukuki düzenlemeler ile mümkün olabilirdi. Bu zorunluluk fikri mülkiyet hukukunun gün geçtikçe daha da önem kazanmasını sağlayarak, gerekliliğini gözler önüne sermekteydi.

1.2.1.1. Türkiye'deki Gelişimi

Osmanlı'nın matbaa ile geç tanışması telif hakları ile ilgili hukuki düzenlemelerin de geç yapılmasına sebebiyet vermiştir. Telif hakları alanında ilk düzenleme özelliği taşıyan Telif Nizamnamesi 1857 tarihlidir. Bu nizamname ile eseri basan kişiye basılan kopyalar bitinceye kadar, eser üzerinde zilyetlik hakkı tanınmakla beraber yazarın da hayat boyu imtiyaz hakkının bulunması düzenlenmiştir.⁴¹ Anlaşma ile belirlenen sayıdan daha fazla sayıda nüshanın basılması halinde kişiye ceza verilmesi de hüküm altına alınan konulardan biri olmuştur.⁴² 1910 yılına gelindiğinde telif hakları için "Hakkı Telif Kanunu" adıyla bir kanun çıkarılmış ve 1952 tarihine kadar yürürlükte kalmıştır. Ancak sözü edilen kanunun, hakkın doğumu ve kullanımını tescil koşuluna bağlaması, radyo yayınları

⁴⁰ Alkan Soyak, Fikri ve Sinai Mülkiyet Hakları: Tanımı, Tarihsel Gelişimi Ve GOU'lar Acısından Önemi, **Legal Fikri ve Sinai Haklar Dergisi**, C.1, S.1, 2005, s. 3

⁴¹ Telif Hakkı Nedir? - Telif Hakları Genel Müdürlüğü (telifhaklari.gov.tr)(Erişim tarihi:23.02.2021)

⁴² Telif Hakkı Nedir? - Telif Hakları Genel Müdürlüğü (telifhaklari.gov.tr)(Erişim tarihi:23.02.2021)

ve sinema eserlerine dair hükümlere yer vermemesi ve ayrıca dans/pantomim gösterileri ile estetik değere sahip mimari eserler ve fotoğrafları koruma dışı bırakması kanunla ilgili göze çarpan eksikliklerdendir.⁴³ Ayrıca mevzu bahis kanunun o zamanlar Osmanlı'nın taraf olmadığı Bern Sözleşmesine de aykırı hükümleri de bulunmaktaydı. İhtiyaçları tam karşılayamayan bu kanun 1952 yılında çıkarılan yeni kanunla yürürlükten kaldırılmıştır. Hala yürürlükte olan 1952 tarihli Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ise günümüz ihtiyaçlarına cevap verebilmek adına çeşitli yıllarda değişikliklere uğramıştır.

Sınai mülkiyet hakları 2017 yılına kadar KHK'larla düzenlenmiştir. Temel haklardan sayılan sınai mülkiyet haklarının KHK ile düzenlenmesi, Anayasa'nın temel hakların KHK ile düzenlenemeyeceği ilkesi ile çelişince kaçınılmaz olarak mevzu bahis KHK'larda önemli iptaller meydana gelmiştir en başta da cezalara ilişkin hükümler de.⁴⁴ Bu iptallerin önüne geçmek ve taraf olduğumuz uluslararası anlaşmalara uyum sağlamak için ülkemizde bu alandaki boşluğu doldurabilecek kanun hazırlama çalışmaları başlamış ve 2017 yılında 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu yürürlüğe konulmuştur. 2008 tarihli Avrupa Komisyonu Çalışma Raporunda bu kanunla alakalı olarak şu ifadeler kullanılmıştır:

“2017 Ocak ayında kabul edilen yeni Sınai Mülkiyet Kanunu, yeni uygulama araçları sağlama ve şeffaflığı geliştirme yolu ile hak sahipleri için mevcut Türk sınai mülkiyet rejimini düzene sokmayı ve modernize etmeyi hedeflemektedir ve Türk sınai mülkiyet hukukunun AB müktesebatına yaklaşması işbu reformun sonucudur.”⁴⁵

---

⁴³ Erel, **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, 1998, s.28

⁴⁴ Türk Patent ve Marka Kurumu (turkpatent.gov.tr) Erişim tarihi: 18.02.2021

⁴⁵ **European Commission, Commission Staff Working Document “Report on the protection and enforcement of intellectual property rights in third countries”**, Brussels, 21.02.2018, s.20

Kendine ait kanunları olan ıslahçı hakları ile Entegre Devre Topografyaları SMK' ya alınmamıştır. Ancak kabul edilen bu kanun gerçekten de içinde birçok yeniliği barındırmaktadır.⁴⁶ Konu başlıkları açıldığında bu yeniliklere değinilecektir.

1.2.2. Dünya Fikri Mülkiyet Hakları Örgütü(WIPO)

Dünyada git gide önem kazanmaya başlamış olan fikri mülkiyet hakları ile alakalı olarak zamanla uluslararası sözleşmeler ve örgütler kurulmaya başlanmıştır. Bu örgütlerden biri Dünya fikri Mülkiyet Hakları Örgütüdür.⁴⁷ Bu örgüt 1967'de kurulmuş ve merkezi İsviçre'dedir. 1974'te Birleşmiş Milletlerin uzman kuruluşları arasına dahil edilmiştir. 1996'da ise Dünya Ticaret Örgütü ile işbirliği içinde olmaya ilişkin anlaşmaya imza atmak suretiyle, fikri mülkiyet haklarının küresel ticaretteki önemine vurgu yapılmış ve ayrıca işbu alandaki rolü genişletilmiştir.⁴⁸ Dünya ticaret örgütü, fikri mülkiyet hakları ile ilgili çalışmalara da bakan, bu sebeple fikri mülkiyet hukuku için önem arz eden bir diğer kuruluştur.

Wipo'nun temel amaçları arasında eser sahiplerinin haklarının korunması ve bu eser sahiplerinin uluslararası alanda tanınip bir nevi ödüllendirilmesidir. Üye ülkeler ülkesel mevzuatını yapılan sözleşmelere uyumlu hale getirmekle mükelleftir. Türkiye 1976'dan beri örgüte üyedir. Şu an bu kuruluşa 188 ülke üyedir.

1.2.3. Başlıca Uluslararası Sözleşmeler

Teknolojinin gelişmesi, bilimin ilerlemesi ile birlikte mesafeler önemini yitirmiş, bilginin yayılım hızı artmış, ülkeler arasındaki etkileşim gün geçtikçe daha da kuvvetlenmiş ve kaçınılmaz bir hal almıştır. Fikirlerin, kültürlerin, teknolojilerin etkileşimi küreselleşme denilen bir kavram ortaya çıkarmıştır. Ulusların

---

⁴⁶ 6769 sayılı SMK'nın yürürlüğe girmesi ile kurulmuş bir kuruluş olan Fikri Mülkiyet Akademisi, Türk Patent ve Marka Kurumu ile WIPO için araştırma ve inceleme adına bir otorite haline gelmiştir. (Türk Patent ve Marka Kurumu (turkpatent.gov.tr), Erişim tarihi: 18.02.2021

⁴⁷Fikri mülkiyet konusunda WIPO'nun köklü bir deneyime sahip olduğuna değinen ve değışime duyarlı küresel bir fikri mülkiyet sistemi tasarlama yolunda dünya ticaret örgütü, WIPO ve daha fazlasını işleyen makale için bkz. "Graeme B. Dinwoodie ve Rochelle C. Dreyfuss, Designing a Global Intellectual Property Rightht System Responsive to Change: The WTO, WIPO and Beyond, *Hous. L. Rev.* , C.46, S.4, 2009"

⁴⁸ Suluk/Nal (Saraç/ Karahan), **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, s.29

bütünleşmesi süreci olarak tanımlanabilecek bu kavramın siyasi, kültürel, teknolojik ve ekonomik birçok boyutu bulunmaktadır. Her gün üstüne bir şey katılarak insanlığın hizmetine sunulan buluşlar dünyayı adeta küçük bir köye dönüştürmüştür. Özellikle internetin bulunması ile beraber Amerika'da yapılan bir şarkıyı aynı gün bizde dinleyebilir, orada basılan bir kitaba tek tıkla ulaşabiliriz. Tüm bu gelişmeler fikri mülkiyet hukukunda ulusal düzenlemelerin gerekliliğinin yanında uluslararası düzenlemelerin de aynı öneme sahip olduğunu gözler önüne sermiştir. İlk başlarda ülkeler, aralarında yaptıkları ikili anlaşmalarla fikri mülkiyet hukukunu düzenlemeye çalışmış olsalar da ülkelerin on dokuzuncu yüzyıldan beri ulusal fikri mülkiyetlerini koordine etmek için ikili anlaşmaları kullanmasından beri uluslararası fikri mülkiyet rejimleri önemli değişimlere uğramıştır.⁴⁹ Fikri mülkiyet hukukunun durağan bir hukuk dalı olmayıp her gün gelişen bir hukuk dalı olması ikili anlaşmalardan sonra çok taraflı sözleşmelerle düzenlemeler yapılmasını gerekli kılmış ve birçok ülkenin üye olduğu çok taraflı sözleşmeler yapılmıştır.

Geçen zamanla birlikte ülkeler arasındaki etkileşim arttıkça ihlallerde de artmış, marka elbiselerin çakmaları yapılmaya başlanmış, ürünlerin korsanları ve sahteleri yapılmaya başlanmıştır. Fikri mülkiyet hakları ihlallerinin artmasının bir dizi sebebi vardır elbet, öncelikle sahtecilikten elde edilebilecek önemli bir kar vardır.⁵⁰ İkinci olarak fikri mülkiyet hukukunun zayıf düzenlemeleri veya olan düzenlemelerin yetersiz uygulaması, yapılan sahteliklerin tespitini zorlaştırdığı için sahtecilik çok riskli bir iş değildir zaten.⁵¹ Üçüncü olarak, teknolojideki gelişmelerle birlikte herkes bir ürünü kopyalayıp üretebilecek hale gelmiş bu yüzden de ihlaller gittikçe daha kolay ve ucuz bir şekilde yapılabilir seviyeye ulaşmıştır.⁵² Son olarak görünüşe göre gelişmekte olan ülkelerin hükümetleri ihlallere ulusal ekonomilerinin

---

⁴⁹ Peter K. Yu, **Currents and crosscurrents in the international intellectual property regime**, *Loy. LAL Rev.*, C.38, 2004, s. 442

⁵⁰ Mitchel B., Wallerstein, Mary Ellen Mogee ve Roberta A. Schoen, **Global Dimensions of Intellectual Property Rights in Science and Technology** Washington, DC: Ulusal Akademi Basını, 1993, s.10-11

⁵¹ Wallerstein/Mogee/Schoen, **Global Dimensions of IPR in Science and Technology** s.10-11

⁵² Wallerstein/Mogee/Schoen, **Global Dimensions of IPR in Science and Technology**, s.10-11

gelişmesine katkısı olması sebebiyle göz yummaktadır.⁵³ Tüm bu ihlallere engel olabilmek adına geçmişten bugüne birçok uluslararası sözleşme yapılmıştır. Aşağıda bu konu ile ilgili uluslararası sözleşmelerin tablosu yer almaktadır.

	Korunan değer	Birincil uygulama alanları	Uluslararası anlaşma
Patent Faydalı model	Endüstriyel kullanıma sahip icatlar	Sanayi Tarım	1.Paris Sözleşmesi 2.Patent İşbirliği Anlaşması (PCT) 3.Budapeşte Antlaşması 4.Strasburg Antlaşması 5.TRİPS
Markalar	Belirleyici işaret ve Semboller	Tüm endüstriler	1.Madrid Anlaşması 2.Nice Anlaşması 3.Viyana Anlaşması
Endüstriyel tasarımlar	Ürünler için aksesuar/süs tasarımları	Otomobil Kılık kıyafet İnşaat sektörü Fayans/parke	1.Lahey Anlaşması 2. Locarno Anlaşması 3.TRİPS
Coğrafi işaretler	Belirleyici yer isimleri	Gıda Şaraplar Alkollü içecekler	1.Lizbon Anlaşması 2.TRİPS
Telif hakları ve komşu haklar	Yazar ve sanatçının orijinal fikir ve eserleri	Yayıncılık Eğlence Yazılım Yayın/televizyon/sinema	1.Bern Sözleşmesi 2.Roma Sözleşmesi 3.Cenevre Sözleşmesi 4.Brüksel Sözleşmesi 5. WIPO Telif Hakları Sözleşmesi

⁵³ Wallerstein/Mogee/Schoen, **Global Dimensions of IPR in Science and Technology** s.10-11

(Ayrıca bu konu için bkz. Kurtuluş Bozkurt, Aytaç Pekmezci, Gelişmekte Olan Ülkelerde Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları Fsmh ve İthalat: Bir Panel Veri Analizi, **Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi**, C.14, S.2, 2018, s. 506)

			6.WİPO İcralar ve Fonogramlar Sözleşmesi 7.TRİPS
Entegre devre topoğrafyası	Orijinal tasarımlar	Bilgisayar çipi endüstrisi	1.Washington Anlaşması 2.TRİPS
Veri tabanı koruması	Veri tabanları	Bilgi işlem	96/9/EC Direktifi ⁵⁴
Yeni Bitki Çeşitleri	Yeni, kalıcı, farklı çeşitlilikler	Tarım Yiyecekler	1.UPOV ⁵⁵ 2.TRİPS
Ticari sırlar	Gizli tutulan işletme bilgileri	Tüm endüstriler	TRİPS

Tablo 1: Fikri mülkiyet hakları koruması için yapılan uluslararası düzenlemeler⁵⁶

1.2.3.1. Paris Sözleşmesi

İlk maddesinde anlaşmayı kabul eden ülkelerin sınai mülkiyet koruması için bir birlik oluşturduğunu belirten Paris Sözleşmesi, sınai hakların anayasası olarak nitelendirilmiştir. 20 Mart 1883 yılında kabul edilen işbu sözleşmenin konusu haksız rekabetin korunması ile patent, sınai resim ve tasarımlar, coğrafi işaretler, faydalı modeller, fabrika ve ticaret markalarıdır. Kabul edildiği tarihten bu yana çeşitli

⁵⁴ Avrupa Parlamentosu'nun ve 11.03.1996 tarihli Konseyin veri tabanlarının hukuki korunması ile ilgili olan 96/9/EC sayılı Direktifi, Roma Antlaşması'nın iç piyasa hükümleri uyarınca yapılan telif hakkı hukuku alanında Avrupa Birliği'nin bir direktifidir. Veri tabanlarının telif hakkı yasasına göre muamelesini ve telif hakkına uygun olmayan veri tabanlarının yaratıcıları için sui generis hakkını uyumlu hale sağlar. (Database Directive – Wikipedia, Erişim tarihi:28.02.2021)

⁵⁵ Uluslararası Yeni Bitki Çeşitlerini Koruma Birliği Sözleşmesi

⁵⁶ Tablo Keith E. Maskus'un Intellectual Property Rights in the Global Economy kitabının 77. Sayfasından alıntıdır.

tarihlerde revize edilmiştir.⁵⁷ Türkiye, ilk defa, Paris Sözleşmesinin 1925 yılında değiştirilen La Haye metnini 1930'da kabul etmiş; daha sonra da 1967 tarihli Stockholm metnine - 1/12.maddeler üzerinde çekince koyarak- iştirak etmiştir. Bu maddeler üzerindeki çekince, son olarak, 29.07.1994 tarih ve 94/5903 sayılı karar ile kaldırılmıştır.⁵⁸

Sınai mülkiyet hakları açısından ilk önemli düzenleme olan bu sözleşmenin iki önemli ilkesinden biri eşitlik ilkesi diğeri ise rüçhan ilkesidir. Rüçhan hakkına göre üye ülkelerin herhangi birinde ilk defa marka, tasarım, patent ya da faydalı model ile ilgili bir başvuru yapılmasından sonra bir diğer üye ülkede patent ve faydalı modeller için on iki ay; marka ve tasarımlar için altı ay içerisinde ayrı bir başvuru yapılırsa sonradan yapılmış başvuru, ilk kez yapılmış olan başvuru ile aynı tarihte yapılmış sayılacaktır. Bu sayede bu başvurular, sözü edilen süreler içerisinde üçüncü kişiler tarafından yapılan başvurulara göre rüçhan hakkına sahip olacaktır.⁵⁹ Eşit işlem ilkesi ise Paris Sözleşmesi'ne üye olan bir ülkenin söz konusu haklarla ilgili kendi ülke vatandaşlarına tanıdığı hakları bir diğer üye ülkenin vatandaşlarına da tanınması olarak tanımlanabilir. Hatta sözleşmenin 3. maddesi birliğe dahil olmayan lakin birlik ülkelerine ait olan topraklar üzerinde ikamet eden ya da burada gerçek veya fiili ticari müessesesi bulunanların da birliğe dahil ülke vatandaşları ile aynı muameleye tabi tutulmasını öngörmüştür. Tabi bu iki ilke gelişmekte olan ülkeler açısından eleştirilmiş ve sözleşmeye dahil olmaları yönünde şüphe beslemelerine neden olmuştur. Özellikle teknoloji alanında yeni ve sanayi alanındaki gelişimlerinin daha başında olan ve işbu korumanın ilk aşamalarında olan GOÜ'ler için sıkılaştırılmış bir ulusal mevzuat, elbette bir engel olarak görülmekteydi; fakat mevzubahis ülkelerin Paris Sözleşmesi'ne katılımını teşvik etmek için zorunlu lisans

---

⁵⁷ 1883 yılında imzalanan Paris Sözleşmesi'nin ilk değişikliği 1900 yılında Brüksel'de olmuştur. Bu değişikliği 1911(Washington), 1925(La Haye), 1934(Londra), 1958(Lizbon) ve 1967(Stockholm) değişiklikleri izlemiştir. Paris Sözleşmesi (etkinpatent.com), Erişim tarihi: 04.03.2021)

⁵⁸ Kılıçoğlu, **Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar**, s. 19

⁵⁹ Kılıçoğlu, **Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar**, s. 19

gibi teknolojinin yayılımına büyük katkıları olabilecek uygulamalarda hatırı sayılır esneklikler sağlanarak eleştirilerin önü kesilmeye çalışılmıştır.⁶⁰

1.2.3.2. Bern Sözleşmesi

Sınai haklar alanında ilk uluslararası düzenleme olan Paris Sözleşmesi iken telif haklarına ilişkin ilk uluslararası sözleşme Edebiyat Ve Sanat Eserlerinin Korunmasına İlişkin Bern Sözleşmesidir. 9 Eylül 1886 tarihinde kabul edilen bu anlaşma, ilk etapta on devletin katılımı ile İsviçre'nin Bern kentinde kabul edilmiştir. Sözleşmenin temel amacı edebi eserler üreten yazar ve sanatçılara uluslararası bir koruma sağlayıp haklarını güvence altına almaktır. Kabul edildiği günden bugüne çeşitli tarihlerde değişikliklere uğramış en son 1979 yılında WİPO tarafından revize edilmiştir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nu hazırlanırken Bern Sözleşmesi ile uyumlu olmasına dikkat edilmiş kanunu yazan Prof. Ernst HİRSCH fikri eserler hakkında kanun projesinde önce Bern Sözleşmesi'ni irdlemiştir.⁶¹ Türkiye Bern Sözleşmesi'ne ilk kez 1 Ocak 1952 yılında taraf olmuş, anlaşmanın son halini ise 07.07.1995 tarihinde kabul etmiştir. Şu an itibariyle anlaşmaya 168 devlet üyedir.

Bu sözleşme ile üye devletler başka üye devletin vatandaşlarına kendi vatandaşlarına tanıdığı hakları sağlamakla yükümlü kılınmıştır. Eser sahiplerine tanınan koruma süresi kişinin hayatta kaldığı süre ile ölümünden sonraki 50 yıldır. Birlik ülkeleri bu süreden daha fazla bir koruma süresi belirleme hakkına sahiptir.

Üye devletlerin kendi ulusal mevzuatlarında telif haklarının korunması gayesiyle etkili mekanizmaların oluşturulması ile ilgili koşullar getirmesini

---

⁶⁰ Soyak, **Fikri ve Sınai Mulkiyet Hakları: Tanimi, Tarihsel Gelisimi Ve GOU'ler Acısından Önemi**, s. 9

⁶¹ Detaylı bilgi için bkz. “Ernst Hirsch, Halil Arslanlı, Fikrî eserler hakkında kanun projesi, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C.7, S.2-3, 1942, s.429-504

düzenlememiş olması ve kendine ait yaptırım birimine sahip olmaması bu sözleşmeye ait göze çarpan önemli eksikliklerdendir.⁶²

1.2.3.3. Roma Sözleşmesi

İcracı Sanatçılar, Fonogram Yapımcıları ve Yayın Kuruluşlarının Korunmasına Dair Roma Sözleşmesi 26.10. 1961 tarihinde kabul edilmiş, 18 Mayıs 1964 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu sözleşmeyi önemli kılan özelliği ise komşu haklar alanından yapılan ilk uluslararası düzenleme olmasıdır. Sözleşmede; bağlantılı hak sahiplerinden olan icracı sanatçılar, yayın kuruluşları ve fonogram yapımcıları için geçerli olan belirlemeler ve işbu gruplar için tanımlar yapılarak, tanınan mevzubahis haklar ve bu hakların kullanım koşulları, koruma süresi vb. konulara yer verilmiştir.⁶³ Sözleşmenin uygulanmasını ile ilgilenen kuruluşlar Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü(UNESCO), Uluslararası Çalışma Örgütü(ILO) ve WIPO'dur. Türkiye bu sözleşmeye 1995 yılında 4116 sayılı Kanun ile taraf olmuştur.

1.2.3.4. Patent İşbirliği Sözleşmesi

İngilizce ismi Patent Cooperation Treaty olan kısaca PCT olarak anılan Patent İşbirliği Sözleşmesi 1970 yılında Washington'da imzalanmıştır. Temel amacı taraf devletlerin veya Paris Sözleşmesi akit devletlerinden birinin vatandaşı olan veya bu ülkelerde ikamet eden buluş sahiplerinin, üye devletlerin birinde yapacağı bir patent başvurusu ile seçeceği diğer üye devletlere de başvuru yapılmasını sağlamaktır. Ancak bu PCT'nin dünya çapında bir patent verdiği manasına gelmez, bu sözleşmenin sağladığı kolaylık uluslararası başvuruları kabul ederek uluslararası araştırma yapılmasını sağlamak ve başvuruda belirtilen ülkelere başvuruyu iletmeştir.⁶⁴ Böylece zaman ve maliyetten tasarruf sağlanmaktadır. Türkiye sözleşmeye 1.1.1996 tarihinde taraf olmuştur.

---

⁶²Yavuz Yayla, Fikri Mülkiyet Hakları Çerçevesinde Teknoloji Transferleri Biçimlerinin Türkiye Ekonomisine Etkileri, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, **Doktora Tezi**, Ankara, 2014, s. 58

⁶³ Roma Sözleşmesi - Telif Hakları Genel Müdürlüğü (telifhaklari.gov.tr), Erişim tarihi: 06.03.2021

⁶⁴ Ümmühan Gökovalı, Kurtuluş Bozkurt, Fikri Ve Sınai Mülkiyet Hakkı (FSMH) Olarak Patentler: Dünya Ve Türkiye Açısından Tarihsel Bir Bakış, **Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C.17, 2006, s. 140

1.2.3.5. WİPO Telif Hakları Sözleşmesi(WCT) ve WİPO İcralar ve Fonogramlar Sözleşmesi(WPPT)

Paris ve Bern Sözleşmelerinin her birinin amaçlarını gerçekleştirebilmek için bünyelerinde kurdukları bürolar 1893'te Fransızca kısaltması BIRPI olan bir büro adı altında birleştirilmiştir. 1967'de WİPO anlaşmasının imzalanması ve 1970'te yürürlüğe girmesiyle BIRPI, WİPO'ya dönüşmüştür.⁶⁵Uluslararası alanda fikri mülkiyet haklarının korunması için çalışmalar yapan WİPO'nun en önemli görevlerinden birisi de uluslararası sözleşmelerin hazırlanmasını sağlamaktır. WİPO Telif Hakları Sözleşmesi(WCT) ve WİPO İcralar ve Fonogramlar Sözleşmesi(WPPT) de bu sözleşmelerden iki tanesidir. 1996 yılında kabul edilen her iki sözleşme de 2002 yılında yürürlüğe girmiştir.

Anlaşmaların temel amacı dijital ortamlarda fikri hakların korunmasını sağlamak ve üye ülkelere bu konuda altyapı hazırlama görevi yüklemektedir. WİPO internet anlaşmaları olarak bilinen bu anlaşmalardan Telif Hakları Anlaşması'nda bilgisayar programları ile veri tabanları tanımlanmış ve bu ikilinin de ilim ve edebiyat eserlerinden olduğu ve bu kapsamda korunacağı hüküm altına alınmıştır. İnternet aracılığıyla yapılabilecek fikri mülkiyet ihlallerinin önüne geçebilmek için hazırlanmış söz konusu anlaşmayı Türkiye 2007 yılında kabul etmiştir.

İcralar ve Fonogramlar Sözleşmesi ise komşu haklar için hazırlanmış olan 1961 tarihli Roma Sözleşmesi'nin teknolojik ilerlemeler sonucu fikri hakları koruma konusunda yetersiz kalması sebebiyle hazırlanmıştır. Türkiye bu anlaşmayı da yine 2007 yılında kabul etmiştir.

1.2.3.6. Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Anlaşması (TRİPS)

Ticaret uluslararası alana yayıldıkça bu alanda yapılan ticaretin hacmi büyüdükçe gerçekleşecek olan ihlallerin sebep olacağı zararlar da büyümektedir. Bunun önüne geçebilmek adına ülkeler kendi aralarında uluslararası ticaretin adil işlemesi, ticarete işbirliğinin artması, ayrımcılığa son verilmesi ve sağlıklı bir rekabet ortamı sağlanması için anlaşmalara imza atmışlardır. Bunlardan bir tanesi de

---

⁶⁵ Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO-OMPI) - Telif Hakları Genel Müdürlüğü (telifhaklari.gov.tr), Erişim tarihi: 25.08.2021

1947 yılında 23 ülke ile imzalanan ve 1948’de yürürlüğe giren Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Anlaşması’dır. Kısaca GATT denilen mevzubahis anlaşmaya taraf olan ülkeler fikri mülkiyet haklarının da bu anlaşma kapsamında korunması gerektiğini düşünmüş, bunu 1978-1979 yıllarında gerçekleşen Tokyo Round görüşmelerinde dile getirmiş ancak herhangi bir sonuca varamamışlardır.

1986-1994 yılları arasında GATT kapsamında gerçekleştirilen başka bir görüşme olan Uruguay Round Müzakereleri’nin önemli bir gündem maddesi yine fikri mülkiyet hakları olmuştur. Bu kez sadece gündem maddesi olarak kalmayarak birçok tartışmaya neden olmuştur. Tartışmanın detayını girmeden önce bu tartışmaların sonucunda Paris ve Bern sözleşmelerinden sonra fikri mülkiyet alanında yapılmış olan en önemli anlaşma olan Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Anlaşması’na (TRİPS)⁶⁶ imza atıldığını söylemek isteriz. Ayrıca bu müzakerelerin sonuçlarından bir tanesi de Dünya Ticaret Örgütü’nün kurulması olmuştur.

Fikri mülkiyet haklarının piyasada etkisinin artması ve uluslararası ticarete önemli bir aktör haline gelmesi ile birlikte gelişmiş ülkelerdeki işletme ve çok uluslu şirket(özellikle ilaç şirketleri) yöneticileri uluslararası alanda mevcut zayıf fikri mülkiyet korumaları yüzünden önemli zararlara uğradığını iddia etmeye başlamıştır. ABD, Avrupa ülkeleri ve Japonya fikri mülkiyetin küresel nitelikte bir ticari mevzu haline gelmesi ve Uruguay GATT Müzakereleri sırasında ilgi odağı olması için hükümetlere baskı yapmışlardır.⁶⁷ Özellikle ABD, WIPO çatısı altında fikri mülkiyete ait uyuşmazlıklara yeterli çözüm sunulamadığını düşünmekte ve ihlaller için daha caydırıcı çözümler bulunması gerektiğini savunmuştur. Bu nedenle gelişmekte olan ülkelere bazılarının yeri geldiğinde taklit, yeri geldiğinde uyarılama ile hassas ve ileri teknolojiler alanında gelişmiş ülkelere rakip olmaya⁶⁸

---

⁶⁶Bu anlaşmanın yürütülmesinden Dünya Ticaret Örgütü sorumludur, 1994 yılı imza tarihi, 1 Ocak 1995 ise yürürlük tarihidir. (Julie S. Sheinblatt, The WIPO Copyright Treaty, **Berkeley Technology Law Journal**, C.13, 1998, s.537)

⁶⁷ Duncan Matthews, **Globalising intellectual property rights: the TRIPS Agreement**, Routledge, 2003, s. 8

⁶⁸ Soyak, **Fikri ve Sinai Mülkiyet Hakları: Tanımı, Tarihsel Gelişimi Ve GOU'lar Açısından Önemi**, s. 10

başlaması da eklenince Uruguay Round da fikri mülkiyet hakları gündem olması kaçınılmaz olmuştur.

Anlaşmanın sağlamaya çalıştığı amaçları şu şekilde sıralamak mümkündür.

- ✓ Fikri mülkiyet hakları alanında asgari standartlar belirlemek
- ✓ Ulusal mevzuatlardan kaynaklanan farklılıklardan doğan karmaşaya son verip, uluslararası ticaretin önündeki engelleri ortadan kaldırmak
- ✓ Uluslararası alanda teknoloji transferinin yaygınlaşmasını sağlamak⁶⁹
- ✓ Üye ülkeler arasında çıkabilecek uyuşmazlıklar için çözüm mekanizması oluşturmak⁷⁰
- ✓ Üye ülkelerin fikri mülkiyet hukuku alanında etkin koruma sağlamasını sağlamak, buna ilişkin herhangi bir çalışma yapılmaması halinde uygulanacak yaptırımlar öngörmek

Tüm bu amaçlarla birlikte aslında fikri mülkiyet hakları koruması ve düzenlemesi WİPO'dan çıkıp ağırlıklı olarak DTÖ'nün etki alanına girmiştir. Gelişmekte olan ülkeler görüşmelerin başında fikri mülkiyet haklarının ABD gibi güçlü bir sanayiye ve ekonomiye sahip bir ülkenin etkisi ve baskısıyla gündem konusu haline getirilmesine karşı çıkmışlardır. Çünkü hazırlanması istenen anlaşmanın gelişmiş ülkelerin istekleri ve çıkarlarına hizmet edip kendi sanayilerini

⁶⁹ TRİPS madde 7: “*Fikir mülkiyeti haklarının korunması ve uygulanması, teknolojik yeniliklerin gelişimine ve toplumsal ve ekonomik refaha ve haklar ve yükümlülükler arasında denge kurulmasına yardım edecek ve teknolojik bilginin yapımçılarına ve kullananlara karşılıklı yarar sağlayacak şekilde teknolojinin iletim ve yaygınlaşmasına katkıda bulunacaktır.*” Anlaşmanın orijinal metni için bkz. “27-trips.wpf (wto.org)”

⁷⁰ Uyuşmazlığın çözülmesi için izlenen süreç şöyledir; önce DTÖ Anlaşmazlık Çözme Anlaşması'nın (AÇA) ışığında DTÖ Anlaşmazlıkların Halli Organı (AHO) tarafından süreç yürütülür. Bu şekilde uyuşmazlık çözülmezse şikâyetçi üye uyuşmazlık çözümü için panel kurulması talebinde bulunma hakkına sahiptir. (Daha fazla bilgi için bkz. Yayla, **Fikri Mülkiyet Hakları Çerçevesinde Teknoloji Transferleri Biçimlerinin Türkiye Ekonomisine Etkileri**, s. 71-74)

ve ekonomilerinin gelişimi önünde bir engel olacağını düşünmekteydiler. Bu anlaşma onlara göre kendileri ile gelişmiş ülkeler arasındaki makasın her şekilde daha da açılmasına neden olacaktı. Gerekli düzenlemeleri yapıp ulusal mevzuatlarını anlaşma doğrultusunda revize etmemeleri halinde ise DTÖ tarafından çeşitli yaptırımlara maruz kalacaklardı. Gelişmiş ülkeler ise bu eleştirilere karşılık etkin bir fikri mülkiyet korumasına sahip bir ülkeye şirketlerin yatırım yapma konusunda daha cesaretli davranacağını⁷¹ savunmuşlardır. Hindistan her ne kadar TRİPS'in sadece şirketlere ve gelişmiş ülkelere fayda vereceği konusunda ısrarcı davransa da Amerika gibi bir ekonomik güç karşısında başarıya ulaşamamış ve hazırlanan anlaşma ABD'nin baskısıyla imzalanmıştır.

Mevzubahis anlaşma ticarete ilişkin bir anlaşma olduğu için eser sahibinin manevi hakları bu düzenlemede kendisine yer edinememiştir ancak gerek zorunlu lisans ve teknolojiye dair düzenlemeleri gerekse anlaşma hükümlerine riayet etmeyen üyeler için yaptırımlar öngörmesi açısından fikri mülkiyetin ticarete yer edinmesi açısından önemli bir konuma sahip olduğu inkar edilemez bir gerçektir.

1.3. FİKRİ MÜLKİYET HAKLARININ KAPSAMI

1.3.1. Genel Bir Bakış

Fikri mülkiyet hakları⁷², insanın yaratıcılığı ve fikri gayretiyle meydana getirdiği eser, buluş ve yenilikler üzerinde eser sahibinin gayri maddi bir hakkının bulunduğu kabul edilmesi ortaya çıkmıştır. Bir fikir ve sanat faaliyeti sonucunda

---

⁷¹ Fikri mülkiyet hakları ve diğer ekonomik ve kurumsal faktörler gelişmekte olan ülkelere doğrudan yabancı yatırım girişlerini etkilemektedir. Fikri mülkiyet haklarının güçlendirilmesi gelişmekte olan ülkelere doğrudan yabancı yatırım girişlerinde yükselişe sebep olmuştur. (Samuel Adams, Intellectual Property Rights, Investment Climate and FDI in Developing Countries, **Internatioanl Business Research**, C.3, S.3, 2010, s. 205)

⁷² Fikri mülkiyet kuralları farklı bir kitleyi etkilemeden ibaret değildir. Mahremiyetin korunması, ifade özgürlüğü, iletişim altyapısının tasarımı ve eğitim ve kültürel mirasa erişim gibi farklı değerleri de kapsamakta olup, bunlar üzerinde her zamankinden daha fazla doğrudan ve ölçülebilir etkiye sahiptir. (James Boyle, A Manifesto on WIPO and the Future of Intellectual Property, **Duke Law & Technology Review**, C.3, S.1, 2004, s.5)

oluşturulan eserlerden doğan haklar telif hakları olarak isimlendirilmektedir. Sanayi, tarım gibi alanlarda buluş ve yenilikler için kişinin sahip olacağı hakka ise sınai mülkiyet hakları denilmektedir. Fikri mülkiyet hakları ise bu iki hak kategorisini kapsayan bir üst başlıktır. Haklar, hukuken korunan menfaatlerdir. Hukuk aleminde bu menfaatlerin hangi şartlar altında korunacağı bilgisini içeren, bu korumanın sınırını ve süresini belirten düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu düzenlemelerden biri Fikir ve sanat üzerindeki haklarını düzenleyen 1951 tarihli 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu iken, bir diğeri ise yürürlük tarihi 2017 olan 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'dur.

1.3.2. Eser Kavramı

Eser kavramı FSEK harici birden çok kanunda geçmektedir. Basın Kanunu madde 2/a⁷³ da basılmış eser tanımlanmıştır. Aynı şekilde 6098 sayılı TBK'nın bazı maddelerinde(470 vd.) eser sözleşmesi düzenlenmiştir.⁷⁴ Kanunun 487 vd. maddelerinde yayım sözleşmesinden bahsedilirken de eser kavramından bahsedilmiştir.⁷⁵ Yayım sözleşmesinde geçen eser kavramı FSEK kapsamında olan eser kavramı ile aynı iken, diğer iki düzenleme için bunu söylemek mümkün olmayacaktır.

1.3.2.1. FSEK Çerçevesinde Eser Sayılmak İçin Gereken Özellikler

FSEK madde 1/B de eserin “*Sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsullerini*” ifade ettiği hüküm altına alınmıştır. Bu tanıma göre fikri çaba sonucu ortaya çıkmış olan eserin sahibinin hususiyetini taşıması ve kanunda hüküm altına alınmış eser gruplarına dahil edilebilmesi gereklidir. Doktrine göre bir eserin fikir ve sanat eserlerinden biri olarak kabul edilebilmesi için o eserin taşıması

---

⁷³ “Basılmış eser: Yayımlanmak üzere her türlü basım araçları ile basılan veya diğer araçlarla çoğaltılan yazı, resim ve benzeri eserler ile haber ajansı yayınlarını,”

⁷⁴ “Eser sözleşmesi, yüklenicinin bir eser meydana getirmeyi, iş sahibinin de bunun karşılığında bir bedel ödemeyi üstlendiği sözleşmedir.”

⁷⁵ “Yayım sözleşmesi, bir fikir ve sanat eseri sahibinin veya halefinin, o eseri yayımlanmak üzere yayımcıya bırakmayı, yayımcının da onu çoğaltarak yayımlamayı üstlendiği sözleşmedir.”

özellikler şunlardır: özgünlük, yenilikçilik ve estetik değeri haiz olması gerekliliği.⁷⁶ Yargıtay ise bir fikrî ürünün eser sayılabilmesi için iktisaden değerlendirilmeye elverişli olması gerektiğini belirtmiştir.⁷⁷ Ancak Yargıtay'ın bu tutumu doktrin tarafından eleştirilmektedir. Çünkü fikri haklar kişinin ekonomik menfaatlerinin yanı sıra şahsi menfaatleri de korumaktadır.⁷⁸ Burada iktisadi değer şartının FSEK'te düzenlenen şartlardan biri olmadığına da altını çizmekte fayda vardır.

1.3.2.1.1. Eser Sahibinin Hususiyetini Taşıma

FSEK madde 1/B dışında 6. maddenin 11. Fıkrasında da hususiyet kavramı geçmiş olup öğretilerde eser sahibinin hususiyetini taşıma gerekliliği için sübjektif şart kavramı kullanılmıştır. Hususiyetin tanımı konusunda doktrinde bir fikir birliğine varılamamış olup, bu konuda uyuşmazlık mevcuttur.⁷⁹ Bazı hocalar hususiyet kavramını üslup/anlatım ile bağdaştırırken, bazıları özgünlük, bazıları yenilik, bazıları ise fikri gayret sonucu oluşan üründe nispeten bağımsızlığın bulunması ile anlatmaya çalışmıştır bu kavramı. Her eser türü için hususiyetin belirlenmesinde tek bir ölçütün var olamayacağını savunan görüşler de bulunmaktadır.

Nuşin Ayiter kitabında, hususiyet kavramı için eser, onu meydana getiren zihnin bireyselliğini gösteren özellikler taşınmalıdır, demiştir.⁸⁰ Ateş ise “*Hususiyet, eseri var edenin ona yansıyan kendisine has edebi ve sanatsal özellikleridir. Diğer bir deyimle hususiyet, eseri meydana getirenin kendi ruhi ve kişisel özelliklerinin eser üzerinde üçüncü kişilerce de görülebilen, hissedilebilen ve idrak olunabilen iz düşümüdür.*” demek suretiyle eser sahibinin kişisel özelliklerinin hususiyeti

⁷⁶ Naklen atıf “Şafak N. Erel, **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009, s.27”

(Nurbanu Erzurumlu, Türk Hukukunda Fikri Mülkiyete Konu Malların Cebri İcrası, **Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi**, C.1, 2017, s.171)

⁷⁷ Bkz. Y4HD, T:1.07.1977, E.1976/5913 - K.1977/7617 (Kazancı Hukuk Yargı Kararları Jurisdiction (kazancihukuk.com), Erişim Tarihi: 18.08.2021)

⁷⁸ Naklen Atıf “ Yargıtay görüşüne eleştiri için bkz. Aksi yönde bkz. Erel, **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, 2009, s.51-52.” (Erzurumlu, **Türk Hukukunda Fikri Mülkiyete Konu Malların Cebri İcrası**, s.171)

⁷⁹ Doktrindeki tartışmalar ve hocaların görüşleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Temel Nal, Cahit Suluk, Rauf Karasu, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020

⁸⁰ Ayiter, **Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri**, s. 37

oluşturduğunu savunmuştur. Kılıçoğlu ise bir eserde hususiyetin varlığını kabul edebilmesinin eserde yeni bir şey ortaya konulmuş olmasına bağlı olduğunu ve tekrar ve taklitte oluşmuş eserlerin sahibinin hususiyetini taşımayacağını savunmuştur. Bir eser meydana getirirken elbette diğer eserlerden esinlenebileceğini ancak bunun taklit boyutuna varmaması gerektiğini dile getirmiştir. Aynı alanda, aynı mesleği icra edenlerin ihtiyaçları için hazırlanan bir bilgisayar programında bazı mesleki deyimlerin, tabloların ya da formüllerin aynen kullanılmasının ise kaçınılmaz olduğunu eklemiştir.⁸¹

Yargıtay ise bu konuda hususiyet kavramı için kesin kriterler belirlememiştir, ya hiçbir açıklama getirilmeksizin tekrarlanmakta ya da özellik⁸² veya orijinallik gibi kelimelerle bu kavramı açıklamaya çalışmıştır. Ayrıca Yargıtay'ın bir eserde

⁸¹ Yargıtay Onbirinci Hukuk Dairesi E: 2004/2772,K: 2004/12672 sayılı 21.12.2004 tarihli kararında “...Delil tespitine ilişkin dosyada harita mühendisinden alman raporda sadece her iki haritanın aynı olup olmadığını irdelemiş, özgün bir eser olup olmadığına hiç değinilmemiştir. Yargılama sırasında mahkemece alman raporu düzenleyen bilirkişilerden hiçbiri harita mühendisi olmayıp, bu raporda dava konusu haritanın özgün bir eser olduğu belirtilirken, bu saptamanın kabul edilebilir dayanakları gösterilmemiştir. Bilirkişilerce raporda, zorunlu benzerlikler olacağından, bağımsız bir çalışma ve emek unsurunun varlığı halinde özgünlüğün kabulü gerektiği belirtildikten sonra, soyut olarak davacının bu bağımsız çalışmayı yaptığı kabul edilerek, kopyalanmak suretiyle esere saldırının varlığından söz edilmiş ise de bu bağımsız emek unsurunun neler olduğu da açıklanmamıştır. Anılan Yasa'nın 2/3. maddesinden her nevi haritanın eser niteliğinde olduğu anlamı çıkıyor ise de, yasanın korumasından yararlanacak bir eser niteliğinde olup olmadığı, bu hükmün 1/B maddesi hükmüyle birlikte değerlendirilerek sahibinin özelliklerini taşıyıp taşımadığının tespitine bağlıdır. Bu durumda, mahkemece aralarında haritacılık konusunda uzman bir bilirkişinin de bulunduğu yeni bir bilirkişi kurulu oluşturularak, bir haritanın özgün nitelikli olup olmadığının, dava konusu haritanın sahibinin özelliklerini yansıtır yansıtmadığı, yansıtır ise bunların neler olduğu hususunda rapor alınmak, gerektiğinde dava konusu haritanın nasıl meydana getirildiği yolunda davacının da beyanına başvurulmak suretiyle, sonucuna göre bir hüküm kurulmak gerekirken, yetersiz bilirkişi raporuna dayalı olarak, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru olmamıştır. Karar bu gerekçelerle bozulmuştur.”(Kazancı Hukuk Yargı Kararları Jurisdictio (kazancihukuk.com), Erişim tarihi: 18.08.2021)

⁸² “...eser, evvela temellüke, tasarrufa elverişli maddi bir varlık olarak var olmalıdır. İkincisi de, sübjektif unsur olup eserin sahibinin özelliğini taşıyan bir fikir ve sanat eseri olmasıdır...”(Y4HD T:1.07.1977, E.1976/5913 - K.1977/7617)(Kazancı Hukuk Yargı Kararları Jurisdictio (kazancihukuk.com), Erişim tarihi: 18.08.2021)

hususiyetin varlığının incelenmesinin uzman bilirkişilerce yapılmasına özen gösterilmesi gerektiğine vurgu yaptığına değinmekte fayda vardır. Yargıtay 2004 tarihli bir kararında; davacının çizdiği Osmaniye ilinin haritasının belediye tarafından izinsiz olarak çoğaltılıp dağıtıldığı iddiası ile açtığı davada, yerel mahkemece yapılan bilirkişi incelemesinde bilirkişilerin harita mühendisi olmaması sebebiyle davaya konu haritanın özgün bir eser olup olmadığını tespit etmede yetersiz kalındığını belirtmiş ve harita alanında uzman kişilerden bir bilirkişi rapor alınarak eserin sahibinin hususiyetinin taşıyıp taşımadığının tespit edilmesi amacıyla kararı bozmuştur.⁸³

Kanaatimce, Kanun ve Yargıtay eseri yaratandan bir şaheser beklememektedir. Ancak en azından kişinin, eserini oluştururken titizliği ve yaratıcılığını konuşurup özgün olması ve o eserin benzerlerinden ayrılmasını sağlayabilmesi kişinin elindedir. Üçüncü kişiler tarafından dışarıdan bakıldığında eserin meydana getirenin imzası az çok görülebiliyorsa o eser sahibinin hususiyetini taşıyor denilebilir ve bu da yukarıda belirttiğim üzere biraz titizlik biraz yaratıcılığını konuşturmakla mümkün olabilecektir. Hususiyetin şekilde mi anlatımda mı içerikte mi kendini belli edeceği ise eserden esere değişiklik gösterecektir. Bu yüzden her eseri ayrı ele alıp olaya göre bir değerlendirme yapmak daha sağlıklı olacaktır.

1.3.2.1.2. Kanunda Hüküm Altına Alınmış Eser Gruplarına Dahil Edilebilme

FSEK kapsamında eser sayılabilmek için kanunda sayılan ilim ve edebiyat, güzel sanatlar, musiki ya da sinema eserleri gruplarından birine dahil edilebilir olması gerekmektedir. Bu gruplar sınırlı sayıda olmasına rağmen grupların altında sayılan eser çeşitleri bakımından numerus clausus ilkesi geçerli değildir.⁸⁴ Bunun temel nedeni ise gelişen dünya ile birlikte ilerde yeni türde fikri eserlerin ortaya çıkması ihtimalidir ki kanaatimce yerinde bir düzenlemedir.

---

⁸³ Y11HD, T. 21.12.2004, E.2004/2772 - K.2004/12672 (Kazancı Hukuk Yargı Kararları Jurisdiction (kazancihukuk.com), Erişim tarihi: 18.08.2021)

⁸⁴ Na/Suluk(Karasu), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 2020, s. 41

1.3.2.1.3. Fikri Bir Gayretin Ürünü Olma

Kanuna göre eser sahibi eseri oluşturup, meydana getirmiş olan kişiyi ifade eder (FSEK m.1/B-b). Bahse konu eserler fikri bir gayretle meydana getirilmelidir ve fikir sahibi olabilmek için de düşünme yetisine sahip olmak lazım gelmektedir. Yeryüzündeki varlıklar arasında insanın düşünme yetisi vardır. Bu yüzden ki hayvanların herhangi bir şekilde meydana getirdiği bir şeyin eser olarak korunması mümkün değildir. Aynı şey salt makine ürünleri için de geçerlidir. Mesela fikri çaba gerektirmeyen bilgisayar tarafından yapılan tercümelemler de eser olarak korunmamaktadır.

1.3.2.1.4. Şekillenme

Eser olarak sayılmak için gereken bir diğer şart ise fikrin düşünce olmaktan çıkıp objektif olarak algılanmaya müsait bir şekle bürünmesidir. Eser bir nevi cisimlendirilen fikirdir ve fikrin himaye altına alınabilmesi şekillendirilmiş olmasına bağlıdır.⁸⁵ Koruma için illa teknik bir cihaza kayıt zorunluluğu olmamakla beraber CD veya DVD gibi bir ortama aktarılması veya örneğin spontane okunan bir şiirin bir ortamda okunmak suretiyle dış aleme yansıtılması ile bu mümkün olabilmektedir.⁸⁶ Ancak eser sayılmak için alenileşme ve yayımlanma şart koşulmamıştır.⁸⁷ Koruma için eserin bir eşya üzerinde somutlaşması gerekmediği gibi eserin tamamlanmış olma şartı da yoktur böylece taslak ve müsvedde gibi hazırlık çalışmaları da eser korumasından faydalanabilmektedir.⁸⁸

1.3.3. Fikir ve Sanat Eserleri

Kanunda sayılan dört eser grubunun yanında 6. maddede işleme ve derlemeler de eser kabul edilmiştir. Bu gruplar sınırlı sayı ilkesine tabi iken bu grupların altında sayılan eser çeşitleri bir nevi örnek mahiyetindedir. Kanunda bu

⁸⁵ Mustafa Reşit Belgesay, **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi**, M. Sıralar Matbaası, İstanbul, 1955, s.14

⁸⁶ Nal/Suluk(Karasu), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 2020, s. 45

⁸⁷ FSEK madde 7 – “*Hak sahibinin rızasıyla umuma arz edilen bir eser alenileşmiş sayılır.*

Bir eserin aslından çoğaltma ile elde edilen nüshaları hak sahibinin rızasıyla satışa çıkarılma veya dağıtılma yahut diğer bir şekilde ticaret mevkiine konulma suretiyle umuma arz edilirse o eser yayımlanmış sayılır”

⁸⁸ Nal/Suluk(Karasu), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 2020, s. 46

dört gruba dahil olmamakla beraber meydana getirilmesinde fikri çabanın etkili olduğu çalışmaların nasıl korunacağı konusunda da (madde 83-87) özel hükümler mevcuttur.⁸⁹

1.3.3.1. İlim ve edebiyat eserleri

Bern Sözleşmesi'nin ikinci maddesinde edebiyat ve sanat eserlerinin hangi eser türlerini kapsadığını belirtmek için eserlerin tek tek sayımı yoluna gidilmiştir. Bizim kanunumuzda ise dört grup belirlenmiş ve bu gruplar altında örnek mahiyetinde eser türleri sayılmıştır. FSEK m.2'de üç bent halinde düzenlenmiş olan ilim ve edebiyat eserlerini görmek mümkündür.⁹⁰ İlk bentte yazılı veya sözlü olmak üzere herhangi bir şekilde dil ile ifade edilen eserler ve bilgisayar programları, bent ikide sözsüz dans ve sahne eserleri, bent üçte ise estetik değere haiz olmayıp ilmi ve teknik yönü bulunan fotoğraflar, planlar, haritalar, mimarlık projeleri, krokiler vb. türler sayılmış ve bunların eser olarak korunacağı hüküm altına alınmıştır.

Dil ile ifade edilen eserlerde korumaya hak kazanabilmek için işlenen konu önem arz etmemektedir. Roman, şiir gibi klasik edebiyat eserlerinin dışında nutuk, söyleşi röportaj vb. eserler ve hatta dava dilekçeleri, tabelalar, reklam broşürleri sloganlar da hususiyet şartını yerine getirdikleri sürece dil ile ifade olunan eserler grubuna girer ve telif korumasından yararlanır.⁹¹

---

⁸⁹ Ad ve alâmetler, işaret, resim ve sesler, mektuplar, resim ve portreler başlıkları ile düzenlemeler yapılmıştır.

⁹⁰ Madde 2 – “İlim ve edebiyat eserleri şunlardır:

1. Herhangi bir şekilde dil ve yazı ile ifade olunan eserler ve her biçim altında ifade edilen bilgisayar programları ve bir sonraki aşamada program sonucu doğurması koşuluyla bunların hazırlık tasarımları,
2. Her nevi rakslar, yazılı koreografi eserleri, Pantomimlar ve buna benzer sözsüz sahne eserleri
3. Bedii vasfı bulunmayan her nevi teknik ve ilmi mahiyette fotoğraf eserleriyle, her nevi haritalar, planlar, projeler, krokiler, resimler, coğrafya ve topoğrafyaya ait maket ve benzerleri, her çeşit mimarlık ve şehircilik tasarım ve projeleri, mimari maketler, endüstri, çevre ve sahne tasarım ve projeleri.

Ara yüzüne temel oluşturan düşünce ve ilkeleri de içine almak üzere, bir bilgisayar programının herhangi bir ögesine temel oluşturan düşünce ve ilkeler eser sayılmazlar.”

⁹¹ Nal/Suluk(Karasu), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 2020, s. 59

Birinci bentte sayılan bilgisayar programları ise Kanun'un ilk halinde yer almayıp 1995 tarihinde 4110 sayılı yasa ile sonradan eklenmiştir. Bilgisayar programının geliştirilmesiyle programı geliştirenin şahsında objektif bir hukukî durum oluşmaktadır ve bu durum, bir kısmı mal varlığına, bir kısmı da şahıs varlığına ait olan hak ve yetkilere sahip olunmasını sağlar.⁹² Bu değişiklikle birlikte Bern Sözleşmesi ve AB Bilgisayar Yönergesi ile uyum sağlanmıştır zaten yabancı hukuk sistemlerinde⁹³ ve uluslararası hukukî düzenlemelerde bilgisayar programları edebi eser olarak düzenlenmiştir.⁹⁴

Ayiter Hoca, ilim ve edebiyat başlığı altında sayılanların bilim ve edebiyatın sözlük anlamlarının dışına taşıdığını ve bu eserler arasında ortak noktalar bulup bağlantı kurmanın zor olduğu yönünde bir eleştiride bulunmuştur.⁹⁵ İkinci bentte sayılan raks, koreografi, pandomimalar vb. sözsüz sahne eserlerinin FSEK m.2 altında hüküm altına alınmasını Nal/Suluk da isabetli bulmamıştır.⁹⁶ Beşiroğlu da bunların müzik eseri olduğu görüşündedir.⁹⁷

Bu başlık altında sayılan sahne eserlerinde ifade aracı olarak konuşulan dil yerine beden dili kullanılmaktadır ve korunması gereken husus, hareketlerle yansıtılan duygu ve düşüncelerin sergilenmesidir.⁹⁸ Tamamıyla sözsüz ve müziksiz olmaları gerekmediği gibi müzik ve söz kısımları mevcutsa eğer, koruma için gerekli koşulları sağladıkları takdirde ayrıca birer eser olarak korunurlar.⁹⁹

---

⁹² Mustafa Topaloğlu, **Bilgisayar Programları Üzerindeki Haklar ve Bu Hakların Korunması**, İstanbul, 1997, s.41

⁹³ Topaloğlu, **Bilgisayar Programları Üzerindeki Haklar ve Bu Hakların Korunması**, s.86

⁹⁴ Bu konu hakkında daha fazla bilgi için bkz. Nal/Suluk(Karasu), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 2020, s.147-151; Topaloğlu, **Bilgisayar Programları Üzerindeki Haklar ve Bu Hakların Korunması**, s.85-87

⁹⁵ Ayiter, **Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri**, s.44

⁹⁶ Nal/Suluk(Karasu), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, s.59

⁹⁷ Beşiroğlu, **Düşünce Ürünleri Üzerinde Haklar**, s.80

⁹⁸ Nal/Suluk(Karasu), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 2020, s.59

⁹⁹ Ayiter, **Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri**, s.47

Kanunun “buna benzer eserler” hükmünden de anlaşılacağı üzere bu bentte sayılanlar örnek mahiyetinde olup şartları varsa başka sahne eserlerinin de bu bent altında korunması sağlanabilmektedir.

Üçüncü bentte sayılmış olan estetik değere haiz olmayıp ilmi ve teknik yönü bulunan fotoğraflar, planlar, haritalar, mimarlık projeleri, krokilerde hususiyetin tespiti güç olacaktır. Bir harita veya kroki çizilirken ortaya çıkacak eserin diğer eserlerle benzer olması muhtemeldir bu yüzden eser sahibinin daha dikkatli olması lazımdır. Bu sayılan eserlerin estetik değere haiz olmaması kanunun istediği şartlardan bir tanesi olup diğer şart bu eserlerin ilmi ve teknik yönü bulunmasıdır. Bu bentte koruma altına alınan unsur şekil veya çizimdir.¹⁰⁰

1.3.3.2. Müzik Eserleri

Müzik eserleri, her çeşit sözlü ve sözsüz bestelerdir. Kanunun 3. maddesinde müzik eserleri için sadece bu ifade kullanılmış ve sayma yoluna gidilmemiştir. Şarkılar, senfoniler, türküler, ilahiler gibi eser sahibinin ifade aracı olarak sesi kullandığı eserler¹⁰¹ müzik eseri sayılmaktadır. Bestelerin sözlü ve sözsüz olması önemli değildir. Örnek vermek gerekirse Mozart veya Beethoven’in eserleri sözsüz bestedir.¹⁰² Ancak Cem KARACA’nın seslendirdiği “Tamirci Çırağı” adlı eser sözlü bestedir. Yargıtay melodilerin bile müzik eserleri kapsamında olduğu görüşüne haizdir.¹⁰³

1.3.3.3. Güzel Sanat Eserleri

Güzel sanat eserleri FSEK m.4’te sekiz bent halinde düzenlenmiştir.¹⁰⁴ Tüm bentler için ortak olan özellik estetik değeri sahip olmalarıdır. Estetik değer en genel

¹⁰⁰ Nal/Suluk(Karasu), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, s.59

¹⁰¹ Nal/Suluk(Karasu), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, s.62

¹⁰² Kılıçoğlu, **Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar** s.130

¹⁰³ Nal/Suluk(Karasu), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, s.63

¹⁰⁴ FSEK m.4: “Güzel sanat eserleri, estetik değere sahip olan;

1.Yağlı ve suluboya tablolar; her türlü resimler, desenler, pasteller, gravürler, güzel yazılar ve tezhipler, kazıma, oyma, kakma veya benzeri usullerle maden, taş, ağaç veya diğer maddelerle çizilen veya tespit edilen eserler, kaligrafi, serigrafi,

2. Heykeller, kabartmalar ve oymalar,

tabiriyle güzelliği ve göze hitap etmeyi ifade eder. Ayrıca bir eserin ilim, edebiyat eseri mi yoksa güzel sanat eseri mi olduğunun tespitinde önemli bir ölçüttür. Bu iki grubun birbirinde ayırt edilmesinde diğer bir ölçüt ise şudur ki güzel sanat eserlerinde, eser sahibinin daha çok bedensel yeteneği ön plandayken, ilim ve edebiyat eserlerinde ise eser sahibinin daha çok fikri gayreti ve düşünme yeteneği kendini belli eder.¹⁰⁵

Mimari eserler ve fotoğraflar hem FSEK m.2’de hem de m.4’te düzenlenmiştir. Bir mimari eserin veya fotoğrafın hangi madde kapsamında korunacağını tespitinde işe yarayan ölçütleri yukarıda yazmıştık. Güzel sanat eseri olarak korunan mimari eserlerde, asıl korunan mimari plan, maket veya kroki değildir, bizzat mimari yapının kendisi hukuki korunmaya alınır.¹⁰⁶ Bir fotoğrafın bu madde kapsamında korunması için estetik değere haiz olması gereklidir. Eser sahibinin fotoğraf aracını kullanım becerisi, fotoğraf konusunun seçimi ile çektiği fotoğrafın toplum tarafından gördüğü ilgi ve tepkiler o fotoğrafın sanat değeri olup olmamasını belirlemede etkili olur.¹⁰⁷

1.3.3.4. Sinema Eserleri

Kanunun 5. maddesinde yapılan tanıma göre; “*her çeşit ilmi teknik veya estetik nitelikte olan ya da günlük olayları konu edinen filmler veya sinema filmleri*

---

3. Mimarlık eserleri,

4. El işleri ve küçük sanat eserleri, minyatürler ve süsleme sanatı ürünleri ile tekstil, moda tasarımları,

5. Fotoğrafik eserler ve slaytlar,

6. Grafik eserler,

7. Karikatür eserleri,

8. Her türlü tiplerdir

(“Yargıtay bir kararında Çocuklar Duymasın dizisindeki bir karakter olan Havuç’a benzeyen oyuncak üretilip piyasaya sunulmasını Havuç karakterinin tipleme eser mahiyeti olduğu gerekçesiyle telif ihlali saymıştır.” (Nal/Suluk(Karasu), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 2020, s. 68))

Krokiler, resimler, maketler, tasarımlar ve benzeri eserlerin endüstriyel model ve resim olarak kullanılması, düşünce ve sanat eserleri olmak sıfatlarını etkilemez.”

¹⁰⁵ Kılıçoğlu, **Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar**, s. 131

¹⁰⁶ Erel, **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, 1998, s.28

¹⁰⁷ Beşiroğlu, **Düşünce Ürünleri Üzerinde Haklar**, s.100

gibi, tespit için kullanılan materyal önem arz etmeksizin, elektronik veya mekanik veya benzeri araçlarla gösterilebilen, sessiz veya sesli, birbiriyle bağlantılı hareketli görüntüler dizilerine sinema eserleri” denmektedir. Tanımdan kullanılan “...gibi” sözcüğü bu sayılanların örnek mahiyetinde olduğunu ve sınırlı sayıda olmadığını göstermektedir. Kanun için en önemli şartın birbiriyle ilişkili hareketli görüntüler dizileri ve eser sahibinin hususiyeti olduğunu söylemek gerekir elbette. Sinema filmlerinin televizyonda gösterilmesi onun film olma vasfını etkilememekle¹⁰⁸ birlikte tartışmalı olan bir husus vardır ki o da canlı yayınların sıfatının ne olduğudur. Bu halde canlı yayınlara televizyon eseri denilmiş, Kılıçoğlu televizyon yayınının canlı olması ile film den gösterime sunulması arasında bir fark görmemiştir.¹⁰⁹ Sinema eserleri aynı zamanda belgeselleri, dizi filmlerini, çizgi filmlerini vb. de kapsamakta olup sadece sinema filmlerine özgü değildir.¹¹⁰

1.3.3.5. İşlenmeler ve Derlemeler

Yukarıda sayılan dört gruba ek olarak işlenmeler ve derlemeler de Kanunun öngördüğü şartları taşımak şartıyla FSEK kapsamında eser sayılmaktadır. İşlenme ve derlemeler Kanun’un 6. maddesinde on bir bent halinde sayılmıştır ancak bu madde başlığı en başta sadece “işlenmeler” ismini taşımaktaydı. Daha sonra 21/2/2001’de 4630 sayılı Kanun ile madde başlığı “işlenmeler ve derlenmeler” olarak değiştirilmiştir.¹¹¹

İşlenmeler mevcut bir eserin yeniden şekillendirilmeleridir.¹¹² Bu nedenle bunlara ikinci elden eserler da denilebilir.¹¹³ Buna göre, işlenme, asıl eserin varlığını gerektiren ondan üretilmiş yeni bir eserdir.¹¹⁴ Meydana getirilen işlenmenin eser sayılabilmesi için sahibin hususiyetini taşıması ve istifade edilen eserin sahibinin haklarına zarar getirmemesi gerekmektedir. Ayrıca FSEK m. 15/2’ye göre

¹⁰⁸ Kılıçoğlu, **Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar**, s.135

¹⁰⁹ Bu konu için ayrıca bkz. Nal/Suluk(Karasu), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 2020, s. 69

¹¹⁰ Nal/Suluk(Karasu), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 2020, s. 69

¹¹¹ Bu değişikliğin isabetli olmadığı yönündeki eleştiri için bkz. Kılıçoğlu, **Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar**, s. 136

¹¹² Ayiter, **Hukukta Fikir ve San’at Ürünleri**, s.62

¹¹³ Ayiter, **Hukukta Fikir ve San’at Ürünleri**, s.62

¹¹⁴ Kılıçoğlu, **Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar**, s.137

“...işlenmenin aslı veya çoğaltılmış nüshaları üzerinde asıl eser sahibinin ad veya alametinin, kararlaştırılan veya adet olan şekilde belirtilmesi ve vücuda getirilen eserin bir kopya veya işlenme olduğunun açıkça gösterilmesi şarttır.”

Derlemenin tanımı ise FSEK m. 1/B-d’de yapılmış¹¹⁵ madde 6’da sayılan seçme ve toplama eserler tertibi, veri tabanları ile külliyat derleme olarak düzenlenmiştir.

1.3.4. Eser Sahibinin Hakları

Eser sahibi onu meydana getirendir. Emek harcayıp bir eser oluşturan eser sahibi maddi, manevi haklara sahip olmaktadır. Bu hakların dışında kanunda komşu haklar kavramı da açıklanmış ve bu haklara sahip olmak için tescilin gerekli olup olmadığı da düzenlenmiştir. Eser sahibi haklarını herkese karşı ileri sürme hakkına sahiptir. Mali hakların korunması açısından alenileşme ve yayımlama kavramları büyük önem taşımaktadır.¹¹⁶ Maddi ve manevi hakların ihlali halinde başvurulabilecek hukuki yollar FSEK 66-70 maddelerinde düzenlenmişken, ihlali yapanlar açısından doğacak cezai sonuçlar 71-75’inci maddelerde düzenlenmiştir. İhlal halinde tecavüzün ref’i ve meni davaları açılabilir ayrıca tazminat da talep edilebilmektedir.¹¹⁷

---

¹¹⁵ “Derleme eser: Özgün eser üzerindeki haklar saklı kalmak kaydıyla, ansiklopediler ve antolojiler gibi muhtevası seçme ve düzenlemelerden oluşan ve bir düşünce yaratıcılığı sonucu olan eseri ifade eder.”

¹¹⁶ Alenileşme ve yayımlanmaya bağlanan hukuki sonuçlar için bkz. Nal/Suluk(Karasu), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 2020, s.81; Sami Karahan ve Diğerleri, **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, s. 87

¹¹⁷ ...Hak sahiplerinin haklarını koruma açısından bu davaları incelemek gerekirse; tecavüzün ref’i davasının, eser sahibinin haklarına karşı devam eden mevcut bir tecavüzün sona erdirmeye ve bu tecavüzün sebep olduğu etkileri ortadan kaldırma amaçlı bir dava olduğu sonucuna varılır. Bir diğer dava olan tecavüzün men’i davasında ise amaç, eser sahibinin haklarına karşı henüz gerçekleşmemiş olmakla birlikte gerçekleşme ihtimali kuvvetle ihtimal bir tecavüzün engellenmesi ve muhtemel etkilerinin doğmasını engellemektir. (Ahmet Fatih Özkan, Aytül Özkan, Fikir ve Sanat Eserleri Bağlamında Tecavüzün Ref’i Davası ve Üç Kat Bedel Sorunu, **Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.6 S.1, 2016, s.105)

1.3.4.1. Manevi Haklar

Eser sahibinin kişiliği ile ilişkili hakları tanımlayan hak grubuna manevi haklar denir.¹¹⁸ Medeni Kanun'daki şahsiyet haklarına benzemekle beraber bazı manevi hakların FSEK madde 19 gereğince eser sahibinin ölümünden sonra da kullanılabileceği hüküm altına alınmıştır. Bu nedenle ve eser sahibine eserle olan ilişkisi dolayısıyla tanınmaları sebebiyle¹¹⁹ TMK kapsamındaki şahsiyet haklarından ayrılmaktadırlar. Eser sahibinin ölümünden sonra kimlerin bu hakları kullanabileceği Kanun'da sayılmıştır.

Manevi haklar FSEK madde 14-17 arasında sayılmıştır. Umuma arz salahiyeti(m.14)¹²⁰,adın belirtilmesi salahiyeti(m.15), eserde değişiklik yapılmasını men etme hakkı(m.16) ve madde 17'de hüküm altına alınmış eser sahibinin zilyet ve malike karşı hakları(eserin aslına ulaşma hakkı/eseri tahrip etmeyi önleme hakkı/sergileme(teşhir)hakkı)¹²¹ kanunda sayılan haklardandır.¹²²

Eseri meydana getirmiş kişi hayatta olduğu sürece hatta ölümünden sonra bile sahip olduğu mevzubahis manevi hakların herhangi bir devir işlemine konu olması, bu haklardan feragat edilmesi ve çeşitli hukuki işlemlerle sınırlandırılması mümkün değildir.¹²³ Gerçekten de manevî hakların rehin, cebri icra ya da hapis hakkına konu olması mümkün değildir.¹²⁴ Fakat manevi hakların kullanımı eser sahibi tarafından,

¹¹⁸ Kılıçoğlu, **Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar**, s.210

¹¹⁹ Ayiter, **Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri**, s.110

¹²⁰ “*Davalı eyleminin, davacıların murisi tarafından yapılan ve fikri hakları davalıya devredilmeyen tablonun kopyasını, takvim nüshalarına basarak çoğaltmak ve umuma arz etmek olduğu anlaşıldığından, Fikri ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 22. maddesinde yer alan çoğaltma hakkının ve aynı yasanın 14. maddesinde belirtilen umuma arz yetkisinin ihlal edildiğinin kabulü ile tazminata hükmolunması isabetlidir.*”(Y11HD, T: 20.02.200, E.2000/10395 - K.2001/1478)(Kazancı Hukuk Yargı Kararları Jurisdictio (kazancihukuk.com)

¹²¹ Nal/Suluk(Karasu), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 2020, s. 86-87

¹²² Bu haklar için detaylı bilgi için bkz. Nal/Suluk(Karasu), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 2020, s.82-87; Kılıçoğlu, **Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar**, sy.223-237; Ayiter, **Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri**, s.109-121; Beşiroğlu, **Düşünce Ürünleri Üzerinde Haklar**, s.209-225; Karahan/Suluk/Saraç/Nal, **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, s.88-93

¹²³ Suluk /Nal(Karahan/Saraç), **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, s.88

¹²⁴ Kılıçoğlu, **Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar**, s.223

uygulamadaki mevcut sorunlara çözüm bulma amacı taşıması ve hakların çekirdeğine dokunulmaması şartıyla üçüncü kişilere bırakılabilir.¹²⁵ Son olarak FSEK madde 61'in de henüz alenileşmemiş bir eserin haczedilemeyeceğini hükmünü içerdiğini belirtmekte yarar vardır.

1.3.4.2. Mali Haklar

Eser meydana getiren kişinin eseriyle arasında olan ekonomik bağlarına ilişkin haklara mali haklar denir.¹²⁶ FSEK 20. maddede mali haklardan bahsederken alenileşmiş ve alenileşmemiş eser ayrımı yapılmıştır. Ancak Ayiter hoca alenileşmemiş eserin, eser sahibinin gizli çerçevesinden çıkmamasından kaynaklı o evrede eser üzerinde zaten tam hakimiyeti olduğunu dile getirip bu ayrıma gerek olmadığı yönünde bir eleştiride bulunmuştur.¹²⁷

Mali haklar kanunun 21-25 maddelerinde sınırlı sayıda sayılmıştır. İşleme, yayma, temsil ve işaret, çoğaltma, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletim hakları mali haklardır. Ayrıca 45. maddede düzenlenen hükümde yer alan pay ve takip hakkı da bu haklardan bir tanesi olarak gösterilmektedir. Ancak eser sahiplerinin eserlerinden ekonomik olarak fayda sağlamalarına fırsat veren bu haklara rağmen gerekli sermaye ve örgütten yoksun olmak, eser sahiplerinin hareket kabiliyetlerini sınırlandırmaktadır.¹²⁸ Bundan dolayı kanun mali hakların devir ve lisans gibi hukuki işlemlere konu olabileceğini düzenlemiştir.¹²⁹ Ayrıca miras ile de intikalleri mümkündür.¹³⁰

FSEK 20. maddenin devamında mali hakların birbirinden bağımsız olduğu ve birinin tasarrufunun ve kullanılmasının diğerlerine etki etmeyeceği hüküm altına alınmıştır. Madde 52'ye göre ise mali hakların bir sözleşme ve tasarruflara konu

---

¹²⁵ Suluk /Nal(Karahan/Saraç), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, s.88

¹²⁶ Kılıçoğlu, **Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar**, s.237

¹²⁷ Ayiter, **Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri**, s.122

¹²⁸ H. Kübra Ercoşkun Şenol, Mali Hakları veya Kullanım Hakkını Devralanların Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Korunması, **Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.3, S.1, 2013, s.47

¹²⁹ Suluk /Nal(Karahan/Saraç), **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, s.93, FSEK m. 48

¹³⁰ Suluk /Nal(Karahan/Saraç), **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, s.93

olması halinde bu sözleşme ve tasarrufun yazılı olarak yapılması gereklidir. Ayrıca hukuki işleme konu olan birden fazla mali hak söz konusu ise her bir hakkın ayrı ayrı gösterilmesi şarttır.

Mali haklar için öngörülen koruma süresi eser sahibinin yaşadığı müddetçe ve ölümünden itibaren 70 yıldır(FSEK m.27).Ayrıca Kanunda bu hakların başka bazı hallerde sınırlanması da hüküm altına alınmıştır.¹³¹

1.3.4.3. Bağlantılı Hak Kavramı

Eserin kamuya açıklanması, icra edilmesi ile ilgili olan bağlantılı hak kavramı komşu hakları da kapsayan bir üst kavramdır.¹³² FSEK’te değişiklik öngören 4630 sayılı Kanun’la sinema eserlerinin ilk tespitini gerçekleştiren film yapımcılarının sahip olduğu haklar da komşu hakların yanına eklenmiş ve tüm bu hakları temsilen bağlantılı hak kavramı benimsenmiştir.¹³³

FSEK m.1/B-k’da tanımlanan komşu hak sahipleri icracı sanatçılar, fonogram yapımcıları ve radyo-televizyon kuruluşları olmak üzere üç gruptur ve bu ayrım sayesinde Kanunun WIPO, Roma Sözleşmesi, TRIPS’le uyum içinde olduğunu söylemek mümkündür.¹³⁴

1.3.4.4. Hakkın Doğumunda Tescilin Yeri

Telif haklarından hakkın doğumu için tescil öngörülmemiş olup eser sahipleri ihtiyari olarak eserlerini tescil ve kayıt edebilmektedir.¹³⁵ FSEK madde 13’te sinema ve müzik dalına ait eserler için ise zorunlu kayıt ve tescil düzenlemesi mevcuttur ancak kanun metninde kullanılan “..*hak ihdas etmek amacı taşımaksızın*...” ifadesinden de anlaşılacağı üzere bunun hakkın doğumu üzerinde bir etkisi yoktur.

¹³¹ Bu haller şunlardır: Kamu düzeni (m.30), özel menfaat (m.38, m.40), genel menfaat(m.31-37), hükümete tanınan yetkiler(m.47), (Nal/Suluk(Karasu), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 2020, s.101-102)

¹³² Ahmet Bülter, Eser Sahibinin Hakları ile Bağlantılı Haklar, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 59 (2005), s.91

¹³³ Bülter, **Eser Sahibinin Hakları ile Bağlantılı Haklar**, s.90-91

¹³⁴ Fsek Kapsamında Eser Sahibinin Haklarına Komşu Haklar - Hukuki İncelemeler Kütüphanesi (turkhukuksitesi.com),Erişim tarihi:06.04.2021

¹³⁵ Nal/Suluk(Karasu), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 2020, s.4

Bu kayıt ve tescil¹³⁶ hak sahiplerini belirlemede kolaylık sağlanması için konulmuştur. Ayrıca mali haklarla ilgili yetkiler için takip kolaylığı da sağlamaktadır.

1.3.5. Sınai Mülkiyet Hakları

Fikri mülkiyet hakları şemsiyesi altında bulunan diğer hak grubu sınai mülkiyet haklarıdır. Çeşitli hukuki işlemlere konu olabilen hakların bu özelliği SMK m.148/1’de düzenlenmiştir. Söz konusu hükme göre “*Sınai mülkiyet hakkı devredilebilir, miras yolu ile intikal edebilir, lisans konusu olabilir, rehin verilebilir, teminat olarak gösterilebilir, haczedilebilir veya diğer hukuki işlemlere konu olabilir. Coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı hakkı; lisans, devir, intikal, haciz ve benzeri hukuki işlemlere konu olamaz ve teminat olarak gösterilemez.*” Bu işlemlerin tabi olduğu şekil şartı ise aynı maddenin dördüncü fıkrasında belirtilmiştir. Hükümde belirtildiği üzere “*Hukuki işlemler, yazılı şekle tabidir. Devir sözleşmelerinin geçerliliği, ancak noter tarafından onaylanmış şekilde yapılmış olmalarına bağlıdır.*”

Patentler¹³⁷, markalar, tasarımlar, faydalı modeller, coğrafi işaretler SMK’da düzenlenmiş olan sınai mülkiyet haklarından.

1.3.5.1. Patentler

1.3.5.1.1 Genel Bir Bakış

Patentler; buluş¹³⁸ yapan kişiye bu buluşunun üretim safhasında, ticaretinde ve her türlü tasarrufunda, belli bir süre aralığında, tekel hakkına sahip olmasını

¹³⁶ Bu tescil ve kaydın nasıl yapılacağı Fikir ve Sanat Eserlerinin Kayıt ve Tescili Hakkında Yönetmelik madde 5’te düzenlenmiştir.

¹³⁷ Edmund W. Kitch 1977 tarihli makalesinde patent sisteminin işlevinin ve doğasını incelemiş ve patent sisteminin firmaların aynı yenilikle ilgili mükerrer yaptırımlar yapmasını azalttığını yazmıştır. Verilen patenti ve patent sahibinin çalışmalarını öğrenen firmaların zaten yapılmış olanı tekrarlamamak adına çalışmalarını yeniden yönlendirdiğini belirtmiştir.(Edmund W. Kitch, The Nature and Function of the Patent System, **The Journal of Law and Economics**, C.20, S.2, 1977, s.278)

sağlayan yasal bir belgedir.¹³⁹Patent hakkı buluş sahibine¹⁴⁰, buluşa konu ürün üzerinde dilediği gibi tasarruf hakkı sağlama dışında aynı zamanda patent sahibine üçüncü kişileri buluşunu kullanmaktan men etme keyfiyeti veren inhisari nitelikte bir haktır.¹⁴¹ 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu m.82/2’de buluş niteliği olmayan şeyler sayılmış,¹⁴² m.82/3’te ise buluş niteliği olmasına rağmen patent verilemeyen haller hüküm altına alınmıştır. Bu hükümden çıkan sonuca göre bir eser ve yeniliğin buluş sayılması ona mutlak surette patent verileceği anlamına gelmemektedir. Örneğin kamu düzeni ve genel ahlaka aykırı bir buluş sahibi patent hakkına sahip olamayacaktır.

Bu alanla alakalı iki önemli mevzu vardır ki onlardan biri ilaç patenti diğeri de biyoteknoloji patentidir. İlaça erişim sağlanmasının kamu sağlığı açısından gerekli olması ve ilaç fiyatlarının ülke bütçelerine ciddi şekilde mali yük yüklemesi ülkelerin ilaçları patent korumasının dışında tutmasına neden olmuştur.¹⁴³ Ancak uluslararası

---

¹³⁸ “Buluş; teknik araçların yardımıyla bir sorun veya problemin çözümüdür.”(Ali Sait Yüksel, **Patent ve Lisans Sözleşmesi Hukuku**, Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Döner Sermaye işletmesi Matbaa Biriminde Basılmıştır, İstanbul, 1989, s.11)

¹³⁹ Gökovalı/Bozkurt, **Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakkı(Fsmh) Olarak Patentler: Dünya ve Türkiye Açısından Tarihsel Bir Bakış**, s.144

¹⁴⁰ Bilindiği üzere patent korumasının birincil sebebi, mucitlerin yaptıkları buluşlardan bir getirisinin olmasına izin vermek ve bunun sonucunda teknolojinin ilerlemesi için teşvik sağlamaktır.(Alan V. Deardorff, Welfare Effects of Global Patent Protection, **Economica**, C. 59, S.233, 1992, s. 35)

¹⁴¹ İlhami Güneş, Patent Hükümsüzlük Davaları ve Patent Hakkına Tecavüz Sayılan Haller, **Fikri Mülkiyet Hukuku Çalıştayı Bildiriler Kitabı**, (283-307), Ankara Açık Cezaevi İnfaz Kurumu İş Yurdu Müdürlüğü Matbaası, Ankara, 2020, s.290

¹⁴² Madde 82/(2)

“Aşağıda belirtilenler buluş niteliğinde sayılmaz. Patent başvurusu veya patentin aşağıda belirtilen konu veya faaliyetlerle ilgili olması hâlinde, sadece bu konu veya faaliyetlerin kendisi patentlenebilirliğin dışında kalır:

- a) Keşifler, bilimsel teoriler ve matematiksel yöntemler.
- b) Zihni faaliyetler, iş faaliyetleri veya oyunlara ilişkin plan, kural ve yöntemler.
- c) Bilgisayar programları.
- ç) Estetik niteliği bulunan mahsuller, edebiyat ve sanat eserleri ile bilim eserleri.
- d) Bilginin sunumu.”

¹⁴³ Suluk(Nal/Karasu), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 2020, sy.236

anlaşmalara uyum sağlamak için bu aşılmıştır ve Türkiye 1 Ocak 1999 tarihinden itibaren ilaçları patent kapsamına almıştır.¹⁴⁴ Biyoteknoloji¹⁴⁵ patentine dair kanunda özel düzenleme olmamakla beraber uygulamada biyoteknolojik buluşların patentlenebileceği kabul edilir.¹⁴⁶ SMK m. 82'nin gerekçesi de bu yöndedir.

Bu hakla ilgili bir diğer mevzu ise patentin koruma süresidir. 20 yıl ile sınırlı koruma süresi başvuru tarihinden itibaren başlamaktadır ve bu sürenin uzatılması mümkün değildir(SMK m.101/1).

Daha önce patentler 551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında KHK ile düzenlenmişti. Ancak daha sonra kabul edilen Sınai Mülkiyet Kanunu ile bu haklarla ilgili birçok değişiklik yapılmıştır. Patentler açısından en göze çarpanlar ise tescil sonrasında üçüncü kişilere tanınan itiraz hakkı (m.99/1) ve incelemesiz patent sisteminin kaldırılması olmuştur (m.191/3).

1.3.5.1.2. Patent için gereken koşullar

Bir buluşa patent verilebilmesi için Kanun'un öngördüğü koşullar SMK m. 82/1'de düzenlenmiştir. Bu şartlar buluşun yeni olması, sanayiye uygulanabilir olması ve buluş basamağı içermesidir. 551 sayılı PatHKHKHK'da¹⁴⁷ buluş basamağı içermesi koşulu bulunmamaktaydı ancak SMK ile beraber bu da koşullar arasında düzenlenmiştir.¹⁴⁸

¹⁴⁴Bkz. 566 sayılı KHK -RG, 22.9.1995, S. 22412.(Cahit Suluk, 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanununun Getirdiği Yenilikler, **Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi**, C.4, S.1, 2018, s.92

¹⁴⁵İnsan, bitki ve hayvan hücrelerinde bulunan fonksiyonları anlamak ve değiştirmek amacı ile kullanılan teknikler ve işlemlere biyoteknoloji denir.(Biyoteknoloji Nedir? | Vona-int.com (vona-int.com), Erişim tarihi: 07.04.2021)

¹⁴⁶TÜBİTAK'a ait TR 2007 00984 no'lu patent biyoteknolojik buluşlara ilişkindir ve Türk Patent tarafından tescil edilmiştir.(Suluk(Nal/Karasu), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 2020, s.239)

¹⁴⁷ Madde 5: "*Patent verilerek korunacak buluşlar*

Yeni, tekniğin bilinen durumunu aşan ve sanayiye uygulanabilir olan buluşlar, patent verilerek korunur."

¹⁴⁸ Böylece TRİPS(m.27) ve Avrupa Patent Sözleşmesi(m.52) ile uyum sağlanmaya çalışılmıştır.

1.3.5.1.2.1. Yenilik

Yenilik sözcüğünün kökü olan yeni kelimesinin sözlük anlamı “daha öncekilerden farklı olan”¹⁴⁹ demektir. SMK m.83/1’de “*Tekniğin bilinen durumuna dahil olmayan buluşlar yeni kabul edilir.*” denilmiştir. Yenilik kavramının anlaşılabilmesi için “teknğin bilinen durumu” ile ne kastedilmektedir öncelikle bunun açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Aynı maddenin 2. fıkrasına göre bu kavram, dünyanın herhangi bir yerinde başvuru tarihinden önce gerek sözle gerek yazıyla ortaya konulmuş veya kullanma suretiyle veya başka bir yolla ifade olunmuş toplumun erişebileceği her şeyi kapsamaktadır.¹⁵⁰ Kısaca buluşun yeni olması için başvuru tarihinde kamuya sunulmamış olması gerekmektedir.¹⁵¹

1.3.5.1.2.2. Buluş Basamağı

Patent verilebilirlik koşulları arasında bulunan buluş basamağı SMK m.83/4’te düzenlenmiştir. Bu hükme göre “*Tekniğin bilinen durumu dikkate alındığında, ilgili olduğu teknik alandaki uzmana göre aşikâr olmayan buluşun, buluş basamağı içerdiği kabul edilir.*”. Tekniğin bilinen durumunu aşmadan kasıt, buluşun tekniğin halihazır durumundan ölçülebilir bir mesafeyi aşp aşmadığının araştırılmasıdır.¹⁵² Aşikâr olmama kavramı mahkemelerde “*Çok karmaşık, çok üst düzey ve uzun süreli bir bilimsel çalışmaya gerek kalmadan, farazi uzman kişi ya da kişilerin, tekniğin bilinen durumundaki en yakın referanstan hareketle, gerekirse yapacakları basit ve rutin deneyler sonucunda, patente konu buluşa ulaşabilecekleri konusunda makul bir başarı beklentisinin bulunması*” şeklinde tanımlanmaktadır.¹⁵³

¹⁴⁹yeni ne demek TDK Sözlük Anlamı(tdk.gov.tr), Erişim tarihi:05.09.2021

¹⁵⁰SMK md.83/3’te ise “*Başvuru tarihinde veya bu tarihten sonra yayımlanmış olan ve başvuru tarihinden önceki tarihli ulusal patent ve faydalı model başvurularının ilk içerikleri tekniğin bilinen durumu olarak dikkate alınır.*” hükmü yer alır.

¹⁵¹ Suluk(Karasu/Nal), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 2020, s.243

¹⁵²Saraç(Suluk /Nal/Karahan), **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, s.223

¹⁵³İstanbul 4 No’lu FSHM, 29.09.2011 T., 2009/45 E., 2011/165 K, 30.12.2011 T., 2008/193 E., 2011/271 K.(Uğur Çolak, “Patent Hukukunda Buluşsal Adım İncelemesi, **Fikri Mülkiyet Hukuku Yıllığı**, (119-160), Yetkin Yayınevi, Ankara, 2012, s.129)

1.3.5.1.2.3. Sanayiye Uygulanabilirlik

Bir diğerkriter olan sanayiye uygulanabilirlik SMK m.83/6'da kendine şöyle yer bulmuştur. *“Buluş, tarım dâhil sanayinin herhangi bir dalında üretilebilir veya kullanılabilir nitelikteyse, sanayiye uygulanabilir olduğu kabul edilir.”* Bu koşulun gerekli kıldığı şeye göre buluşun pratiğey uygulanması lazım gelmektedir. Yalnızca teorik niteliğehaiz buluşlar sanayiye uygulanabilir değildir.¹⁵⁴

1.3.5.1.3. Tescil

Telif haklarının aksine sınai mülkiyet haklarının tescil edilmesi gereklidir. Sicil aleni olup, patentten doğan haklar tescil edilmediğitakdirde iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülememektedir(SMK m.106/3). Ancak bu tescilin bildirici mi kurucu mu olduğu yönünde tartışmalar mevcuttur. Doktrinde tescilin bildirici olduğunu belirten görüşler ağırlık basmaktadır.¹⁵⁵ Bunun görüşün ağır basmasının temelinde ise patent hakkının kurum tarafından yapılan başvurunun kabul edilip patent izninin verilmesi ile doğması yatmaktadır.¹⁵⁶

1.3.5.2. Faydalı modeller

Küçük buluşların hukuk aleminde korunma ihtiyacı faydalı modelleri doğurmuştur.¹⁵⁷ Patent verilebilirlik koşulları arasında sayılan buluş basamağı şartını taşımayan ancak yenilik ve sanayiye uygulanabilirlik ölçütlerini karşılayan küçük buluşlar faydalı model olarak korunmaktadır. Patente göre çok daha kısa, pratik ve daha az maliyet gerektiren faydalı modeller,¹⁵⁸ patentlerde olduğu gibi sahibine teknik sahadaki buluşlar bakımından tekel niteliğinde bir hak sağlamaktadır.¹⁵⁹

¹⁵⁴ Suluk(Karasu/Nal), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 2020, s.245

¹⁵⁵ Tartışmalara ilişkin bkz. Onur Sarı, Patent Lisans Sözleşmesi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, **Doktora Tezi**, 2018, s.9

¹⁵⁶ Sarı, **Patent Lisans Sözleşmesi**, s.10

¹⁵⁷ Suluk(Karasu/Nal), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 2019, s.299

¹⁵⁸ Cahit Suluk, Yasemin Kenaroğlu, **Türk Fikri Mülkiyet Hukukunda Güncel Gelişmeler**, İstanbul Ticaret Odası, 2012, s.75

¹⁵⁹ Suluk(Karasu/Nal), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 2020, s.303

KOBİ'ler için ayrı önem arz eden faydalı modellerin de tescil edilmesi gerekli olup, koruma süresi 10 yıldır.¹⁶⁰

Patent verilemeyen buluşlar için faydalı model de verilememektedir. Ancak bazı patent korumasından faydalanabilen buluşlar faydalı model ile korunamamaktadır.¹⁶¹

Faydalı model alanında da SMK ile yenilikler getirilmiş olup bunların en önemlisi araştırma raporu alma şartının getirilmesidir(m.143/5). KHK ile yapılmış olan düzenlemede faydalı modeller herhangi bir araştırma ve incelemeye tabi değildi.¹⁶² Getirilen bu düzenleme ile sistemdeki önemli bir zayıf nokta ortadan kaldırılmıştır.¹⁶³

1.3.5.3. Markalar

Gittikçe artmakta olan tüketici ve üretici sayısı ile beraber marka ekonomik bir değere sahip olmuş ve daha da önemli hale gelmeye başlamıştır. Sadece ulusal kanunlarda değil uluslararası anlaşmalarla da düzenlenmiştir.¹⁶⁴ Örneğin TRİPS sözleşmesi m.15/1'e göre *"Bir işletmenin mal ve hizmetlerini diğer işletmelerin mal ve hizmetlerinden ayıran herhangi bir işaret veya işaret kombinasyonu bir marka oluşturabilecektir."* SMK m.4' göre ise marka; teşebbüslerin mal ve hizmetlerinin birbirinden ayırma koşulu ile *"... marka sahibine sağlanan korumanın konusunun açık ve kesin olarak anlaşılmasını sağlayabilecek şekilde sicilde gösterilebilir olması şartıyla kişi adları dâhil sözcükler, şekiller, renkler, harfler, sayılar, sesler ve malların veya ambalajlarının biçimi olmak üzere her tür işareten oluşabilir."*

Düzenlemelere bakıldığında markanın açıklık ve kesinlik, işaret ve ayırt edicilik olmak üzere üç unsurunun olduğunu görmek mümkündür. İşaret, beş duyu

¹⁶⁰ Suluk(Karasu/Nal), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 2020, s.305-308

¹⁶¹ 1) Usuller ve usuller sonucunda elde edilen ürünler, 2) Kimyasal ve biyolojik maddeler ile kimyasal ve biyolojik usuller ya da bu usuller sonucu elde edilen ürünler,3) Ek buluşlar, (Cahit Suluk, Rauf Karasu, Temel Nal, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2019, s.304)

¹⁶² Suluk, **6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nun Getirdiği Yenilikler**, s.99

¹⁶³ Suluk, **6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nun Getirdiği Yenilikler**, s.99

¹⁶⁴ Yılmaz Yördem, Marka Hukukunda Arabuluculuk ve Tahkimin Uygulama Alanı, **Dicle Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dicle Adalet Dergisi**, C.1, S. 1, 2017, sy.18

ile algılanabilen ve bilgi mesaj ileten her şeyi kapsamaktadır.¹⁶⁵ Markaların doğuş nedeni zaten teşebbüslerin mal ve hizmetlerinin birbirinden ayırt edilmesini sağlamaktır.¹⁶⁶ Gerçekten de müteşebbis şahıslar için, sundukları hizmet veya yaptıkları satışı ayırt etmeye yarayan ve benzerleri ile karıştırılmasına müsaade etmeyen adların önemi gün geçtikçe artmaktadır.¹⁶⁷ Açıklık ve kesinlik şartının mülga MarKHK m.5'te yer alan çizimle görüntülenebilme koşulunun yerini tutması amaçlanmıştır.¹⁶⁸ Buna göre açık ve kesin olacak biçimde marka korumasının konusunu belli eden ve sicilde gösterilebilir olan her türlü işaret marka olabilecektir. Böylece SMK ile beraber marka korumasının alanını genişletilmiş farklı marka türlerinin de (ses, renk, hologram, hareket)¹⁶⁹ tescil edilmesinin önü açılmıştır. Her ne kadar Kanun hükmünde kokuların marka olabileceği ile ilgili bir hüküm yer almamış olsa da sayılanlar için sınırlı sayı ilkesi geçerli olmadığından kokuların da yukarıdaki unsurları sağlaması halinde marka olarak tescili mümkün olabilmektedir.¹⁷⁰

Markanın unsurları dışında çeşitli fonksiyonları da bulunmaktadır. Bunlar malın menşeyini gösterme, malın kalitesini garanti etme, ayırt etme ve reklam fonksiyonlarıdır.¹⁷¹

Hukuki işlemlere konu olma özelliğine haiz olan¹⁷² markaların tescil edilmesi gerekmektedir(SMK m.7, m.22). Tescili önünde herhangi bir engel olmayan marka için koruma süresi ise 10 yıldır ve yenilenebilmektedir.¹⁷³

---

¹⁶⁵ Karasu(Nal/Suluk), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 2020, s.156

¹⁶⁶ Yargıtay “Kütahya Seramik” markasının ayırt edicilik özelliği kazandığı yönündeki karar için bkz. (11.HD, T:13.09.2017, E.2016/1626, K.2017/4312) (Kazancı Hukuk Yargı Kararları Jurisdiction (kazancihukuk.com), Erişim tarihi:18.08.2021)

¹⁶⁷ Yılmaz Yördem, Marka Hukukunda İhtiyati Tedbir, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, C.6, S.2, 2007, s.332

¹⁶⁸ Karasu,(Nal/Suluk), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 2020, s.157

¹⁶⁹ Suluk, **6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu’nun Getirdiği Yenilikler**, s.94

¹⁷⁰ Karasu(Nal/Suluk), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 2020, s. 165

¹⁷¹ Detaylı bilgi için bkz. Hamdi Yasaman, **Marka Hukuku(556 Sayılı KHK Şerhi)**, İstanbul, 2004, s.18-20

1.3.5.4. Tasarımlar

16. yüzyılda Fransa’da tekstil dalındaki ürünler üzerinde yer alan desenlerin taklit edilmesinin önüne geçmeye çalışmak, tasarım hukukunun gelişiminin başladığı noktayı bize göstermektedir.¹⁷⁴ SMK ile birlikte endüstriyel tasarım yerine sadece tasarım başlığı ile düzenlenen tasarım; bir ürünün çizgi, renk, şekil gibi özellikleri kaynaklanan dış görünümünü ifade etmektedir. Kanunda yenilik ve ayırt edicilik olmak üzere iki unsura sahip olması öngörülmüştür. Yenilik ölçütü tescilden önce kamuya sunulmamış olmasını ifade ederken ayırt edicilik için gerekçede şu ifadeler kullanılmıştır. *“Ayırt edici niteliğin belirlenmesinde ve tasarımların karşılaştırılmasında, ne sıradan tüketici gibi basit ne de ilgili sektörde uzman kişi kadar derin bir değerlendirme gerektirmeyecek şekilde, ürün hakkında temel bilgilere sahip bir kişinin yapacağı değerlendirme anlaşılmalıdır. Söz konusu değerlendirmeyi yapabilecek kişi Kanun’da “bilgilenmiş kullanıcı” olarak yer almıştır.”*¹⁷⁵

Bir tasarımın korunması için görünür durumda olma şartı arandığından(SMK m.56/2) görünmeyen tasarımlar için bu hükme dayanarak korunma talep edilemez. SMK ile beraber tescilli tasarımların yanında tescilsiz tasarımların da korunacağı hüküm altına alınmış ve AB hukuku ile uyum sağlanmaya çalışılmıştır. SMK m. 55/4’e göre bir tasarım *“ilk kez Türkiye’de kamuya sunulmuş olması hâlinde tescilsiz tasarım olarak korunur.”* Tescilsiz tasarımlar için koruma süresi 3 yıl iken tescilliler

---

¹⁷² “Marka hakkının hukuki işlemlere konu olup olamayacağına gelince; gayri maddi mallar üzerindeki marka hakkı mutlak haklardan olup, taşıdığı ekonomik değerden ötürü şirket malvarlığına dahildir. Marka hakkı çeşitli hukuki işlemlere konu oluşturabilir. Örneğin, marka hakkının hasılat kirasına (BK.270) verilmesi mümkündür.”(Y11HD, T: 9.04.2001, E.2001/844 - K.2001/3429)(Kazancı Hukuk Yargı Kararları Jurisdictio (kazancihukuk.com), Erişim tarihi: 18.08.2021)

¹⁷³ SMK md. 23, Ayrıca SMK md. 9’a göre tescil edildikten sonra haklı bir sebep olmadan kullanılmayan veya kullanılmasına kesintisiz olarak 5 yıl ara verilen markaların iptaline karar verilir.

¹⁷⁴ Cahit Suluk, Sınai Mülkiyet Hukukunda Tescil Güvenli Liman Mıdır?, **Fikri Mülkiyet Hukuku Yıllığı**, (403-431), Yetkin Yayınevi, Ankara, 2015, s. 424

¹⁷⁵ SMK madde gerekçeleri 56. madde gerekçesi

için 5 yıldır(SMK m. 69/1-2). Tescilli tasarımların 25 yıla kadar bu süreyi yenileyerek uzatma imkanları vardır(SMK m. 69/1).

1.3.5.5. Coğrafi İşaretler

Menşe adı ve mahreç işareti diye ikiye ayrılan coğrafi işaret kavramı belli bir ün, nitelik veya özelliği açısından kökeninin olduğu alan, yöre veya bir ülke ile özdeşleşmiş olan ürünler için kullanılır. Bir ürüne özelliğini katan belli bir bölgede yetişmesi ise o ürünü tanımlayan ad menşe adıdır. Bir ürünün üretimi, işlenmesi veya diğer bir işleme uğraması gerekiyorsa o işlemin belli bir coğrafyada yapılması halinde ortaya çıkan ürünü tanımlayan ad mahreç işaretidir. Antep Fıstığı, Malatya Kayısısı menşe adına örnek iken, Kütahya Çinisi, Siirt Battaniyesi mahreç işaretine örnek oluşturmaktadır.¹⁷⁶

SMK ile beraber geleneksel ürün adı da koruma altına alınmıştır ancak geleneksel ürün adları sınai mülkiyet haklarına dahil değildir(m.2/1 ve i; SMK 180).¹⁷⁷

1.3.5.6. Entegre Devre Topoğrafyaları

“Entegre devreler elektronik ve benzeri fonksiyonu yerine getiren, en az bir aktif elemanı bulunan ve ara bağlantılarından bir kısmının veya tamamının bir malzemede bir araya getirilmiş ara veya son formdaki ürünlerdir. Entegre devre topoğrafyası ise entegre devreyi meydana getiren tabakaların üç boyutlu dizilimini gösteren ve herhangi bir şekilde sabitlenmiş görüntüler dizisidir.”¹⁷⁸

5147 sayılı Kanun ile düzenlenen entegre devre topoğrafyalarının korunabilmesi için orijinal olmaları gerekmektedir. Orijinallikten kastedilen bir fikri çabanın ürünü olma ve tasarlama esnasında diğer entegre devre topoğrafya üretici ve tasarlamaçıları arasında bilinmemesidir(EDTKHK m.5).Tescili gerekli olan entegre devre topoğrafyaları için koruma süresi 10 yıldır(EDTKHK m.6 ve m.10).

¹⁷⁶ Suluk(Saraç/Nal/Karahan), **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, s.329-331

¹⁷⁷ Suluk(Karasu/Nal), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 2020, s.351

¹⁷⁸ Suluk(Karasu/Nal), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 2019, s.369

1.3.5.7. Yeni Bitki Çeşitleri ve Yeni Hayvan Irkları

Günden güne artan dünya nüfusu insanların ilerde beslenme ile ilgili sıkıntılar yaşama ihtimalini de beraberinde getirmiştir. Bu ihtimale binaen insanoğlu gıda ihtiyacını karşılamak için eldeki bitkilerden alınan verimi artırmak dışında ıslah faaliyeti ile yeni bitki çeşitleri geliştirmeye başlamıştır.¹⁷⁹ Islah, bitkiye, türünde var olmayan özellikleri kazandırmak amacıyla yapılan iyileştirmeler anlamına gelmektedir.¹⁸⁰ Geliştirilen bitki çeşidi üzerinde, geliştiren kişiye, belirli bir süre ile münhasır kullanma yetkisi veren hak ise ıslahçı hakları olarak ifade edilmektedir.

Uluslararası düzeyde UPOV Sözleşmesi ile ulusal alanda ise 5042 Sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun ile koruma altına alınan ıslahçı hakları tescil ile doğmaktadır(BÇK m.43). Kanunun 3. maddesine göre farklı, yeni, yeknesak ve durulmuş olduğu tespit edilen bitki çeşitleri ıslahçı hakkı verilerek korunmaktadır. Bu hak korunan çeşit ile ilgili hak sahibine satma, çoğaltma, depolama gibi BÇK m. 14'te sayılan yetkileri vermektedir. Tescil ile kural olarak 25 yıl koruma sağlar, ancak patates, asma ve ağaçlar için BÇK m.10'a göre bu süre 30 yıldır.

Yeni hayvan ırkları da yeni bitki çeşitleri gibi koruma altına alınmıştır.4631 Sayılı Hayvan Irkları Islahı Kanunu ile korunan ve tescili Tarım ve Orman Bakanlığı Irk Tescil Komitesi tarafından yapılan hayvan ırklarının sınai mülkiyet hakları, HİK m.15/1-2'ye göre ıslah eden veya bunu geliştiren gerçek veya tüzel kişiye ya kanuni haleflerine aittir.

1.3.6. TİCARET UNVANLARI VE İŞLETME ADLARI

Ticaret unvanı tacirleri birbirinden ayırmaya yarayan addır. Tacirler işlettikleri işletmeyle ilgili belgeleri bu unvanla imzalamak ve işletmesiyle ilgili işlemlerde bu unvanı kullanmak zorundadır(TTK m.39/1). Ayrıca seçilen ticaret unvanının işletmenin açılmasından itibaren 15 gün içinde tescil ettirilmesi de gerekmektedir(TTK m.40/1). Ancak bu tescil kurucu niteliğe haiz değildir çünkü ticaret unvanı kullanma yükümlülüğü tescil ile değil tacir sıfatının kazanılması ile

¹⁷⁹ Suluk, (Nal/Karasu), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 2020, s.365

¹⁸⁰ Saraç(Suluk /Nal/Karahan), **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, s.344

başlamaktadır.¹⁸¹ Tescil edilmemiş ticaret unvanları TTK'daki haksız rekabet hükümlerine göre korunmaktadırlar.¹⁸²

Devredilme özelliğine sahip olan ticaret unvanının başkasına işletmeden ayrı olarak devredilmesi mümkün değildir(TTK m.49). Ayrıca aksi açıkça kabul edilmiş olmadıkça, bir işletmenin devredilmiş olması unvanın da devredildiği manasına gelir.

TTK md.53'e göre *"İşletme sahibi ile ilgili olmaksızın doğrudan doğruya işletmeyi tanıtmak ve benzer işletmelerden ayırt etmek için kullanılan adların da sahipleri tarafından tescil ettirilmesi gerekir."* Bu hükme göre zorunlu olmamakla birlikte bir işletmeyi benzer işletmelerden ayırmak için işletme adı kullanılması mümkündür. Kullanıldığı takdirde ise tescil ettirilmesi gerekmektedir. Kullanımı münhasıran işletme sahibine ait olan işletme adı, ticaret unvanının aksine işletmeden ayrı olarak devredilme özelliğine de haizdir.¹⁸³

1.3.7. İNTERNET ALAN ADLARI

İnternetin günümüz toplumu için hayatın ayrılmaz bir parçası haline geldiği yadsınamaz bir gerçektir. Şirketler internet sayesinde düşük maliyetlerle dünyanın dört bir yanında mal ve hizmetlerini tanıtmak ve pazarlama imkanına erişmiştir.¹⁸⁴ İnternet üzeri ticaret ve alışverişin yaygınlaşması ile internet ile alakalı terimlerin önemi artmış ve bunun hukuk alemine yansımaları olmuştur. Örneğin 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu m.1524/1 uyarınca sermaye şirketlerinin bir internet sitesi açması zorunludur.

İnternet alan adları(domainler); ip adresi diye ifade edilen, bilgisayarların birbirini görmesine olanak tanıyan numerik sisteminin kolaylaştırılmış ve kelimelerle ifade olunan halidir.¹⁸⁵ IP adresleri hiyerarşik tescil sistemi şeklinde ICANN (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers =İnternet Sayılar ve İsimler

¹⁸¹ Karasu(Nal/Suluk), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 2020, s.387

¹⁸² Saraç((Suluk /Nal/Karahan), **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, s.434

¹⁸³ Saraç(Suluk /Nal/Karahan), **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, s.436

¹⁸⁴ Karahan (Suluk /Nal/Saraç), **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, s.450

¹⁸⁵ Domain (Alan Adı) Nedir? Nereden Alabilirim? | Bilgi Bankası | Webevi Hosting, Erişim tarihi: 17.04.2021

Tahsis Birliği) ile bölgesel ve yerel makamlar aracılığıyla verilmektedir.¹⁸⁶ Bir domainin sonunda tr, es, au gibi ülke kodları ya da domain türüne bağlı olarak com, net, org, gov, edu gibi uzantılar yer alabilmektedir.¹⁸⁷ Türkiye’de 5809 Sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu 35. maddesine göre “*internet alan adlarının tahsisini yapacak kurum veya kuruluşun tespiti ile alan adı yönetimine ilişkin usul ve esasları belirleme*” görev ve yetkileri Ulaştırma Bakanlığı’na verilmiştir. Ulaştırma Bakanlığı’nın 03.03.2009 tarihli ve 321 sayılı yazısı ile de “İnternet Alan Adları” tahsisine ilişkin iş ve işlemlerin yürütülmesi görevi Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna tevdi edilmiştir.¹⁸⁸ Bu alanla alakalı hukuktaki düzenleme İnternet Alan Adları Yönetmeliğidir.¹⁸⁹ Ayrıyeten SMK kapsamında ayırt edici işaret olarak dolaylı yoldan korunması da mümkündür.¹⁹⁰

1.3.8. KNOW-HOW

Know-how kavramının doktrinde tam bir tanımı yapılmamıştır.¹⁹¹ Bazı işletme ve firmalar, uzun yıllar boyunca faaliyet gösterdikleri alanda uzmanlaşmasıyla beraber edindikleri bilgi ve tecrübe ile rakiplerine karşı üretim ve pazarlama konusunda avantaj sağlamaktadır.¹⁹² Diğer firmaların o bilgi ve tecrübeye zaman kaybı olmadan ulaşma talebinde bulunması ile ortaya know-how kavramı çıkmaktadır.¹⁹³ Bu terim yaygın olarak bilgiyi temsil etmek için kullanılmasına

¹⁸⁶ Karahan(Suluk /Nal/Saraç), **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, s.451

¹⁸⁷ Alan Adı (Domain) Uzantıları ve Anlamları (atasevermedia.com), Erişim tarihi: 18.04.2021

¹⁸⁸ Karahan(Suluk /Nal/Saraç), **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, s.452

¹⁸⁹ “*İnternet Alan Adları Yönetmeliği’nin* (RG.07.11.2010, S.27752) amacı; “.tr” uzantılı İnternet alan adları yönetimine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. Yönetmelik, 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu’na dayanılarak hazırlanmıştır.(Karahan(Saraç/Nal/Suluk), **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, s.452)

¹⁹⁰ SMK md.7/3-d “*Hak yetkisi olmadığı halde başkasına ait bir markanın, aynısının ya da benzerinin internet ortamında ticari etki yaratacak şekilde alan adı, yönlendirici kod, anahtar sözcük veya benzeri biçimlerle kullanılması*” marka ihlalidir.”

¹⁹¹ Doktrindeki tanımları görmek için bkz. Muaz Mücahit Yıldırım, Know-How Sözleşmeleri, **Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi**, C.1, 2018, s.210-214; Saraç(Suluk /Nal/Karahan), **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, s.437-439

¹⁹² Saraç(Suluk /Nal/Karahan), **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, s.437

¹⁹³ Saraç(Suluk /Nal/Karahan), **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, s.437

rağmen, aynı zamanda teknolojik sistemlerin tasarımı, üretimi ve kullanımıyla ilgili entelektüel sermayenin bir bileşenidir.¹⁹⁴

Ulusal mevzuatta Rekabet Kurulu tarafından yürürlüğe sokulan 2002/2 no'lu Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği'nin 3. maddesinde tanımlanmıştır.¹⁹⁵ Bu tanıma göre “*Know-how sağlayıcının tecrübe, denemeleri sonucu elde ettiği ve patentli olmayan, uygulamaya yönelik, gizli, esaslı ve belirlenmiş bilgi paketi anlamına gelir.*”

“Hukuki niteliğine gelince¹⁹⁶ hakim görüşe göre mutlak bir hak olmayıp sadece fiili durum yaratır çünkü; gayri maddi hakların hukuk düzenince hak olarak tanınması gereklidir ancak know-how'ı hak olarak tanımlayan bir yasal düzenleme mevcut değildir.”¹⁹⁷ Yasal bir düzenlemenin mevcut olmaması know-how için koruma hukuk alanında koruma talep edilirken hangi maddelere dayanılabileceği yönünde de belirsizliğe yol açmaktadır. Bu durumda TTK'da düzenlenen haksız rekabet hükümlerine başvurulabileceği gibi know-how'ın bir sözleşmeye konu olması halinde¹⁹⁸ sözleşmeye aykırılık hükümlerine başvurulması mümkündür. Know-how'ın tanımı, hukuki niteliği ve nasıl korunacağı ile ilgili farklı görüşlerin ve fikir ayrılıkların olması konunun önemli bir mevzu olduğunu ve bu alanda hukuki düzenlemelere ihtiyaç duyulduğunun kanıtıdır. Bu alana ilişkin netleştirmelerin bir an önce yapılması gereklidir.

---

¹⁹⁴Raghu Garud, **On The Distinction Between Know-How, Know-Why And Know-What, Advances in Strategic Management**, C.14, 1997, s. 81

¹⁹⁵ **Resmi Gazete**, 14.07.2002 tarih ve 24815 S.

¹⁹⁶ “T.C. Merkez Bankası, 2002/YB-I sayılı Sermaye Hareketleri (s. 4; 1.3 Yabancı Sermaye ile İlgili Transferler m.1-b) ve 1-M Sayılı Genelgesinde (RG, 3.7.1991, S. 20918; m.25/A-5/b) know-how, gayri maddi bir hak turu olarak nitelendirilmiştir. Aynı şekilde Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan 217 no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nin (RG, 27.12.1998, S. 23556) 50. Maddesinde de know-how'dan gayri maddi bir hak olarak bahsedilmiştir.”(Saraç(Suluk /Nal/Karahan), **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, s.443)

¹⁹⁷ Saraç(Suluk /Nal/Karahan), **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, s.443

¹⁹⁸ Sözleşmeye konu olması halinde sözleşmeye taraf olanların sır saklama yükümlülüğü de doğacaktır. (Aşlı Gürbüz Usluel, **Türk Özel Hukukunda Özellikle Anonim Şirketlerde Ticari Sırların Korunması**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2009, s.124)

İKİNCİ BÖLÜM

SERMAYE ŞİRKETLERİ İÇİN SERMAYE KAVRAMININ ANLAMI VE SERMAYE OLARAK KONULABİLECEK DEĞERLER

2.1. SERMAYE KAVRAMI

2.1.1. Genel bir Bakış

Ticari hayatın ihtiyaç ve özellikleri ticaret hukukunun doğmasını sağlamıştır.¹⁹⁹ Geniş bir yelpazeye sahip olan ticaret hukuku²⁰⁰ ülkemizde yürürlük tarihi 2012 olan 6102 sayılı Kanun ile düzenlenmiştir. Ticaret şirketleri de Türk Ticaret Kanunu'nun 124-644 maddeleri arasında düzenlenmiş bulunmaktadır. Türk hukukunda sınırlı sayıda belirlenmiş şirket türleri mevcut olup,²⁰¹ Türk Borçlar Kanunu'nun m.620 vd. hükümlerinde ve bazı özel kanunlarda şirketlere ait düzenlemelere rastlamak mümkündür. Kavramı tanımlamak gerekirse şirket, belirli bir amaç için bir araya gelmiş iki veya daha fazla sayıda kişinin bu amacı gerçekleştirmek adına mal veya emeklerini birleştirmeleri ile oluşan bir ortaklıktır.²⁰²

¹⁹⁹ Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2017, s.13

²⁰⁰ Kamu- özel hukuk ayrımında özel hukuk içinde yer alan ticaret hukuku, günümüzde sosyal ve düşünsel gelişmelerle beraber devletin, ülkeden ülkeye müdahale boyutu farklılık gösterse de bir şekilde ticaret hayatına müdahale etmesi sonucunu doğurmuştur. Bu, ticaret hukukunda kamu hukuku niteliği taşıyan hükümlerin de kendine yer bulmasına sebebiyet vermiştir. Bazı şirketlerin kurulmasının devlet iznine tabi olması bu duruma örnek teşkil eder(TTK m.33,453). (Sabih Arkan, **Ticari İşletme Hukuku**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü(Türkiye İş Bankası A.Ş. Vakfı, Ankara, 2019, s.1)

²⁰¹ Aytekin Çelik, **Ticaret Hukuku**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2019, s. 103

²⁰² Fatih Bilgili ve Ertan Demirkapı, **Şirketler Hukuku**, Dora Yayınevi Bursa, 2013, s.2

Kişi, sözleşme amaç, sermaye ve affectio societatis(ortak amaç için faal katılım)²⁰³ olmak üzere beş unsurdan oluşmaktadır.

TTK 124. maddesinde ticaret şirketleri tek tek sayılmış olup bu hükme göre, anonim, limited, kollektif, komandit, ve kooperatifler ticaret şirketlerindendir. Bu şirketler tüzel kişiliğe sahip olup haklara ve borçlara sahip olabilmektedir.²⁰⁴ TTK şirketlerde şahısların mı yoksa sermayenin mi ön planda olduğuna bakarak onları şahıs ve sermaye şirketi olarak sınıflandırmıştır. Adi komandit ve kollektif şirketler şahıs şirketi diye nitelendirilirken, anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket sermaye şirketleri arasında sayılmıştır. Şahıs şirketlerinde kural olarak ortakların şirket borçlarından dolayı sınırsız ve müteselsil sorumluluğu bulunmaktadır.²⁰⁵ Bu ise ortaklar arasında güven ilişkisinin önemini arttırmaktadır. Bu tarz ortaklıklarda ortaklığa girmek veya ortaklıktan çıkmak ya da pay devri için oybirliği esas ve kuraldır(bkz. TTK 226/2, 253 vd.).²⁰⁶ Ayrıca ortaklığın sona erme sebepleri arasında bir ortağın ölümü, iflası veya fiil ehliyetini yitirmesi vardır, tüm bunlar ortaklığın dağılmasına neden olabilmektedir çünkü şahıs şirketleri ortakların kimliği ve kişiliğinin önem arz ettiği ortaklık türlerindendir.²⁰⁷ Sermaye şirketlerinde ise kilit nokta sermayedir. Ortakların sorumluluğunun sınırını bile koymayı taahhüt ettikleri sermaye belirlemektedir.²⁰⁸ Ortaklar için, şirkete getirilmesi taahhüt edilmiş olan sermaye ile sınırlı bir sorumluluk esası kabul edilmiştir. Şirkete ortak kabulü,

---

²⁰³ Tamer Bozkurt, **Ticaret Hukuku-Cilt II Şirketler ve Kooperatifler Hukuku**, XII Levha Yayınevi, İstanbul, 2013, s. 10

²⁰⁴ “Tüzel kişinin üyelerinden ayrı bir varlığı vardır.”(Tuğrul Arat, **Ticaret Şirketlerinin Tabiiyeti**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1970, s.9); “Tüzel kişilerin ortaklardan bağımsız ayrı bir ikametgahı vardır.”(Mehmet Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku**, Beta Yayınevi, İstanbul, 2016, s.4); “TBK’da düzenlenmiş olan adi şirketin tüzel kişiliği bulunmamaktadır.” (Oruç Hami Şener, **Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2017, s. 19)

²⁰⁵“Adi şirketin tüzel kişiliği olmadığı için şirket borçları açısından ortakların birinci dereceden sorumluluğu söz konusu iken, kolektif ve adi komanditte ortaklar ikinci dereceden sorumludurlar.” (Bozkurt, **Ticaret Hukuku-Cilt II Şirketler ve Kooperatifler Hukuku**, s.13)

²⁰⁶ Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku**, s.5

²⁰⁷ Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku**, s.5

²⁰⁸ Zehra Sanem Yılmaz, , **Sermaye Şirketlerinde(Anonim ve Limited Şirketlerde) Geçici Hukuki Korumalar(İhtiyati Tedbirler)**, Güncel Yayınevi, İzmir, 2004, s.40

ortakların ayrılması, pay devri şahıs şirketleri ile karşılaştırıldığında daha kolay olup, tüm ortakların rızasını gerektirmeyen işlemlerdir ve ortaklardan birinin ölümü, iflası şahıs şirketlerinin aksine ortaklığın sona ermesini gerektirmemektedir.²⁰⁹ Genel olarak çok ortaklı ve büyük miktarda sermayesi olan şirketler oldukları için sermaye şirketlerinde güven yerine sermaye konuşmaktadır.

Ancak kooperatiflerin²¹⁰ şahıs ortaklığı mı yoksa sermaye ortaklığı mı olduğu tartışmalı bir husustur. *“Toplumun sosyal ve ekonomik gereksinmelerinin çözümlenmesi amacıyla bireylerin hak ve ödevlerini eşitlik kurallarına göre bir araya getirerek oluşturulan kooperatifler, Kooperatifler Kanununa göre kurulmuş örgütlerdir.”*²¹¹ Ancak ne şahıs ne de sermaye ortaklığı kategorisine dahildir(TTK m.124). Kooperatif şirketlerinin sahip olduğu özellikler arasında hem şahıs ve sermaye şirketlerinde bulunan özellikler vardır.²¹² Aynı zamanda şahıs ve sermaye şirketlerinde görülmeyen ve bu şirketleri kooperatif şirketten ayıran farklı kendine has özellikleri de bulunmaktadır.²¹³ Yargıtay’ın 1993 tarihli bir kararında kooperatifler için şu ifadeler kullanılmıştır. *“TTK 136’ncı maddesine göre, kooperatifler, ticaret şirketlerinin bir türüdür. Ancak sonradan yürürlüğe giren 1163 sayılı Yasanın birinci maddesine göre ise, kooperatifler, değişir sermayeli bir teşekküldür. Bu son Yasa uyarınca kooperatifler, bir şirket değil, kendine özgü bir kuruluştur.”*²¹⁴ Kanun maddesinde geçen teşekkül sözcüğü 5146 Sayılı Kanun ile

---

²⁰⁹ Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku**, s.6

²¹⁰ Madde 1 –“Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklara kooperatif denir.” (1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu)

²¹¹ Dan. 12.D. 02.06.1977 - E.1622/K.1566(Orhan Nuri Çevik, **Kooperatifler Kanunu**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2003, s.52)

²¹² Hangi özellikleri ile şahıs hangi özellikleri ile sermaye şirketlerine benzediği ile ilgili olarak bkz. “Yaşar Karayalçın, **Ticaret Hukuku (II. Şirketler Hukuku)**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1973, s.80-81”

²¹³ Karayalçın, **Ticaret Hukuku (II. Şirketler Hukuku)**, s.79

²¹⁴ Y. II.HD. 21.03.1993 - E.3910/K.3763 (Çevik, **Kooperatifler Kanunu**, s.52)

2004 yılında değiştirilip yerine ortaklık sözcüğü kullanılmıştır. Yargıtay'ın son dönem kararları da kooperatiflerin doğrudan ticari şirket olmadıkları yönündedir.²¹⁵

Mehmet Bahtiyar, Koop. K. m.98 ile TTK'da düzenlenmiş olan anonim şirket hükümlerine yollama yapılmasını, kooperatiflerin anonim şirketlere benzetildiğine bir delil saymış ve kooperatiflerin bir ticaret ortaklığı sayılması taraftarı olduğunu dile getirmiştir. Kanımca sayma yoluna gidersek kooperatiflerin sermaye şirketlerine benzer özellikleri şahıs şirketlerine benzeyen özelliklerine galip gelecektir. Bu yüzden sermaye şirketleri olduğu yönündeki görüş ağır basacaktır. Ancak gerek TTK'da sayılan sermaye şirketleri arasında kooperatiflerin sayılmamış olması gerek kooperatiflerde işin özünü ortaklar arasındaki karşılıklı yardım, dayanışma ve kefaletin oluşturması, misal bir mal veya hizmetin daha ucuza temin edilmesi, bir işin yürütümünün kooperatifler aracılığıyla yardım ve dayanışma içinde yapılması²¹⁶ benim şahsımda kooperatiflerin sermaye şirketi değil, Yargıtay'ın yukarıdaki 1993 tarihli kararına da binaen, kendine özgü bir kuruluş olduğu izlenimini bırakmıştır.

2.1.2. Ayni ve Nakdi Sermaye İfadeleri

Sermaye, iktisadi amaçla kurulan ticaret şirketlerinin özellikle de sermaye şirketlerinin önemli unsurlarından birisidir. Çünkü ticaretin hammaddesi para ve paraya çevrilebilir mallardır ve bu sermayeye tekabül etmektedir²¹⁷ TTK m. 128 uyarınca her ortağının şirket sözleşmesiyle koymayı taahhüt ettiği sermayeden dolayı şirkete karşı sorumluluğu bulunmaktadır. Şirkete konulacak sermaye para, alacak ve kıymetli evraktan biri ise nakdi sermayeden bahsedilir. Bunlar dışında kalan ve

²¹⁵ “...Kooperatifler Kanunu'nun 1. maddesi gereğince kooperatif, ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklar olup, tacir sıfatına haiz değildir. Bu itibarla uyumsuzluğu çözme görevi Asliye Hukuk Mahkemesine ait olup, mahkemece yargılamaya devam edilerek esas hakkında karar verilmesi gerekirken görev dava şartı noksanlığı nedeniyle davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir...” (Y23HD, T:29.05.2019 E.2016/5646 - K.2019/2469)(Kazancı Hukuk Yargı Kararları Jurisdictio (kazancihukuk.com), Erişim tarihi: 18.08.2021)

²¹⁶ Bozkurt, **Ticaret Hukuku-Cilt II Şirketler ve Kooperatifler Hukuku**, s.489

²¹⁷ sermaye ne demek TDK Sözlük Anlamı(tdk.gov.tr), Erişim tarihi: 05.09.2021

sermaye olarak konulacak olan her türlü ekonomik değer aynı sermaye niteliği taşır. Ayın kelimesi mal veya eşya anlamlarına gelmektedir.²¹⁸ Taşınır, Taşınmazlar, fikri mülkiyet hakları aynı sermayeye örnek teşkil etmektedir.

2.1.3. Sermaye Sistemleri

Sermaye yapıları farklı olan şirketlerin sermaye sistemleri de farklıdır.²¹⁹ Esas sermaye sistemi ile kayıtlı sermaye sistemi bu sistemler arasında yer alan ve sermaye şirketlerini ilgilendiren iki sistemdir.

2.1.3.1. Esas(Sabit) Sermaye Sistemi

Esas sermaye kavramı TTK m. 332'ye göre esas sözleşmede taahhüt edilmiş olan bütün sermayeyi ifade eder. Ortakların şirkete karşı sınırlı sorumluluğu olan anonim ve limited şirketleri esas sermayeli şirketlerdir.²²⁰ Bu şirketlerde sermayenin önceden belirlenmiş olması gerekir; sermayenin belirli olması, esas sermayenin niteliklerindendir (TTK m.329/1; m. 573/1).²²¹ Esasen bu şirketlere sabit sermayeli denmesinin bir nedeni de şirket sözleşmesi değiştirilmeden şirket sermayesinin değiştirilmesinin mümkün olmamasıdır.²²² Bu iki şirket türü için kanunda esas sermayenin korunması amacıyla emredici hükümler²²³ öngörülmüştür bunun temel

²¹⁸ Hasan Pulaşlı, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s.60

²¹⁹ Kooperatifler değişir sermayeli bir ortaklıktır, bu tür bir sermaye sisteminde sermaye artırımı veya azaltımı şirket sözleşmesinin değiştirilmesini gerektirmez. Kolektif, komandit ve adi şirket gibi ortakları sınırsız sorumlu olan şirketler ise basit sermayeli şirketlerdir.(Karayalçın, **Ticaret Hukuku (II. Şirketler Hukuku)**, s.84-85)

²²⁰ Bozkurt, **Ticaret Hukuku-Cilt II Şirketler ve Kooperatifler Hukuku**, s. 20

²²¹ Mehmet Özdamar, Hayrettin Çağlar, Rıza Ayhan, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2019, s.48

²²² Çelik, **Ticaret Hukuku**, s.112

²²³ Sermayenin korunması ile ilgili hükümlere şunlar örnek verilebilir:

1-Şirketin kurulması için asgari bir sermaye miktarının gerekli olması

2-Anonim şirketin tek pay sahibi olacak biçimde kendi payını iktisap edememesi ve ettirememesi(TTK m.338/3)

3-Aynı sermayeye değer biçilmesine dair önlemler(TTK m.343)

4-Nakdi sermayenin hangi süreler zarfında ödenmiş olması gerektiği ile ilgili kanun hükmü (TTK m. 344)

5-İtibari değerinin altında pay çıkarmamanın mümkün olmaması(TTK m.347)

nedeni ise alacaklıların menfaatlerinin korunması gereğidir. Ayrıca anonim şirketin kurulması için asgari 50.000 TL sermaye gerekli iken²²⁴; limited şirket için bu rakam asgari 10.000 TL'dir(TTK m. 332; m. 580, f. 1).²²⁵

2.1.3.2. Kayıtlı Sermaye Sistemi

Kayıtlı sermaye sistemi anonim şirketler için öngörölmüş olan, sermayeye ihtiyaç duyulduğunda hızlı ve esnek hareket kabiliyeti sağlayan ve gerekli sermayeye kolay bir şekilde ulaşılması amacı taşıyan²²⁶ sermaye artırım yetkisi, esas sözleşme ile yönetim kuruluna tanınması suretiyle oluşturulan bir sermaye sistemidir. Sabit sermaye sisteminin doğurabileceği sakıncaları giderme amacıyla oluşturulmuş bir sistemdir.²²⁷ Kayıtlı sermaye, yönetim kurulunun pay senedi çıkarabileceği azami sınırı gösteren ticaret siciline tescil edilmiş tavan sermaye olarak adlandırılmaktadır.²²⁸ Halka açık anonim şirketlerde şirket yönetim kurulu üyeleri kayıtlı sermaye tavanını belirlemek suretiyle genel kurultan en fazla 5 yıl için izin alıp²²⁹ bu süre zarfında sermaye artırımı konusunda karar verme yetkisine sahip olmaktadır.²³⁰ Bu sisteme geçiş ise Gümrük ve Ticaret Bakanlığının iznine bağlıdır.

6-Belirli oranlarda sermaye kaybı olması halinde yapılması gerekli olan şeylere dair kanun hükmü(TTK m.376)

7-Anonim şirkette şirketin kendi paylarını edinme yasağı(TTK m. 379)

8-Sermaye için faiz ödenememesi(TTK m.509)

9-Yedek akçeye dair hüküm(TTK m. 519)

10-Kurucuların, yöneticilerin, yönetime kurulu üyelerinin, tasfiye memurlarının yükümlölüklerini ihlal ettikleri takdirde verdikleri zarardan sorumlu olmalarına dair kanun hükmü(TTK m. 553)

²²⁴ Kayıtlı sermaye sisteminde bu miktar en az 100.000 TL'dir(TTK m.332).

²²⁵ Bilgili/Demirkapı, **Şirketler Hukuku**, s.6

²²⁶ Kayıtlı Sermaye Sistemi Nedir? Anonim Şirketlere Bu Sisteme Girme ve Sistemden Çıkma Nasıl Olur? - Analiz – MaliHakem (Erişim Tarihi: 28.04.2021)

²²⁷ Mehmet Bahtiyar, **Anonim Ortaklıkta Kayıtlı Sermaye Sistemi ve Sermaye Artırımı**, Beta Yayınevi, İstanbul, 1996, s. 34

²²⁸ Çelik, **Ticaret Hukuku**, s.112

²²⁹ SPK md. 18/2

²³⁰ Bu sermaye sisteminin anlaşılması adına başlangıç sermayesi ile çıkarılmış sermayenin ne anlama geldiğini öğrenmek önem arz eder. TTK md.332/2'göre “ ...*kayıtlı sermayeli anonim şirketlerde*

2.2. SERMAYE OLARAK KONULABİLECEK DEĞERLER

TTK m. 127'de²³¹ ticaret şirketlerine nelerin sermaye olarak konulabileceği sayılmıştır. Kanuna ve ahlaka aykırı olmama koşulu ile²³² para, fikri mülkiyet hakları, taşınır ve taşınmazlar, sanal ortamlar, kişisel emek gibi devredilme ve nakden değerlendirilebilme özelliğine sahip her türlü değer sermaye olarak getirilebileceğini görmek mümkündür. Ancak bazı şirket türleri için özel hükümler saklı tutulmuştur. Bu hususa yeri geldiğinde değinilecektir.

2.2.1. Para

Para, mal ve hizmetlerin piyasa değerini ölçen ve alım satıma aracılık eden bir ölçü birimidir.²³³ Sermaye olarak konulacak para, Türk parası olabileceği gibi yabancı para da olabilir.²³⁴ Nakdi sermayenin bir parçası olan paranın ödenme şekli ve zamanının şirket sözleşmesinde ve esas sözleşmede gösterilmesi

---

başlangıç sermayesi, kuruluşta ve sisteme ilk geçildiğinde haiz olunması zorunlu sermayedir; çıkarılmış sermaye ise, çıkarılmış payların tümünün itibarı değerlerinin toplamını temsil eder."

²³¹ m.127 (1) "Kanunda aksine hüküm olmadıkça ticaret şirketlerine sermaye olarak;

a) Para, alacak, kıymetli evrak ve sermaye şirketlerine ait paylar,

b) Fikrî mülkiyet hakları,

c) Taşınurlar ve her çeşit taşınmaz,

d) Taşınır ve taşınmazların faydalanma ve kullanma hakları,

e) Kişisel emek,

f) Ticari itibar,

g) Ticari işletmeler,

h) Haklı olarak kullanılan devredilebilir elektronik ortamlar, alanlar, adlar ve işaretler gibi değerler,

i) Maden ruhsatnameleri ve bunun gibi ekonomik değeri olan diğer haklar,

j) Devrolunabilen ve nakden değerlendirilebilen her türlü değer,

konabilir.

(2) Kanunun 307. maddesinin ikinci, 342. maddesinin birinci ve 581 inci maddesinin birinci fıkra hükümleri saklıdır."

²³² Şirketin beş unsurundan biri olan sözleşmelerin içeriğinin, kanuna, ahlaka, kişilik haklarına, kamu düzenine aykırı olması ve konusunun imkansız olması hali için öngörülen yaptırım kesin kesin hükümsüzlüktür (TBK md.27).

²³³ Orhan Nuri Çevik, **Kooperatifler Hukuku Uygulaması ve İlgili Mevzuat**, Yetkin Yayınları, Ankara, 1999, s.152

²³⁴ Bilgili/Demirkapı, **Şirketler Hukuku**, s.52

gerekir.²³⁵ Anonim ve limited şirketler için TTK m. 344 ve 585'te²³⁶ özel bir hüküm bulunmaktadır. Bu hükümlere göre “*Nakden taahhüt edilen payların itibari değerlerinin en az yüzde yirmi beşi tescilden önce, gerisi de şirketin tescilini izleyen yirmi dört ay içinde ödenir.*”. Kanun bu ödemelerin nereye yapılması gerektiğini de 345. maddede düzenlemiştir. Bu hüküm uyarınca taahhüt edilen nakdi sermaye için bankada bir hesap kurulup ödeme oraya yapılmaktadır. Banka bu tutarı şirketin tüzel kişilik kazanması ile beraber ancak şirkete öder. Ancak noter onayı ya da şirket sözleşmesinin imzalanmasından sonraki 3 ay içinde şirketin tüzel kişilik kazanmaması halinde bu bedeller sahiplerine geri verilir.

2.2.2. Alacaklar

Ticaret şirketlerine sermaye olarak konulabilen bir diğer değer ise alacaklardır. Hem senetli hem de senetsiz alacaklar sermayenin konusunu oluşturabilmektedir.²³⁷

Alacağın devrine dair hüküm içeren şirket sözleşmesi TBK m.184'te alacağın devri için öngörülen yazılı şekil yerine geçmektedir.²³⁸ Ancak sermaye olarak getirilecek alacağın kambiyo senedine bağlanması halinde, bu senetlerin devrine ilişkin şekil şartlarına uyulması gerekmektedir.²³⁹ Ortağın sermaye borcundan kurtulabilmesi için alacakların şirket tarafından tahsil edilmiş olması gereklidir(TTK m.130/1). Tahsil için öngörülen süre aynı maddenin ikinci fıkrasında hüküm altına alınmıştır, bu hükme göre “*Alacak, vadesi gelmemiş ise aksi kararlaştırılmış olmadıkça, vade gününden, muaccel ise şirket sözleşmesi veya esas sözleşme*

²³⁵ R. Eda Giray, “Ticaret Şirketlerinin Genel Hükümleri ve Şirketler Topluluğu”, **Şirketler Hukuku**, (111-161), Mimoza Yayınları, Konya, 2013, s.122

²³⁶ TTK m. 585 “...Ancak nakden taahhüt edilen payların itibari değerlerinin en az yüzde yirmibeşinin tescilden önce ödenmesi şartı limited şirketler bakımından uygulanmaz.”

²³⁷ Yılmaz, **Sermaye Şirketlerinde(Anonim ve Limited Şirketlerde) Geçici Hukuki Korumalar(İhtiyati Tedbirler)**, s.45

²³⁸ Bkz. “Ayhan/Çağlar/Özdamar, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, s.181”

²³⁹ Bilgili/Demirkapı, **Şirketler Hukuku**, s.58

*tarihinden itibaren bir ay içinde şirketçe tahsil edilmelidir.” Bu süre hak düşürücü sürelerden olmayıp, düzenleyici sürelerdendir.*²⁴⁰

Bu konuyla alakalı kanunun düzenlediği önemli husus da vadesi gelmemiş alacakların sermaye şirketlerine sermaye olarak getirilememesidir(TTK m.342, 569, 581). Vadesi geldiğinde tahsil edilememe riski ve bu riskin arz ettiği belirsizlik bu hükmün konuluş sebeplerinden bir tanesidir.²⁴¹ Bu hükümle birlikte gecikmelere ve belirsizliklere mahal verilmemiş olup, yukarıdaki bir aylık süreden sonra şirketin sermaye borcunu yerine getirmeyen ortaktan temerrüt faizi ödemesini ve doğan zararı gidermesini isteme hakkı doğmaktadır.

2.2.3. Taşınmazlar

Taşınmazlar,²⁴² bir yerden bir yere taşınamayan, yerinde sabit olan şeylerdir.²⁴³ Normal şartlarda sermaye şirketlerine sermaye olarak getirilebilen taşınmazların devri için taahhüt işlemi,²⁴⁴ tapu sicil memuru huzurunda resmi şekilde düzenlenecek bir sözleşme ile yapılmalıdır(TMK m.706).²⁴⁵ Ancak Ticaret Kanunu m.128/3 ile sermaye olarak getirilen bir taşınmaz için resmi şekil aranmaksızın taahhüt işlemi yapılması mümkün kılınmıştır. Bu hükme göre usulüne uygun düzenlenmiş olan ve bir taşınmaz mülkiyetinin veya onun üzerindeki aynı hakkın şirkete sermaye olmak üzere konulması borcunu içeren bir şirket sözleşmesinin geçerli olması resmi şekilde yapılmasına bağlı değildir. Şirketin sermaye konulan

²⁴⁰ Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku**, s.55

²⁴¹ Mehmet Fatih Arıcı, Sermaye Şirketleri Hukukunda Vadeli Alacağın Sermaye Olarak Konulması Yasağı, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C.73, S.1, 2015, s.330

²⁴² 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu Madde 704- “*Taşınmaz mülkiyetinin konusu şunlardır:*

1. Arazi,

2. Tapu kütüğünde ayrı sayfaya kaydedilen bağımsız ve sürekli haklar,

3. Kat mülkiyeti kütüğüne kayıtlı bağımsız bölümler.”

²⁴³ Safa Reisoğlu, **Türk eşya hukuku Cilt 1**, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1980, s.8

²⁴⁴ Taşınmaz satış vaadinin noterlerce düzenlenen senet ile yapılması mümkündür.(Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku**, s. 53), ayrıca bkz. 1512 Sayılı Noterlik Kanunu m. 60, m.89

²⁴⁵ Şener, **Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku**, s.113

taşınmaz üzerinde tasarruf edebilmesi için ise TTK m.128/5 uyarınca tapu siciline tescil edilmesi gerekmektedir.²⁴⁶

Taahhüt ve tasarruf aşaması arasında kalan sürede taahhüdün tapuya şerh olarak kaydettirilmesi de zorunludur(TTK m.128/2).²⁴⁷ Kanun gerekçesinde bu durumun üçüncü kişilerin iyi niyetini ortadan kaldırma vasfına sahip olması sebebiyle sermayenin korunmasına hizmet edeceği vurgulanmıştır.

2.2.4. Taşınırlar

TTK m.128/2 gereğince bilirkişilerce değeri belirlenmiş olan taşınırların şirkete aynı sermaye olarak getirilmeleri güvenilir bir kişiye tevdi edilmelerine bağlıdır. Söz konusu bu gerekliliğin yerine getirilmemesi halinde sicil müdürünün şirketi tescil etmeyeceği ise gerekçede belirtilmiştir. Ancak güvenilir kişinin kim olduğu ile alakalı Kanun maddesinde herhangi bir ifade yer almamaktadır. Bu durumda hukuk sistemimizde yer alan HMK m. 391/1 ile kabul gören “yediemin” müessesesinden istifade etmek mümkündür.²⁴⁸ Sermaye olarak taahhüt edilmiş taşınır üzerinde şirket, malik sıfatıyla doğrudan tasarruf etme yetkisine ise tescil ile birlikte hak kazanmaktadır(TTK m.128/4).

2.2.5. Ticari İşletmeler

Belirli bir organize ile emek ve sermayenin bir araya getirilmesine işletme denir.²⁴⁹ Ticari işletme ise TTK m.11/3’e göre “*esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetlerin devamlı ve bağımsız şekilde yürütüldüğü işletmedir.*”. Ticari işletmelerin de sermaye şirketlerine sermaye olarak getirilmesi mümkündür. Devir işlemi için işletmedeki her malvarlığı unsuru için zorunlu tasarruf işlemlerinin tek tek yapılmasını gerektirmez. Kanunun m.11/3 hükmü ile işletmenin bir bütün olarak devredilmesi ile mümkün kılınmıştır. Ancak

²⁴⁶ TTK m.128/6 “Mülkiyet ve diğer aynı hakların tapu siciline tescili istemi ile diğer sicillere yapılacak tescillerle ilgili bildirimler, ticaret sicili müdürü tarafından, ilgili sicile resen ve hemen yapılır. Şirketin tek taraflı istemde bulunabilme hakkı saklıdır.”

²⁴⁷ Ayrıyeten bkz. Ticaret Sicil Yönetmeliği 64/1-d, 69/1-f, 73/1-g, 90/1-f

²⁴⁸ Özdamar/Çağlar/Ayhan, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, s.178

²⁴⁹ Rıza Ayhan, Hayrettin Çağlar, **Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017, s.90

ticari işletmenin bir bütün halinde devri ya da diğer bazı işlemlere konu olması ile ilgili sözleşmenin yazılı olması ve bunun ticaret siciline tescili geçerlilik şartıdır.²⁵⁰ TTK m. 11/3 aynı zamanda devrin kapsamına giren değerleri de saymış ancak hükümde aksinin öngörülebileceğini belirtmiştir. Hükme göre “...*Aksi öngörülmemişse, devir sözleşmesinin duran malvarlığını, işletme değerini, kiracılık hakkını, ticaret unvanı ile diğer fikrî mülkiyet haklarını ve sürekli olarak işletmeye özgülünen malvarlığı unsurlarını içerdği kabul olunur...*”

2.2.6. TTK madde 127/1’de sayılan sermaye olarak konulabilen değerlerin sınırlı Sayı İlkesine Tabi Olmaması

Mevzubahis kanun hükmünde sayılmış olan sermaye olarak konulabilecek değerlerin sınırlı sayıda olmadığını 127/1-j fıkrasında düzenlenen “*Devrolunabilen ve nakden değerlendirilebilen her türlü değer, sermaye olarak konabilir.*” ifadesinden anlamak mümkündür. Sayılanlar örnek mahiyetinde olup devredilebilme ve nakden değerlendirilebilme özelliğine sahip olan her türlü değer ticaret şirketlerine sermaye olarak getirilebilmektedir. Ancak aynı hükmün ikinci fıkrasında sayılan hükümler saklı tutulmuştur.

2.2.7. Kişisel Emek ve Ticari İtibarın Sermaye olarak Konulup Konulamayacağı Mevzusu

Ticaret şirketlerine sermaye olarak getirilebilecek değerlerin sayıldığı 127. maddenin ikinci fıkrasında saklı tutulan hükümlere bakıldığında sermaye şirketleri için özel düzenlemelere gidildiğini görmek mümkündür. Söz konusu hükümlere göre komanditer ortakların şirkete sermaye olarak getiremeyeceği iki sermaye değeri vardır. Bunlar kişisel emeği ve ticari itibarıdır (TTK m.307). Ayrıca anonim şirket ve limited şirketlere sermaye olarak getirilemeyecek değerler de net bir şekilde kanun hükmünde belirtilmiştir. Bu hükümler uyarınca limited ve anonim şirkete “...*Hizmet edimleri, kişisel emek, ticari itibar ve vadesi gelmemiş alacaklar sermaye olarak konulamaz.*”(TTK m. 342,581).²⁵¹ Beden ve fikri güç ile bir işin yapılmasını

²⁵⁰Reha Poroy, Hamdi Yasaman, **Ticari İşletme Hukuku**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017, s.44

²⁵¹ Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler için öngörülen TTK m.569 hükmüne göre bu şirketin kuruluşuna ilişkin olarak “*Kuruluş, anonim şirketlerin kuruluşuna ilişkin hükümler*

sağlamak emeğin sözlük anlamıdır.²⁵² Ticari itibar ise bir kişinin ticari hayatta sahip olduğu değeri ya da saygınlığı ifade etmektedir.²⁵³ Paraya çevirip mali değerlerini saptamanın zor olduğu bu değerlerin sermaye şirketlerine sermaye olarak getirilmesini kanun koyucu sermayenin korunması ilkesine ters bulmuş ve bunların sermaye olarak getirilmesine engel olmuştur. Gerçekten de sermaye ortaklığına sermaye olarak getirilecek değerlerin sorunsuz olması ve ortaklığın sermayeye mutlak olarak ulaşması gerekmektedir.²⁵⁴ Çünkü bu tür şirketlerde şirket borçlarından dolayı alacaklılar sadece şirket malvarlığına başvurabilmektedir ve tek güvenceleri bu malvarlığıdır. Bu özellik dolayısıyla kişisel emek, hizmet edimlerinin yanında ayrıca vadesi gelmemiş alacaklar ve ticari itibarın da sermaye şirketlerine sermaye değeri olarak konulması mümkün değildir.

2.2.7.1. Sermaye Olarak Know-how

Know-how, sınai mülkiyet hakları kapsamında korunmayan genellikle sır niteliği bulunan, ticari ve ekonomik faaliyetlerde kullanılan, teknik, organizasyonel, operasyonel ve idari alanlarla ilgili bilgi ve deneyimdir.²⁵⁵ Doktrinde know-how'ın gerek hukuki niteliği gerek devir kabiliyeti konusunda çeşitli tartışmalar mevcuttur. Bu tartışmalar yüzünden sermaye olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği de belirsiz ve yoruma açık haldedir. Know-how'ın devri, bilgi ve tecrübelerin içinde mevcut bulunduğu belge/dokümanların teslim edilmesi ile veya öğretmek suretiyle gerçekleşebilmektedir.²⁵⁶ Ancak iş görme niteliği bulunan know-how'ın sermaye şirketlerine sermaye olarak getirilmesi mümkün olmayacaktır. Teknik bilgi (know-how), müşteri portföyü ve iş tecrübesi emek sermayesi kapsamında değerlendirilmektedir bu yüzden de sermaye şirketlerine sermaye olarak konulmaları

---

uygulanır.” denerek anonim şirketin kuruluşuna dair hükümlere atıf yapılmıştır. Dolayısıyla bu kural bu şirket türü için de geçerlidir.

²⁵² Türk Dil Kurumu Sözlükleri (tdk.gov.tr) , Erişim tarihi: 08.05.2021

²⁵³ Seda Ş. Güngör, Ticaret Şirketlerinde Sermaye ve Sermaye Koyma Borcunun İfa Edilmesi, **Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi**, C.2, S.3, 2016, s. 112

²⁵⁴ Şener, **Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku**, s.112

²⁵⁵ Tuğçe Oral, Know-how provider's right to claim damages for non-pecuniary loss in light of the legal nature of know-how, **Tribuna Juridică**, C.7, S.14, 2017, s.198

²⁵⁶ Maddi Olmayan Değerlerin Sermaye Şirketlerine Ayni Sermaye Olarak Konulması,|Özgün Law Firm (ozgunlaw.com), Erişim tarihi: 08.05.2021

mümkün değildir.²⁵⁷ Know-how'ı içeren dokümanların teslimi suretiyle devir yapılması halinde aynı sermaye olarak kabul edilmesi düşünülebilir. Ancak genel olarak yukarıda da bahsettiğimiz üzere hakim görüşe göre know-how, mutlak bir hak olmayıp sadece fiili durum yaratır çünkü; gayri maddi hakların hukuk düzenince hak olarak tanınması gereklidir ancak know-how'ı hak olarak tanımlayan bir yasal düzenleme mevcut değildir.”²⁵⁸ Bu halde sermaye teşkil eden değerlerin malvarlığından yerine getirilmesi gerekliliği, yani maddî edim niteliğini haiz olma şartından bahsedilemeyecektir bu yüzden de sermaye şirketlerine sermaye olarak konulamayacaktır.²⁵⁹

---

²⁵⁷ Bilgili/Demirkapı, **Şirketler Hukuku**, s.5

²⁵⁸ Saraç(Suluk /Nal/Karahan), **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, s.443

²⁵⁹ Habibe Dinç, Fikri Mülkiyet Haklarının Ticaret Şirketlerine Sermaye Olarak Konulması, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, **Yüksek Lisans Tezi**, Kocaeli, 2015, s.92

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SERMAYE OLARAK GETİRİLEBİLECEK FİKRİ MÜLKİYET HAKLARINDA BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLER İLE TAAHHÜT EDİLEN SERMAYENİN İFA EDİLMEMESİNİN YAPTIRIM VE SONUÇLARI

3.1.SERMAYE OLARAK GETİRİLEBİLECEK FİKRİ MÜLKİYET HAKLARINDA BULUNMASI GEREKEN ÖZELLİKLER

Bilginin üretmenin ilk adımı olduğu gerçeği, bilgiyi ekonominin vazgeçilmez bir parçası haline getirmiş ve bilgi ekonomisi diye bir kavram doğurmuştur. Bu kavram iletişim ve bilgi teknolojilerinin gelişimi ile birlikte doğmuş bir kavramdır.²⁶⁰ Ekonominin ve ticaretin gelişmesinde fikri mülkiyet haklarının önemli bir faktör olmasını ifade etmek için kullanılmaktadır. Gerçekten de ülkelerin oluşturmuş olduğu mülkiyet hakları sistemi ile gelişmişlik seviyeleri arasında somut bir bağlantı vardır.²⁶¹ Çünkü teknoloji, tarım, sanayi gibi alanlarda ilerleme iyi bir fikri mülkiyet sistemi ile mümkün olur. Bu alanlarda çalışan kişilerin yaratıcılığını ödüllendirip, emeklerinin karşılığını alabilecekleri bir hukuk sistemi bu kişilerin motivasyon kaynağı olur. Bireyler ürettikçe ülke zenginleşir ve güçlenir. Elbette fikri mülkiyet hukuku yalnızca teknik alanlardaki başarılarla ilgili bir hukuk dalından ibaret değildir. Ülkelerin gelişmişlik seviyesini belirlemede kullanılan bir diğer ölçüt olan kültür sanat faaliyetleri de fikri mülkiyet hukukunun bir parçasıdır. Sanatçıya

²⁶⁰ Fatma Parlakyıldız, E. Alper Güvel, Fikri Mülkiyet Hakları ve Bu Hakları Korumanın Ekonomik Önemi, *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 8, S.4, 2015, s.30

²⁶¹ A. Meral Uzun, Mülkiyet Hakları ve Ekonomik Gelişme, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C.23, S.1, 2009, s.291

eserlerinin imitasyon ve haksız kullanımlara karşı korunacağına dair güven veren bir fikri mülkiyet hukuku sistemi kurmak son derece önemlidir. Böylece müzik, edebiyat, sinema gibi alanlarda üreten kişileri üretme konusunda devamlı olmaya ve diğer bireylerin bu alanlarla ilgilenmesine ikna etmek daha kolay olabilir.

TTK 127. madde ile ekonomik açıdan kalkınmaya büyük katkı sağlayan bilgi ve fikirlerin meyvesi olan fikri ürünlerin şirketlere sermaye olarak getirilmesini düzenlemiştir. Bu düzenleme gereğince fikri mülkiyet hakları ile haklı olarak kullanılmakta olan ve devir kabiliyetine sahip elektronik ortamlar, alanlar, adlar ve işaretler gibi değerler ticaret şirketlerine sermaye olmak üzere konulabilmektedir.

İktisadî değere sahip ve fikri bir gayret sonucu ortaya çıkan ürünler fikrî mülkiyet haklarının konusunu oluşturmaktadır.²⁶² Ancak sermaye şirketlerine sermaye olmak üzere getirilecek olan fikri mülkiyet haklarının belli bazı özelliklere sahip olması gereklilik arz etmektedir ve bu ticaret kanununun ilgili hükümlerinde net bir şekilde hüküm altına alınmıştır. Söz konusu hükümler olan TTK'nın 342 ve 581. maddeleri uyarınca *“Üzerlerinde sınırlı aynı bir hak, haciz ve tedbir bulunmayan, nakden değerlendirilebilen ve devrolunabilen, fikrî mülkiyet hakları ile sanal ortamlar da dâhil, malvarlığı unsurları aynı sermaye olarak konulabilir.”*. Dolayısıyla Kanun hükmünde sayılmış olan işbu özelliklere sahip olmayan bir değer sermaye şirketleri için sermaye konusu teşkil etmesi olanaksızdır.

3.1.1. Para ile Ölçülebilme

Konulacak sermaye için aranan en temel özelliklerden bir tanesi sermaye olarak konulacak değer para ile ölçülebilir/nakden değerlendirebilir olmasıdır.²⁶³ Para günümüz ekonomisinin ölçü birimidir ve sermaye ortaklıklarına getirilen aynı değerlerin ortak ölçü birimine dönüştürülebilmesi bir zorunluluktur.²⁶⁴ Bu zorunluluk özellikle anonim şirketin ve limited şirketin sermayesinin belirli olmasının bir gereğidir(TTK m.329/1, 573/1). Ayrıca TTK'da sermaye şirketleri için düzenlenmiş

²⁶² Erel, **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, 1998, s.5

²⁶³ TTK'nın 342 ve 581 maddeleri dışında m. 127/1-j hükmü de bu şartı konulacak sermaye için bu şartı aramaktadır.

²⁶⁴ Mustafa Halil Çonkar, Anonim Ortaklıkta Aynı Sermaye, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, **Doktora Tezi**, İstanbul, 2015, s.49

birçok hüküm konulacak sermaye değerlerinin nakden değerlendirilebilir olmasının gerektiğine işaret eder. Örneğin TTK md.332/1 uyarınca esas sermaye kavramı, tamamı esas sözleşmede üstlenmiş olan sermaye manasına gelmektedir. Dolayısıyla esas sermayenin tamamının esas sözleşmede taahhüt edilmiş olması gerekli olup, m.343 gereğince sermaye olarak konulan işletmelere ve aylara bilirkişiler tarafından değer biçilmelidir. Esas sözleşmede yazılması gerekli olan hususlar arasında şirketin sermayesi ve ile her payın itibari değerinin olması(TTK m.339/2-c), ve aynı maddenin “e” fıkrası uyarınca “*Paradan başka sermaye olarak konan haklar ve aylar; bunların değerleri; bunlara karşılık verilecek payların miktarı...*”nın da bulunması ancak sermaye olarak getirilecek değerlerin para ile ölçülebilir olması ile mümkündür.²⁶⁵ Tüm bu hükümlerin de gösterdiği üzere nakden değerlendirilemeyen değerler sermaye şirketlerine sermaye olarak konulmamaktadır. Ayrıca nakden değer biçilebilir olma şartı 2017/1132 sayılı AB Yönergesi 46. maddesi ile de uyumludur.²⁶⁶

3.1.2. Maddi Edim Niteliğine Haiz Olma

Sermaye şirketlerine getirilecek sermayenin maddi edim niteliğinin bulunması gerekliliğine TTK’nın 342. maddesinde geçen “...malvarlığı unsurları aynı sermaye olarak konulabilir.” ibaresinden ulaşılabilmektedir. Buna göre sermaye taahhüdünde bulunan ortağın borcunu malvarlığı ile yerine getirmesi gerekmektedir. Bu maddi edim borcunun konusu taşınır veya taşınmaz eşya biçiminde maddi bir mal olabileceği gibi bir hak olması da mümkündür.²⁶⁷ Bu özelliğin bir diğer görünümü de şahsi edim özelliği taşıyan kişisel emek ve hizmet edimlerinin sermaye şirketlerine sermaye olarak konulamamasıdır. Bu özellik ile beraber yapmama borcu doğuran olumsuz edimlerin sermaye olarak taahhüt edilmesi de olanaksız hale gelmiştir. Çünkü bu özellik borçlunun malvarlığından bir şey vererek borcunu yerine getirmesi anlamına gelir.

²⁶⁵ TTK md. 347 ve 583/4 gereğince anonim ve limited şirketlerde itibari değerinin altında pay çıkarılamaması da sermayenin nakden değerlendirilebilir olması ile alakalıdır.

²⁶⁶ Mehmet Mülazımoğlu, Anonim Şirketler Hukukunda Sermayenin Korunması İlkesi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, **Doktora Tezi**, Antalya, 2020, s.87

²⁶⁷ Necla Akdağ Güney, **Anonim Şirketlerde Kuruluş**, Vedat Yayıncılık, İstanbul, 2014, s.98

3.1.3. Devredilebilme

Sermaye şirketlerinin sermayesi için aranan diğer bir koşul devir kabiliyetidir. Taahhüt edilen sermayenin ifasının mümkün olabilmesi için konulacak değer devir kabiliyetinin bulunması gerekmektedir. Bir malvarlığı değerinin devri kanunla, sözleşme ile veya işin mahiyeti dolayısıyla sınırlandırılmış olabilir. Örneğin devir kabiliyetine haiz olmayan intifa hakkı sermaye şirketlerine aynı sermaye değeri olarak taahhüt edilememektedir.²⁶⁸ Ancak TMK m.806 uyarınca sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa intifa hakkının kullanımının devri mümkündür. Mülkiyetin devrine ilişkin herhangi bir eksiklik, eşya üzerindeki herhangi bir sınırlı aynı hak veya eşyaya kamu hukukundan kaynaklı erişim, mal varlığı üzerinde sınırsız ve doğrudan tasarruf edebilme olgusuna aykırılık teşkil edeceği²⁶⁹ için taahhüt edilen sermaye ile ilgili böyle bir sorun söz konusu olmamalıdır. Bu yüzden devredilebilme özelliği bulunmayan bir değer sermaye olarak getirilmesinin imkanı yoktur.

Fikri mülkiyet hakları açısından bu özelliği değerlendirmek gerekirse sınai mülkiyet haklarından olan coğrafi işaretlerin devredilme özelliğine sahip olmaması sebebiyle sermaye olarak konulamayacağını söylemek gerekir.²⁷⁰

FSEK kapsamında düzenlenen eserler üzerinde eser sahiplerinin mali ve manevi hakları bulunmakla beraber, manevi hakların eser sahibi hayatta iken veya öldükten sonra devredilemeyeceğini, bu haklardan feragat edilemeyeceğini ve bu hakların hukuki işlemlerle sınırlanamayacağını daha önce de belirtmiştik.²⁷¹ Bu sebepten ötürü şirketlere sermaye olarak konulmaya elverişli değildir. Ancak kanun mali hakların devredilmeye müsait olduğunu düzenlemiştir.²⁷² Dolayısıyla

²⁶⁸ Seniha Dal, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) m. 342'ye göre fikri mülkiyet haklarının anonim şirkete aynı sermaye olarak konulması, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C.18, S.2, 2012, s.375

²⁶⁹ Akdağ Güney, **Anonim Şirketlerde Kuruluş**, s.97

²⁷⁰ Dal, **6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) m. 342'ye göre fikri mülkiyet haklarının anonim şirkete aynı sermaye olarak konulması**, s.382

²⁷¹ Suluk /Nal(Karahan/Saraç),**Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, s.88

²⁷² FSEK Madde 48 – “*Eser sahibi veya mirasçıları kendilerine kanunen tanınan mali hakları süre, yer ve muhteva itibarıyla mahdud veya gayrimahdud, karşılıklı veya karşılıksız olarak başkalarına devredebilirler.*

mali hakların sermaye olarak konulmasının önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır.²⁷³

3.1.4. Üzerinde Haciz, Tedbir ve Ayni Hak Olmaması Gerekliliği

Sermaye şirketlerine getirilecek sermayenin sahip olması gereken özelliklerden sonuncusu sermaye olmak üzere getirilecek malvarlığı unsurunun üzerinde mülkiyet hakkının sınırlamaya mahal veren sınırlı ayni bir hakkın, haczin ve tedbirin bulunmamasıdır(TTK m.342,581). Madde gerekçesinde sermayenin korunması ilkesine istinaden bu hükmün öngörüldüğü, üzerinde herhangi bir tedbir, haciz veya sınırlı bir ayni hak bulunan bir değer sermaye olarak getirilmesinin sermayeyi korumaya yönelik kabul edilmiş olan sermayenin korunması ilkesi ile ters düşmesi sebebiyle bağdaşmadığı hususuna vurgu yapılmıştır. Kanun koyucu sermaye şirketlerine getirilen sermaye üzerinde ortaklığın rahatça tasarruf etmesi için mülkiyet hakkının kullanımını zorlaştıracak bir tedbir, haciz veya sınırlı ayni hakkın olmamasını gerekli görmüştür.²⁷⁴

Mali hakları sadece kullanma salahiyeti de diğer bir kimseye bırakılabilir. (Ruhsat).

Yukardaki fıkralarda sayılan tasarruf muameleleri henüz vücuda getirilmemiş veya tamamlanacak olan bir esere taallük etmekte ise batıldır.” Son fıkrada tamamlanmamış eserlerin devrinin batıl olacağı kaleme alınmıştır bundan dolayı bu tarz eserlerin sermaye şirketlerine sermaye olarak getirilemeyeceği sonucuna ulaşmak gerekmektedir.

²⁷³ Mali haklar kanunun 21-25 maddelerinde sınırlı sayıda sayılmıştır. Bunlar sırasıyla işleme, çoğaltma, yayma, temsil ve işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletim haklarıdır.

²⁷⁴ Ancak öğretilerde bu hüküm sermaye şirketlerine olarak konulacak değerlerin alanını çok daralttığı gerekçesiyle eleştirilmiştir. Üzerinde haciz, tedbir veya sınırlı ayni hak bulunmasına rağmen sermayenin kendi değerinin haciz ve tedbir tutarından çok daha fazla olması mümkündür, buna rağmen bu sınırlamanın yapılması yerinde görülmemiştir (Sabih Arkan, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Konferans, Bildiriler-Tartışmalar(TTK Tasarısı)**, Batider Yayınları, Ankara, 2015, s.52 (Naklen atıf(dipnottan): Dal, **6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) m. 342’ye göre fikri mülkiyet haklarının anonim şirkete ayni sermaye olarak konulması**, s.385); Türk Ticaret Kanunu tasarısı toplantılarında da bu hükme yönelik eleştiriler dile getirilmiştir. Söz konusu eleştiride üzerinde sınırlı bir ayni hak bulunan bir malvarlığı unsurunun üzerindeki sınırlı ayni hakkın örneğin, geçit hakkı olması durumunda bu malvarlığı unsurunun sermaye olarak konulmasının engellenmiş olmasının sermayenin korunması ilkesi ile alakasının çözülemediğine ve bu konuda ortaklara malvarlığının mahiyetine göre anlaşılabilirlik imkanı tanınması gerektiğine vurgu yapılmıştır.(**Türk**

Sınırlı ayni haklar, hak sahibine eşya üzerinde belirli ve sınırlı yetkiler tanıyan, doğrudan doğruya kullanabilecekleri bir hakimiyet alanı sağlar.²⁷⁵ Kurulan sınırlı ayni hakkın çeşidine göre eşya üzerinde mülkiyet hakkının sağladığı yetkilerden bir veya birkaçı bu hakların iç muhtevasını oluşturur. İrtifak hakları, taşınmaz yükü, taşınır/taşınmaz rehni olmak üzere üçe ayrılırlar. Kural olarak eşya üzerinde ayni hak kurulabilirken Türk Medeni Kanunu’nda haklar üzerinde intifa hakkı kurulabileceği ve hakların da rehin edilebileceğine dair düzenleme mevcuttur(TMK m. 794/1; MK m. 954/1). Kanunda hangi sınırlı ayni hakların sermaye konulmaya engel oluşturacağı yönünde bir açıklamanın yapılmamış olması yukarıda da değindiğim üzere sermaye konulacak değerlerin alanını daraltmıştır. Oysaki tüm sınırlı ayni hakların üzerinde kurulduğu eşyanın ve hakkın kullanılmasını aynı oranda güçleştirmeyecekti. Kanımızca kanun koyucunun sınırlı ayni hakkın etki alanına göre bir ayırım yapmış olması daha yerinde olabilirdi.

Sermaye konulmak istenen değer üzerinde haciz veya tedbirin de bulunmaması gerekmektedir. Zira alacak ödenmediği takdirde hacizli mal paraya çevrilecektir.²⁷⁶ Bunun sonucunda sermayenin eksilmesi mevzubahis olacak bu durum da sermayenin korunması ilkesi ile bağdaşmayacaktır.

Bu hükme yöneltilebilecek bir eleştiri de kanun koyucunun tedbirden kastının ne olduğudur. İlk akla gelen tedbirden kastın ihtiyati tedbir olduğu ise de kanun koyucunun “ihtiyati” kavramını kullanmamış olması akıllarda bu, hükmün geniş yorumlanması isteğine bir işaret olabilir mi sorusunu bırakabilmektedir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda düzenlenmiş bir müessese olan ihtiyati tedbir mevzubahis kanunda geçici hukuki korumalar başlığı altında düzenlenmiştir. TTK m.342’nin geniş olarak yorumlamayıp bu hükmün tedbirden kastının daha bir üst

---

Ticaret Kanunu Tasarısı Toplantıları I-I-III, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, Mart 2008, s.69, Ayrıca bkz. Nevzat Koç, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Toplantıları I-I-III**, s.335); Hükmün lafzı dikkate alındığında bu düzenleme ile “pire için yorgan yakmak” yönteminin tercih edildiğini ve meselenin değerlendirme prosedürü çerçevesinde çözebilmesi mümkünken kolaycı davranılarak peşin bir yasaklama yoluna gidildiği belirtmek yanlış olmayacaktır (Çonkar, **Anonim Ortaklıkta Ayni Sermaye**, s.79-80).

²⁷⁵ Akipek, **Türk Eşya Hukuku (ayni haklar): mülkiyet**, s.4

²⁷⁶ Dinç, **Fikri Mülkiyet Haklarının Ticaret Şirketlerine Sermaye Olarak Konulması**, s.30

kavram olan geçici hukuki korumalar olduğu düşünülürse hem HMK’da hem de başka kanunlarda düzenlenmiş olan geçici hukuki korumaların konulacak sermaye önünde engel teşkil edeceğini kabul etmek gerekecektir. Bu durumda HMK’da düzenlenmiş geçici hukuki korumalardan olan delil tespiti, mahkemece karar verilen mal veya haklarla ilgili defter tutulması ya da mühürleme işlemleri, İcra iflas Kanunu’nda düzenlenen ihtiyati haciz veya diğer özel kanunlarda yer alan muhafaza tedbirleri getirilecek sermaye değeri ile ilgili olarak sorun oluşturacaktır.²⁷⁷ Bu kapsamda FSEK m.77 gereğince bir tehlike zararın önlenmesi amacıyla hak sahiplerinin talebi üzerine “...eserin çoğaltılmış nüshalarının veya hasren onu imale yarıyan kalıp ve buna benzer sair çoğaltma vasıtalarının ihtiyati tedbir yolu ile muhafaza altına alınmasına...” veya o nüshalara ithalat ve ihracat sırasında gümrük tarafından el konulmasına karar verilebilir. Böyle bir durumun varlığı sermaye olarak konulmanın önünde engel teşkil edecektir.

3.1.4.1. Lisansa Konu Olan Fikri Mülkiyet Haklarının Durumu

Lisans,²⁷⁸ Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu deyiimiyle ruhsat, mâli hakkın kullanma ya da yararlanma yetkilerinden bir kısmının yahut tamamının mâli haktan ayrılarak ruhsat/lisans sahibine tahsis edilmesidir.²⁷⁹ Lisans sözleşmesinin özünü gayri maddi bir malın kullanımına izin verilmesi oluşturmaktadır.²⁸⁰ Lisans sözleşmesine konu olan hakkın hukuki niteliğini etkileme bakımından basit ve tam(inhisari) lisans sözleşmesi olmak üzere iki türü vardır.²⁸¹ Basit ruhsat, mali hak sahibine, başkalarına da aynı ruhsatı vermesi önünde bir mani oluşturmeyen ruhsat tipi iken, tam lisans sözleşmesinde mali hak sahibi başkasına aynı konu ile ilgili

²⁷⁷ “Bu bakımdan örneğin TK m. 61/2 uyarınca haksız rekabete konu mallara gümrük idaresince tedbiren el konulmuş olması yahut tescilsiz bir marka ile iltibas oluşturan bir başka markanın kullanımının yine TK m. 61/1 uyarınca tedbiren engellenmesi TK m. 342 anlamında bir aynı sermaye yeterliliği engelidir.”(Çonkar, **Anonim Ortaklıkta Ayni Sermaye**, s.96)

²⁷⁸ Sınai hakları düzenleyen kanunlarda lisans kavramı kullanılmışken, FSEK’te ruhsat kavramı kullanılmıştır. Yaygın olarak lisans terimi kullanıldığı için bizde çalışmamızda lisans kavramını kullanacağız .

²⁷⁹ Erel, **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, 1998, s.261

²⁸⁰ Ayiter, **Hukukta Fikir ve San’at Eserleri**, s.201

²⁸¹ Dal,6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) m. 342’ye göre fikri mülkiyet haklarının anonim şirkete aynı sermaye olarak konulması, s. 388

olarak lisans verememektedir(FSEK m.56/1). Öyle ki tam lisans verenin o hakkı kendisinin kullanabilmesi bile sözleşmede bu hakkını açıkça saklı tutmasına bağlı kılınmıştır.²⁸² FSEK m. 56/3 basit ve tam lisanslara uygulanacak olan hükümler konusunda da bir ayrıma gitmiş ve basit ruhsatlara uygulanacak olan hükümlerin hasılat kirası hükümleri olduğunu, inhisari ruhsatlara ise intifa hakkına dair hükümlerin uygulanacağını belirtmiştir. Bu ayrım önemini lisans sözleşmesinin hukuki niteliğini belirlemeye yönelik yapılan tartışmalarda gösterecektir. Ayrıca kanun hükmüne göre her ruhsat basittir meğerki aksi kanundan veya sözleşmeden anlaşılamasın (FSEK m.56/2).

Sermaye olarak konulacak değer üzerinde kurulmuş bir lisans sözleşmesi²⁸³ olması TTK m.342 çerçevesinde bir engel teşkil edip etmeyeceği mevzuu öğretide tartışmalıdır. Lisans sözleşmesinden doğan hakkın aynı hak niteliği olup olmadığı ve lisans sözleşmesinin tasarruf işlemi mi yoksa borçlandırıcı işlemlerden mi olduğuna dair yapılacak belirlemeler bu tartışmalı mevzuyu aydınlatmamıza yardımcı olacaktır. Ancak lisans sözleşmesinin hukuki niteliği konusunda ortaya konulan görüşler konusunda öğretide herhangi bir fikir birliğine varılamamıştır.

Lisans sözleşmesi ile lisans veren kişi mülkiyet hakkını devretmemekte yalnızca kullanım hakkını devretmektedir. Durum bu olunca lisans alanın sahip olduğu hakkın niteliğinin ne olduğunun belirlenmesi gerekecektir. Öncelikle söylenmesi gerek ki lisansa konu hakkın daha doğrusu eser sahibinin sahip olduğu mali hakkın mutlak nitelikte bir hak olup, herkese karşı ileri sürülebilmesi, bu hak kapsamında lisans alana tanınan kullanma yetkisinin de mutlak bir hak olması sonucunu doğurmaz.²⁸⁴ Ancak “Özellikle tam lisans sözleşmelerinde lisansa konu kullanma hakkının bu kadar geniş olması, lisans vereni lisans alan karşısında adeta

²⁸² Nal/Suluk(Karasu), **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 2019, s.122

²⁸³ Lisans sözleşmesinin özelliklerini kısaca değinmek gerekirse; taraflar arasında meydana getirdiği borç ilişkisi süreklidir, tam iki tarafa borç yükler ve kural olarak ivazlıdır, ve son olarak sui generis sözleşmelerden bir tanedir çünkü kanunda düzenlenmiş olan sözleşme tiplerinden biri değildir. (Özge Erbek, Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin Lisans Sözleşmesinin Hukuki Niteliği, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.11, S.2, 2009, s. 53-55)

²⁸⁴ Ahmet Fevzi Kibar, Fikir ve Sanat Eserlerinde Lisans Sözleşmesi, **Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.1, S.2, 2020, s.104

sınırlı bir ayni hak olan intifa hakkı sahibi karşısında çıplak mülkiyet sahibinin durumuna getirmektedir. İşte tam lisans sözleşmesinin bu niteliği, basit lisans sözleşmesinden doğan hakkın şahsi nitelikte tam lisans sözleşmesinden doğan hakkın ise ayni nitelikte olduğu görüşünü doğurmuştur.”²⁸⁵ Ayiter Hoca savunulan bu görüşün kabul edilemez olduğuna kanaat getirmiştir. Hocaya göre lisansın verilmesi hakkın tamamının veya bir kısmının devredilmesine neden olmamakta, lisans verilen hak lisans verenin malvarlığında kalmaya devam etmektedir. Ayrıca tam lisansa FSEK m.56/3 uyarınca intifa hakkına ilişkin hükümlerin uygulanması bir kıyastan başka bir şey değildir.²⁸⁶ Kılıçoğlu da lisans hakkının şahsi haklardan olduğunu savunmuş, tescile tabi olan fikri hakları konu alan lisans sözleşmelerinin ilgili sicile kaydetmeleri ve herkese karşı ileri sürülebilmelerinin bu hakka güçlendirilmiş bir şahsi hak niteliği kattığını dile getirmiştir. Bu durumda lisanstan doğan şahsi hakkın mutlak ve ayni hakka dönüştüğünü söylemek mümkün olmayacaktır. Çünkü bu üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilme lisans sözleşmesinden doğan hakkın ayni hak olmasından değil, şahsi hakkın ilgili sicile tescil edilmiş olması nedeniyle üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilme niteliğine dayanacaktır.²⁸⁷ Erel ise lisans alanın hakkının nisbi hak olmasının ruhsat sahibini bir şahsî tazminat talebi dışında tamamen himayesiz bırakmak demek olduğunu, ruhsat sahibinin mali hakkın kullanılmasını sağlamak ve topluma kazandırmak için belirli bir emek ve sermaye yatırımı yapmak zorunda olması sebebiyle şahsi talep hakkından daha fazla korunmaya ihtiyaç duyduğunu savunmuştur.²⁸⁸ Hatta basit ruhsatlara da, ruhsatın sağladığı yetki hudutları içinde aynî bir etki tanınmalı, demiştir.²⁸⁹ Beşiroğlu, tam lisanslar hakkında intifa hakkına yollama yapılmasının fikir hakları esaslarına uygun olmadığını dile getirmiştir. Çünkü Medeni Kanun’a göre, intifa hakkı hak sahibine, malvarlığına geçen hak konusunda tam bir yararlanma hakkı vermektedir ayrıca TMK m. 795/1’e göre “*intifa hakkı, taşınırlarda zilyetliğin devri, alacaklarda*

---

²⁸⁵ Dal, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) m. 342’ye göre fikri mülkiyet haklarının anonim şirkete ayni sermaye olarak konulması, s.389

²⁸⁶ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San’at Eserleri*, s.203

²⁸⁷ Kılıçoğlu, *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, s.273-274

²⁸⁸ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 1998, s.264

²⁸⁹ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 1998, s.264

alacağın devri, taşınmazlarda tapu kütüğüne tescil ile kurulur".²⁹⁰ Bu özellikler dolayısıyla intifa hakkına ilişkin hükümlerin gayri maddi bir hak olan fikri hak konusu üzerinde, hukuksal niteliği ve sonuçları tamamıyla farklı olan inhisari bir yararlanma izni için uygulanabilir olmadığı kanaatine varmıştır.²⁹¹

Lisans sözleşmesinden doğan hakkın aynı nitelikte olduğunu savunan yazarların dayanak kabul ettiği temel nokta, lisans verme işleminin bir tasarruf işlemi olmasından kaynaklanmaktadır.²⁹² Ancak bu işlemin borçlandırıcı işlemlerden olduğunu savunan yazarlar da mevcuttur bu yüzden bu konuda da tartışmalar devam etmektedir. FSEK m. 48/3 ve 50/1 hükümlerine göre lisans sözleşmesi tasarruf işlemlerindendir. Ancak bu hüküm lisans sözleşmesinin hukuki niteliği ile ilgili tartışmaların yapılmasına engel olamamıştır. Tasarruf işlemleri etkisini doğrudan doğruya malvarlığında gösterirken, taahhüt işlemleri etkisini doğrudan doğruya malvarlığında göstermez, malvarlığını borç altına sokar.²⁹³ Ayiter, Lisans sözleşmesinin borçlandırıcı işlemlerden olduğunu ve lisans alanın fikir ve sanat eseri üzerinde mutlak bir hakka sahip olmadığını savunmuştur.²⁹⁴ Erel ise lisans sözleşmesinin alacağın temlikinde olduğu gibi bir tasarruf işlemi olduğu yönünde görüş bildirmiştir.²⁹⁵ Kılıçoğlu da fikri hakların ve kullanım yetkisine dair devrine ilişkin sözleşmelerin bir tasarruf işlemi olduğunu ve bu sözleşmelerin akdedilmesiyle birlikte devrin gerçekleşeceğini dile getirmiştir.²⁹⁶

Yargıtay'ın bu konu ile görüşüne baktığımızda 2006 yılına kadar lisans sözleşmesinin tasarruf işlemi olarak gördüğünü, dava açma hakkı bakımından ise basit ve tam lisansı aynı kefiye koymadığını belirtebiliriz.²⁹⁷ 1999 yılındaki kararına

---

²⁹⁰ Beşiroğlu, *Düşünce Ürünleri Üzerinde Haklar*, s.292-293

²⁹¹ Beşiroğlu, *Düşünce Ürünleri Üzerinde Haklar*, s.292-293

²⁹² Dal, **6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) m. 342'ye göre fikri mülkiyet haklarının anonim şirkete aynı sermaye olarak konulması**, s.389

²⁹³ Kılıçoğlu, *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, s.276

²⁹⁴ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, s.201

²⁹⁵ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 1998, s.263

²⁹⁶ Kılıçoğlu, *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, s.276

²⁹⁷ Aslan, *Fikri Mülkiyet Haklarının Anonim Şirketlere Aynı Sermaye Olarak Getirilmesi*, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, **Yüksek Lisans Tezi**, Eskişehir, 2015, s.88

göre, tam lisans sahiplerinin fiilen fikri mülkiyet hakkı sahibinden bir farkı bulunmamakta, tecavüzün önlenmesi ve tazminat davası açma hakları da mevcuttur.²⁹⁸ 2006 yılında verdiği karar da ise lisans sahibinin dava açma hakkı olmadığına, hak sahipliğinin devredende kalmaya devam ettiğine hükmetmiştir.²⁹⁹

Kanaatimce sınırlı aynı hakların sınırlı olarak kanunda sayılmasından ötürü lisans hakkının aynı haklardan olduğunu söylemek mümkün olmayacaktır. Her ne kadar tam lisans sözleşmesi için intifa hakkına dair hükümlere yollama yapılmış olsa da bu hakkın niteliğini belirlemek maksadıyla yapılmamıştır, lisans sözleşmesinin sınırlarını belirlemede kolaylık sağlanması için bu hüküm konulmuştur. Bunun sebebi ise lisans sözleşmesinin isimsiz sözleşmelerden olmasıdır. Lisans sözleşmesinden doğan hakkın aynı hakkı andıran bir hak olduğunu düşünmekle beraber bir nitelendirmede bulunmak gerekirse yukarıda saydığım sebepler dolayısıyla şahsi haklardan olduğunu düşünüyorum. Kılıçoğlu'nun tescile tabi olan fikri hakları konu alan lisans sözleşmelerinin ilgili sicile kaydetmeleri ve herkese

²⁹⁸ Y11HD, T:11.03.1999, E.1998/9958 - K.1999/3423 (Kazancı Hukuk Yargı Kararları Jurisdiction (kazancihukuk.com), Erişim tarihi: 19.08.2021)

²⁹⁹ 11 HD. 20.01.2006 T., 2005/166 E., 2006/330 K. “...FSEK’nun 68/1’inci maddesine göre telif tazminatı talep hakkı eser sahibine veya eser sahibinden “ mali hakları FSEK’nun 48/1 fıkrasına göre devralan” kişi veya kişilere aittir. Aynı yasanın 48/2 fıkrası uyarınca “mali hakları kullanma yetkisini (ruhsat/lisans) devralan kişinin bu maddeye dayalı olarak dava açma hakkı mevcut değildir. Çünkü lisansa konu eser üzerinde mali hak sahipliği halen devreden(lisans veren) kişi üzerinde kalmaya devam etmektedir. Somut uyuşmazlıkta da davacı ile dava dışı yabancı uyruklu şirket arasındaki 21.11.1997 tarihli lisans sözleşmesi içerik itibarıyla, dava konusu eser de dahil olmak üzere bir kısım eserlerin çoğaltma hakkının Türkiye’de inhisari kullanım yetkisinin devrine ilişkin olup, mali hakların devri söz konusu olmadığından, davacı bu lisans sözleşmesine FSEK’nun 68/1 maddesine dayalı olarak telif tazminatı isteyemez. Kaldı ki, 21.11.1997 tarihli lisans sözleşmesinin 8/4. maddesinde; lisans verenin telif haklarının ihlali halinde lisans alan davacının kendiliğinden harekete geçemeyeceği ve izinsiz dava açamayacağı hüküm altına alınmıştır. Bu hüküm itibarıyla dahi, davacının lisans verenden izin almaksızın dava açma hakkı bulunmamaktadır. Böyle bir izin belgesi de dosyaya ibraz edilmemiştir. Yukarıdaki paragraftaki açıklama itibarıyla bu iznin sonradan dosyaya ibraz edilmesi hali de davacının aktif dava ehliyetine sahip olacağı sonucunu doğuramaz...” (Y11HD, T:20.01.2006, E.2005/166 - K.2006/330) (Kazancı Hukuk Yargı Kararları Jurisdiction (kazancihukuk.com), Erişim tarihi: 18.08.2021)

karşı ileri sürebilmelerinin bu hakka güçlendirilmiş bir şahsi hak niteliği kattığı fikrine de katılıyorum.

Lisans sözleşmesinin tasarruf işlemlerinden mi yoksa borçlandırıcı işlemlerden mi olduğu hususunda ise şahsında lisans sözleşmelerinin doğrudan malvarlığında etki yapmamasından kaynaklı olarak borçlandırıcı işlem olduğunu kanaati oluşmuştur. Yargıtay da 2006 yılında kararıyla bu yönde karar vermiştir

Ancak tüm bunların ötesinde üzerinde lisans sözleşmesi kurulan değerlerin sermaye şirketlerine sermaye getirilmesi halinde şirketin sermaye konusu değer üzerinde yetkisinin sınırlı olacağı da bir gerçektir. Bu ise sermayenin korunması ilkesine ters düşecektir. Böyle bir durumda şirketin lisansın süresi, türünü baz alarak karar vermesi daha yerinde olacaktır. Özellikle tam lisans lisansı alana geniş yetkiler bahşetmektedir. Kanaatimce bilirkişi incelemesi ile bir değerlendirme yapıp ondan sonra karar verilmesi daha doğru olacaktır.

3.2.FİKRİ MÜLKİYET HAKLARININ TAAHHÜT EDİLME SÜRECİ

3.2.1. Genel Bir Bakış

Tek borç ilkesinin³⁰⁰ hakim olduğu sermaye şirketlerinde her ortak üstlenmiş olduğu sermayeden ötürü ortaklığa karşı borçludur. Bir ortağın yüklendiği aynı sermaye koyma borcunun ifası için iki ayrı aşamanın tamamlanması gereklidir. Bu aşamalarda ilki taahhüt aşaması, diğeri tasarruf aşamasıdır. Kural olarak sermaye taahhüdü, pay sahibinin şirkete karşı üstlenmiş olduğu asli borç niteliği taşır.³⁰¹

---

³⁰⁰ TTK m. 480- (1) “*Kamunda öngörülen istisnalar dışında, esas sözleşmeyle pay sahibine, pay bedelini veya payın itibarî değerini aşan primi ifa dışında borç yükletilemez.*”

³⁰¹ Hayri Bozgeyik, “Pay Sahibinin Hakları, Borç ve Yükümleri”, **Şirketler Hukuku**, (687-697), Mimoza Yayınları, Konya, 2013, s.687

Fikri mülkiyet haklarının hem şirket kurulurken hem de dış kaynaklardan sermaye artırım³⁰² yoluna gidildiğinde sermaye olarak taahhüt edilmesi mümkündür. Bu taahhüt işlemi borçlandırıcı işlemler arasında yer alır.

3.2.2. Şirket Sözleşmesinde Taahhüt edilmesi

TTK m. 339/2-e hükmüne göre esas sözleşmede yer alması gerekli hususlar arasında “*Paradan başka sermaye olarak konan haklar ve ayınlar; bunların değerleri; bunlara karşılık verilecek payların miktarı...*” bulunmaktadır. Dolayısıyla sermaye olmak üzere taahhüt edilen fikri mülkiyet haklarının değerlerinin hesap edilmesi gerekmektedir. TTK’nın 343. maddesi kapsamında bilirkişi görevlendirilmeli ve sermaye olarak taahhüt edilen ayınlara değer biçilmelidir. Ayrıca fikri mülkiyet haklarının sermaye olarak kabulü için varsa özel sicillerine kayıt edilmesi de gereklidir.

Bir devir (satış) sözleşmesi niteliğinde olan fikri mülkiyet taahhüdünün geçerli olabilmesi için şirket esas sözleşmesinde yer alması yeterlidir.³⁰³ FSEK m.52 uyarınca mali hakları konu alan sözleşmelerin yazılı olması gereklidir. Ayrıca bu hakların sözleşmeden tek tek belirtilip ayrı ayrı yazılması şarttır.

3.2.3. Taahhüt Edilen Fikri Mülkiyet Haklarına Bilirkişilerce Değer Biçilmesi Gerekliliği

Sermaye şirketlerinde ortakların sınırlı sorumlu olması sebebiyle şirket sermayesi, alacaklıların alacakları için teminat işlevi görmektedir. Bu durum

³⁰² TTK MADDE 459- (1) “*Artırılan sermayeyi temsil eden payların tamamı ya değişik esas sözleşmede ya da iştirak taahhütnamelerinde taahhüt edilir.*

(2) *İştirak taahhüdü, yeni pay almaya ilişkin 461 inci madde çerçevesinde, kayıtsız, şartsız ve yazılı olarak yapılır. İştirak taahhütnamesi, taahhütnamenin verilmesine sebep olan sermaye artırımını belirtilerek; taahhüt edilen payların sayılarını, itibarî değerlerini, cinslerini, gruplarını, peşin ödenen tutarı, taahhütle bağlı olunulan süreyi ve varsa çıkarma primi ile taahhüt sahibinin imzasını içerir.*

(3) *Bu tür sermaye artırımında nakdî sermaye taahhüdüne 341 inci, aynı sermaye konulmasına 342 ve 343’üncü, bedellerin ödenmesine 344 ve 345’inci, halka arz edilecek paylara 346’ncı, ihraç edilecek paylara 347’nci madde kıyas yoluyla uygulanır.”*

³⁰³ Dal, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) m. 342’ye göre fikri mülkiyet haklarının anonim şirkete aynı sermaye olarak konulması, s.391

sermayenin korunması gerekliliğini doğurmuş ve daha önce de değindiğimiz üzere Kanun'a buna yönelik hükümler konulmuştur. Bu hükümlerden bir tanesi de sermaye olarak konulan aynı sermayeye bilirkişilerce³⁰⁴ değer biçilmesi ve belirlenen değer in esas sözleşmeye yazılmasıdır(TTK m.128/2, 339/2-2).³⁰⁵ Bilirkişilerce takdir edilen değer esas sözleşmeye geçirilmediği takdirde sözleşmenin hazırlanması tamamlanmış olmaz, dolayısıyla sözleşme bu haliyle imzalanıp, imzalar noter onayına sunulamaz ve ön ortaklık kurulamaz.³⁰⁶ Bu yolla kanun koyucu kurucuların aynı sermayeyi gerçek değerinin üzerinde göstererek, haksız kazanç sağlamalarının önüne geçmektedir.³⁰⁷

TTK m. 551 hükmü ise bu hükme aykırılığı düzenlemiştir. Söz konusu hükme göre *“Aynı sermayenin veya devralınacak işletme ile ayınların değerlemesinde emsaline oranla yüksek fiyat biçenler, işletme ve aynın niteliğini veya durumunu farklı gösterenler ya da başka bir şekilde yolsuzluk yapanlar, bundan*

³⁰⁴ HMK Bilirkişi Yönetmeliği md.4/1-b *“Bilirkişi: Çözümü; uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde oy ve görüşünü sözlü ya da yazılı olarak vermesi için başvuru alan kişi veya kuruluşu”* ifade etmektedir.

³⁰⁵ *“6102 sayılı TTK'nın 342. maddesinin nakden değerlendirilebilen ve devrolunabilen fikri mülkiyet hakları ile sanal ortamlar da dahil malvarlığı unsurları aynı sermaye olarak konulabilir, hükmü yanında, aynı Kanunun 128. maddesi fikri mülkiyet hakları ve diğer değerler varsa özel sicillerine bu hüküm uyarınca kaydedildikleri takdirde aynı sermaye kabul olunur hükmünü içermekte olup, bu düzenlemeler uyarınca, tescil zorunluluğu aranmaksızın da fikri ve sınai mülkiyet haklarının aynı sermaye olarak taahhüt edilebilecekleri sonucuna varılmaktadır. Bu açıklamalardan sonra somut olaya gelindiğinde, söz konusu tasarım tescil başvurusunda hak sahibi olarak davacı belirtildiğine göre, bu başvurunun sonuçlanarak davacı lehine tescil belgesi düzenlenip düzenlenmediği hususunun TPE'den sorulması ve tescilin varlığı halinde TTK 343.madde uyarınca bilirkişi incelemesi ve değerlendirmesinin yapılması; tescilin gerçekleşmemesi durumunda ise söz konusu tasarımın tescilsiz olarak aynı sermaye değeri bulunup bulunmadığı tespit ettirilerek nasıl olacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçelerle davanın reddine karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.”*(Yargıtay 11. Hukuk Dairesi Esas No:2016/1756 Karar No:2017/5174 K. Tarihi: 09/10/2017) (Kazancı Hukuk Yargı Kararları Jurisdiction (kazancihukuk.com), Erişim tarihi: 18.08.2021)

³⁰⁶ Ünal Tekinalp (Reha Poroy /Ersin Çamoğlu), **Ortaklıklar Hukuku-I**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019, s.340

³⁰⁷ Bilgili/Demirkapı, **Şirketler Hukuku**, s.205

doğan zarardan sorumludur.”³⁰⁸ Bu hükümden de anlaşılacağı üzere yapılacak olan bilirkişi değerlemesinin doğru ve özenli yapılması gerekmektedir. Sorumluluğa yol açacak olan tek şey sermaye olarak taahhüt edilen aynı sermayenin değerinin olduğundan daha düşük veya yüksek gösterilmesi olmayacak, her türlü yolsuzluk³⁰⁹ sorumluluğa neden olacaktır.

3.2.3.1. Hazırlanan Raporun İçeriği

Fikri mülkiyet hakları gayri maddi mallardan olduğu için bilirkişi değerlemesi sonucu değerinin belirlenmesi bir taşınır veya taşınmazın değerinin belirlenmesine oranla daha zordur. TTK’nın 342. Maddenin gerekçesinde bu hususa şöyle değinilmiştir: “...özellikle bağlantılı haklar, meselâ bir kısım fonogram yapımcısı hakları sermaye olarak konulmaya müsait olmayabilir, ya da bu hakların değerlendirilmeleri sorun oluşturabilir. Tasarının 343 üncü maddesine göre yapılacak değerlendirmede, bilirkişiler bu noktayı belirtmek, mahkemenin dikkatini çeken, ifadesi açık olan ve kesin nitelik taşıyan görüş beyan etmekle yükümlüdürler.” Gerekçede belirtildiği üzere bilirkişi değerlendirme raporunun açık ifadeler içermesi, kesin görüşler belirtiyor olması gerekmektedir. TTK’nın 343. madde düzenlemesinin temel amacı sermayenin korunması ilkesine riayet edilmesini ve gereğinin yapılmasını sağlamaktır. Söz konusu hükme göre herkes için adil ve uygun bir değerlendirme yöntemi seçilmeli ve “...aynı olarak konulan her varlık karşılığında tahsis edilmesi gereken pay miktarı ile Türk Lirası karşılığı, tatmin edici gerekçelerle ve hesap verme ilkesinin icaplarına göre...” açıklanmalıdır. Hükümden de anlaşılacağı üzere bilirkişilerin hazırladıkları değerlendirme raporlarının tatmin edici gerekçeler barındırması gereklidir. Bu gerekçelerin değerlemenin adil şekilde yapıldığına delil teşkil etmesi gerekir. Bundan dolayıdır ki değerlendirme için somut

³⁰⁸ TTK m. 562/10’da bu madde hükmüne aykırı davrananların doksan günden az olmamak üzere adli para cezasıyla cezalandırılacağı düzenlenmiştir.

³⁰⁹ Mahkemeden bilirkişi atanmayıp, özel bilirkişilerce değer biçilmesinin sağlanması veya kurucuların kabul yönünde bir beyanı yokken kabul etmişler gibi gösterilmesi yolsuzluğun başka şekilde dışavurumuna örnek gösterilebilir.(Serhat Dinç, **6102 Sayılı T ürk Ticaret Kanununa Göre Limited Ortaklıklarda Kuruluş ve Kurulustan Doğan Hukuki Sorumluluk**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2017, s.84)

olaya uygun hesaplama yöntemleri ve finans teknikleri kullanılmalıdır.³¹⁰ Ayrıca hesap verme ilkesinin gereği yerine getirilmelidir.

Tüm bu şartlar, alanında uzman bilirkişilerin seçilmesi gerektiğine kanıttır. Yargıtay da bu hususa verdiği önemden dolayı müzik eserini konu alan bir kararında, görevlendirilmiş bilirkişilerin yaptığı incelemedeki görüşlerin bilimsel olmadığına dikkat çekmiş ve müzik alanında uzman yeni bir bilirkişi heyetinin atanması gerektiğine kanaat getirmiştir.³¹¹

3.2.3.2. Rapora İtiraz ve İtiraz İçin Öngörülen Süre

Bilirkişileri atamaya yetkili makam şirket merkezinin bulunacağı yerdeki asliye ticaret mahkemesidir.³¹² Bilirkişiler atanıp söz konusu raporu hazırladıktan sonra raporun eksik veya yanlış hazırlandığını veya herkes için adil ve uygun yöntemin seçilmediğini veya kanunun 343. maddede saydığı özelliklerden birini taşımadığını iddia edenler rapora itiraz edebilirler. Aksi halde TTK m.131 uyarınca *“Sermaye olarak konulan ayınlara, bilirkişi tarafından biçilecek değerler, ilgililerce*

³¹⁰ Mehmet ÖZDAMAR, 6102 Sayılı TTK Hükümleri Çerçevesinde Anonim Şirketlere Ayni Sermaye Konulmasına İlişkin Çeşitli Sorunlar, **Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi**, C.1, S.1, 2015, s.151

³¹¹ Y11HD, T:3.04.2006, E.2005/3742 - K.2006/3428 (Kazancı Hukuk Yargı Kararları Jurisdiction (kazancihukuk.com), Erişim Tarihi: 19.0.2021)

³¹² *“Dava, şirkete sermaye olarak koyulmak üzere marka, patent ve endüstriyel tasarımların değerinin tespiti istemine ilişkindir. .... 5. Asliye Ticaret Mahkemesince, uyuşmazlığın çözümünde Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesinin görevli olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı verilmiştir. .... 4. Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi tarafından ise, patentin, markanın ya da tasarım değerinin tesbiti biçiminde bir davanın 551, 554 ya da 556 sayılı KHK'larda yer almadığı gerekçesiyle görevsizlik yönünde hüküm kurulmuştur.*

Somut olayda davacı, şirkete sermaye olarak koyulmak üzere marka, patent ve endüstriyel tasarımların değerlerinin tesbitini talep etmiş olup uyuşmazlığın çözümünde Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında 554 sayılı ve yine Markaların Korunması Hakkında 556 sayılı KHK'ların uygulama yerinin bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda, davaya bakma görevinin Asliye Ticaret Mahkemesinin görevi dahilinde olduğu anlaşılmakla, uyuşmazlığın ... 5. Asliye Ticaret Mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir.”(Yargıtay 20. Hukuk Dairesi, Esas No:2015/15497, Karar No:2016/1654, K. Tarihi: 15/02/2016)(Kazancı Hukuk Yargı Kararları Jurisdiction (kazancihukuk.com), Erişim tarihi: 18.08.2021)

kabul edilmiş sayılır.” Ancak itiraz hakkının kullanılması açısından belirli bir süre sınırı kanun maddesinde yer almamıştır. Aynı şekilde gerekçede de bu süreye ilişkin bir ifade yer almamıştır. 343. maddenin vurgu yaptığı ifade mahkemenin onayladığı bilirkişi kararlarının kesin olduğudur. Kanımca uygulamada mahkemelerin kişilere bu itiraz için makul bir süre verilmesiyle bu sorun halledilebilir. Makul bir süre belirlenirken de göz önünde bulundurulması gereken mevzu şirket esas sözleşmesinin hazırlanma tarihi olmalıdır. Çünkü TTK m. 339/2-e hükmü esas sözleşmede yer alması gereken hususlar arasında paradan başka sermaye olarak konulacak ayınların değerlerinin de bulunması gerektiğini düzenlemiştir. Yapılan itirazı mahkemenin ne zamana kadar çözüme kavuşturması gerektiğinin cevabı için ise gerekçe yol gösterici olacaktır. Gerekçeye göre itiraz en hızlı şekilde mahkemece sonuçlandırılmalıdır.³¹³ Bu ratio legis gereğidir. Ratio legis hukuk kuralının konuluş amacını ifade etmektedir. Kanun koyucunun amacı doğrultusunda mahkeme yapılan itirazı en hızlı şekilde çözüme kavuşturmalıdır.

3.2.3.3. İtiraz Edebilecek Kimseler

Hazırlanmış olan bilirkişi raporuna itiraz edebilecek olanlar kurucular ve menfaat sahipleridir. Pay taahhüdünde bulunup şirket esas sözleşmesine imza atmış olan gerçek veya tüzel kişilerin kurucu sıfatına haiz olacağını belirtmekte fayda vardır.³¹⁴ Tabi itiraz hakkı bulunan tek kişi kurucular değildir aynı zamanda menfaatini ispatlayan herkesin rapora itiraz etme hakkı bulunmaktadır. Söz konusu menfaat sahiplerinin kim olduğu ile alakalı kanunda herhangi bir ifade bulunmamaktadır. Bu yüzden mahkemenin somut olaya göre itiraz edenin menfaat sahibi olup olmadığını değerlendirmesi gerekecektir.

3.2.4. İlgili Sicillere Şerh Verme

Fikri mülkiyet haklarının sermaye olarak konulabilmesi için varsa özel sicillerine kayıt şartı TTK m.128/2’de hüküm altına alınmıştır. Söz konusu şerhin tasarruf yetkisini kısıtlayan bir etkisi mevcut olup³¹⁵, tescile kadar geçecek sürede

³¹³ “Hükümdeki ticaret mahkemesinin yetkisi kesindir.” (TTK 343. madde gerekçesi)

³¹⁴ Çelik, **Ticaret Hukuku**, s.188

³¹⁵ “Kanuna uygun olarak yapılmış bir ticaret şirketi sözleşmesinde; aynı sermaye olarak konulan mal ve hakların ilgili sicillere şirkete aynı sermaye olarak konulduklarını belirten bir şerh verilerek

taahhüt edilen edimin üçüncü kişilerce iyi niyetle kazanımına engel teşkil eder.³¹⁶ Aynı maddenin dördüncü fıkrasına göre şirket, tüzel kişilik kazanmasından itibaren bu değerler üzerinde malik sıfatıyla tasarrufta bulunabilecektir. Bu hükmün temel amacı ortakların taahhüt ettiği sermaye borcunu yerine getirmekten kaçınmasının önüne geçmek ve şirketin sermayesinin korunmasını sağlamaktır.

Fikri mülkiyet hakları çeşitleri arasında yer alan marka, tasarım, patent, entegre devre topografyaları, yeni bitki çeşitleri gibi sınai haklar grubunda yer alan hakların tutulduğu özel sicilleri mevcut olup, bu hakların sermaye olarak konulması halinde kuşkusuz işbu özel sicillerine şerh edilmeleri gereklidir. Ancak fikir ve sanat eserleri için tescil zorunlu bir unsur değildir. Yalnızca sinema ve müzik eserleri için tescil ve kayıt zorunluluğu bulunduğunu yukarıda incelemiştik. Bu kaydın ve tescilin amacı ise hak sahipliklerinin tespitinde ispat kolaylığı sağlanması ve malî haklarla ilgili mevcut yararlanma yetkilerinin belirlenmesine olanak sağlamaktır.³¹⁷ Bu durumda fikir ve sanat eserlerinin sermaye konusu olması halinde ihtiyari olarak sicillere kaydedilmesi³¹⁸ mümkün olan fikir ve sanat eserleri için şerh şartı aranıp aranmadığı gündeme gelecektir. Şahsımca kanun maddesinde “...varsa özel sicillerine kaydedildikleri takdirde” lafzı ihtiyari tescil ve kayıtları kapsamamakla birlikte sinema ve müzik eserleri için şerh şartı aranması mümkün olmalıdır. Sınai haklarda tescili gerekli olan haklar açısından şerh şartı ise evleviyetle aranacaktır.

---

belirgin duruma getirilmesine rağmen, ilgili müdürlükçe tescil edilinceye kadar söz konusu mal ve hakların başkasına devredilmesi veya üzerinde aynı bir sınırlama getirilmesi halinde ilgili sicilleri tutan kurumlar durumu derhal ilgili müdürlüğe bildirir. Bildirim üzerine, müdürlük bu hususu gerekçe olarak belirterek tescil talebini reddeder.”(Şirketlerde Yapı Değişikliği ve Aynı Sermaye Konulmasında Siciller Arası İşbirliğine İlişkin Tebliğ m. 4/6)

³¹⁶ Güney Akdağ, **Anonim Şirketlerde Kuruluş**, s.107

³¹⁷ Aslan, **Fikri Mülkiyet Haklarının Anonim Şirketlere Sermaye Olarak Getirilmesi**, s.114

³¹⁸ FSEK md.13/3

3.2.5. Taahhüt Edilmiş Sermayenin Korunması İçin Öngörölmüş bir Önlem Olarak İhtiyati Tedbir

3.2.5.1. Genel Bir Bakış

Ortağın sermaye koyma borcundan kurtulması taahhüt aşamasının gereklerini yerine getirmiş olması yeterli değildir. Taahhüt edilmiş olan aynı sermayenin şirketin tam tasarrufuna tahsis edilmesi de gerekmektedir. Bu iki aşama arasında geçen sürede ortağın taahhüt etmiş olduğu aynı sermaye konusu maddi veya gayri maddi mal üzerinde birisi lehine sınırlı aynı hak tesis etmesinin ya da mevzubahis hakkı devretmesinin önüne geçmek büyük bir gerekliliktir.³¹⁹ Aksi halde böyle bir durum sermayenin eksiksiz oluşumu önünde bir engel niteliği taşıyacak ve bu ise şirketin ve alacaklılarının muhtemel zararlarla karşı karşıya kalmasını kaçınılmaz kılacaktır.³²⁰ Bu durumda devreye çıkış noktası, mevcut bir durumda meydana gelebilecek önemli değişimlerin kişinin hakkını almasını zorlaştırmasının veya imkansız hale getirmesinin önüne geçmek olan ihtiyati tedbir kurumu girecektir. Söylemek gerekir ki bu hususla alakalı şirkete ihtiyati tedbir hakkı tanınmış olmasının temel amacı sermaye taahhüdünün aynen ifasını emniyet altına almaktır.³²¹ Ayrıca sermayenin korunması ilkesi de sermayenin korunması için gerekli önlemlerin alınmasını zorunlu kılar.

Geçici hukuki korumalar arasında düzenlenmiş olan ihtiyati tedbir kişilere etkin bir hukuki koruma sağlanması için öngörölmüştür esasen bütün hukuk disiplinlerinde uyumsuzluğun muhtemel sonucunun icrasını güvence altına alan geçici hukuki korumalara yönelik hükümlere yer verilmiştir.³²² TTK m. 128/8 uyarınca sermaye olmak üzere taahhüde konu edilmiş hakların korunması amacıyla ihtiyati tedbir istenmesi mümkündür. Bu durumda ilk önce TTK'da yer alan ihtiyati tedbir

³¹⁹ Bkz. Aytekin Çelik, Anonim Şirketlerde Aynı Sermaye Taahhütlerinin Yerine Getirilmesine Yönelik İhtiyati Tedbirler, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 15, S.3, 2011, s. 35

³²⁰ Ali Murat Sevi, Anonim Ortaklıkta Sermayenin Oluşturulması ve Pay Sahiplerine İade Edilme Yasağı, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, **Doktora Tezi**, İzmir, 2011, s.295

³²¹ Hayri Domaniç, **Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması(TTK. Şerhi II)**, s.1123

³²² Ersin Erdoğan, 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Çerçevesinde Patent Hakları Açısından Öngörülen İhtiyati Tedbirlere İlişkin Bazı Düşünceler, **Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi**, C.3, S.1, 2017, s.48

hükümleri uygulanacak, TTK’da yer almayan hususlar için ise olayın niteliğine uygun düştüğü sürece HMK hükümlerine başvurulabilecektir. HMK m. 389’a göre *“Mevcut durumda meydana gelebilecek bir değişme nedeniyle hakkın elde edilmesinin önemli ölçüde zorlaşacağından ya da tamamen imkânsız hâle geleceğinden veya gecikme sebebiyle bir sakıncanın yahut ciddi bir zararın doğacağından endişe edilmesi hâllerinde, uyuşmazlık konusu hakkında ihtiyati tedbir kararı verilebilir.”* Hükümden de anlaşılabileceği üzere tedbir istenmesi zararın gerçekleşmesi gerekli olmayıp tehlike veya zararın muhtemel olması yeterlidir.³²³

HMK m. 390/3 ihtiyati tedbir istenebilmesi için tedbir talebinde bulunan kişinin haklılığını yaklaşık olarak ispat etmesi gerektiğini düzenlemiştir. Sermayenin korunması tedbir talep eden kurucuların, ortağın aynı sermaye taahhüdünde bulunduğunu gösteren şirket sözleşmesini göstermeleri bu koşul için yeterli olacaktır.³²⁴

Her ne kadar HMK m. 390/3’te tedbir talep edenin seçtiği tedbir türünü açıkça belirtmiş olmasını hüküm altına almış olsa da m. 391/1³²⁵ hakimın sakıncayı ortadan kaldırıcı her türlü tedbire karar verebileceğini düzenlemiş bulunmaktadır. Özekes, uyuşmazlık tam belli olmadan aleyhine tedbir kararı verilen kişinin şahıs ve malvarlığı değerlerine yoğun bir müdahalede bulunulmasından dolayı, hakimın tedbir türüne karar verirken ölçülülük ilkesi ile menfaat dengesini koruması gerektiğine dikkat çekmiştir.³²⁶ İhtiyati tedbirler teminat, düzenleme ve eda amaçlı

---

³²³ Muhammet Özekes, Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İhtiyati Tedbir, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.4, S.2, 2002, s. 103

³²⁴ Çelik, **Anonim Şirketlerde Aynı Sermaye Taahhütlerinin Yerine Getirilmesine Yönelik İhtiyati Tedbirler**, s.35

³²⁵ *“Mahkeme, tedbire konu olan mal veya hakkın muhafaza altına alınması veya bir yediemine tevdi ya da bir şeyin yapılması veya yapılmaması gibi, sakıncayı ortadan kaldıracak veya zararı engelleyecek her türlü tedbire karar verebilir.”*

³²⁶ Muhammet Özekes, “Geçici Hukuki Koruma”, **Medeni Usul Hukuku Cilt III**, (2435-2578), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s.2501-2502

olabilirler.³²⁷ TTK m.128/8'in genel olarak teminat amaçlı olduğunu söylemek mümkündür.

Aynı sermayenin korunması için ihtiyati tedbire başvurulması imkanı özellikle tescil edilmeyen fikri mülkiyet haklarının sermaye olarak getirilmesi halinde önem kazanacaktır. Sicile kayıtlı olmayan bir fikri mülkiyet hakkı için sicile kayıt veya şerh ile elde edilemeyen korumaya ihtiyati tedbir ile kurumu ulaşılabilecektir. Fikri mülkiyet haklarının yapısına uygun talep edilebilecek ihtiyati tedbirler FSEK m.77 ve SMK m.159'da düzenlenmiştir. FSEK m.77'de ihtiyati tedbir olarak bir işin yapılması veya yapılmamasına, eserin çoğaltılmış nüshalarının veya çoğaltmaya yarayan araçlarının muhafaza altına alınmasına, işin yapıldığı yerin kapatılmasına veya açılmasına karar verilebileceğine hükmetmiştir. Üçüncü fıkra ise nüshalara gümrüğün el koymasından söz edilmiştir. SMK m. 159'da aynı şekilde el koyma, muhafaza altına alma vb. ihtiyati tedbirleri düzenlemiştir.

HMK m.397'de ihtiyati tedbiri tamamlayan işler başlığı adı altında ihtiyati tedbir kararı aldırılan uyuşmazlığa ilişkin olan davayı tedbir kararının talep edilmesinden itibaren³²⁸ iki hafta içinde açma zorunluğu hüküm altına alınmıştır. TTK m.128/8 ise söz konusu iki hafta şirketin tescil ve ilanından itibaren işlemeye başlayacaktır.

3.2.5.2. İhtiyati Tedbire Karar Verecek Görevli Ve Yetkili Mahkeme

HMK'nın ihtiyati tedbirin talep edilebileceği görevli yetkili mahkeme hükmü m.390/1'dir. Bu hükme göre *"İhtiyati tedbir, dava açılmadan önce, esas hakkında görevli ve yetkili olan mahkemeden; dava açıldıktan sonra ise ancak asıl davanın görüldüğü mahkemeden talep edilir."* Bu düzenlemenin gerektirdiği üzere ihtiyati tedbir istenecek uyuşmazlığa bakmakla görevli ve yetkili mahkemenin belirlenmesi oldukça önemlidir. Fikri mülkiyet haklarına ait uyuşmazlıklara bakmakla görevli mahkeme Adalet Bakanlığınca kurulmuş olan ihtisas mahkemeleridir. Hem FSEK

³²⁷Geniş bilgi için bkz. "Muhammet Özkes, "Geçici Hukuki Koruma", **Medeni Usul Hukuku Cilt III**, s.2505-2519"

³²⁸ HMK md.393 *"İhtiyati tedbir kararının uygulanması, bu kararın, tedbir isteyen tarafa tefhim veya tebliğinden itibaren bir hafta içinde talep edilmek zorundadır..."*

hem de SMK'da düzenlenmiş olan konulara ilişkin uyuşmazlıklarda davaya bakmakla görevli mahkeme fikri ve sınai hukuk veya ceza mahkemeleridir(FSEK m.77, SMK m.156).³²⁹ Bu iki kanundan kaynaklanan ihtiyati tedbirlere ilişkin özel bir yetki kuralı öngörülmediğinden³³⁰ bu husus HMK'da esas davaya bakmakla görevli yetkili mahkeme ifadesinden yola çıkılarak çözüme kavuşturulacaktır. SMK m.156/3 uyarınca *“Sınai mülkiyet hakkı sahibi tarafından, üçüncü kişiler aleyhine açılacak hukuk davalarında yetkili mahkeme, davacının yerleşim yeri veya hukuka aykırı fiilin gerçekleştiği yahut bu fiilin etkilerinin görüldüğü yer mahkemesidir.”* FSEK 66/5 hükmüne göre ise *“Eser sahibi, ikamet ettiği yerde de tecavüzün ref'i ve men davası açabilir.”*

3.2.5.3. Tedbire Karar Verilmesini Talep Edebilecek Kimseler

Aynı sermayenin korunması için düzenlenmiş olan ihtiyati tedbiri kimlerin talep edebileceği hususu TTK m.128 *“...kurucular tarafından ortaklar aleyhine ihtiyati tedbir istenebilir.”* hükmü ile aydınlığa kavuşturulmuştur. Kurucular ihtiyati tedbir sebeplerini ve talep ettikleri ihtiyati tedbir türünü gösterir dilekçe ile mahkemeye başvurup, ihtiyati tedbir talebinde bulunabilirler.

3.2.5.4. Verilen İhtiyati Tedbir Kararının Kaldırılması

Daha önce de değinmiş olduğumuz üzere şirketin tescili ve ilanından itibaren geçen iki haftalık sürede esas davanın açılmaması halinde tedbir kararı resen sona ermektedir. Bunun önüne geçebilmek için şirketin sermaye taahhüdünü yerine getirmeyen ortağa karşı aynen ifa davası açması gerekmektedir. Bu davanın kesinleşmesi de ihtiyati tedbir kararının kaldırılmasını sağlayan bir diğer nedendir. Bunun dışında tedbir kararının kaldırılması yollarından biri de itirazdır. Ayrıca aleyhine tedbir kararı verilen ortağın teminat göstererek ihtiyati tedbir kararını kaldırması da mümkündür.

³²⁹ Bu mahkemelerin kurulmadığı yerlerde ise hukuk işlerine asliye hukuk mahkemesi, ceza işlerine asliye ceza mahkemesi bakmakla yükümlüdür.

³³⁰ Muhammet Özkes, **Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İhtiyati Tedbir**, s.105

HMK m.394 aleyhine tedbir kararı verilen kişi dinlenilmeden verilmiş olan ihtiyati tedbir kararın itirazını düzenlemiştir. İtiraz için öngörülen süre bir haftadır³³¹ ve bu süre hak düşürücü süredir.³³² İtiraz mahkemenin yetkisine, tedbirin şartlarına ve teminata³³³ ilişkin olabilir. Üçüncü kişilerin de menfaati açıkça ihlal edilmiş olması kaydıyla tedbir kararını öğrenmeden itibaren başlayacak olan bir haftalık süre içinde itirazda bulunma hakları vardır. Ancak itirazda bulunacakları hususlar teminat ve tedbirin şartlarıdır. Mahkemenin yetkisine itiraz hakları bulunmamaktadır(HMK m.394/3). Kural olarak itiraz icrayı durdurmaz, aksine karar verilebilir. Ancak TTK m.128/8'e göre tedbir talebinde bulunanlar şirket sözleşmesine dayanacakları için itiraz üzerine tedbir kararının kaldırılması oldukça zayıf bir ihtimaldir.³³⁴

Aleyhine tedbir kararı verilen ortağın tedbir kararının kaldırılması veya değiştirilmesini isteme hakkı mevcuttur ancak bunun mümkün olması teminat göstermesi koşuluna bağlanmıştır. Mahkeme gösterilen teminat karşılığında ihtiyati tedbir kararının kaldırılmasına veya değiştirilmesine karar verebilir(HMK m.395/1). Durum ve koşullarda değişiklik olması halinde ise talep üzerine teminat aranmaksızın tedbir kararının değiştirilmesine ya da kaldırılmasına karar verilebilir(HMK m.396/1). Özellikle kurulması planlanan sermaye şirketinin kurulmadığını iddia eden ortağın bu madde hükmüne göre talepte bulunması mümkündür.

---

³³¹ HMK m.394/2 “İhtiyati tedbirin uygulanması sırasında karşı taraf hazır bulunuyorsa, tedbirin uygulanmasından itibaren; hazır bulunmuyorsa tedbirin uygulanmasına ilişkin tutanağın tebliğinden itibaren bir hafta içinde....itiraz edebilir.”

³³² Muhammet Özkes, “Geçici Hukuki Koruma”, **Medeni Usul Hukuku Cilt III**, s.2532

³³³ HMK md.392/1 “ İhtiyati tedbir talep eden, haksız çıktığı takdirde karşı tarafın ve üçüncü kişilerin bu yüzden uğrayacakları muhtemel zararlara karşılık teminat göstermek zorundadır. Talep, resmi belgeye, başkaca kesin bir delile dayanıyor yahut durum ve koşullar gerektiriyorsa, mahkeme gerekçesini açıkça belirtmek şartıyla teminat alınmamasına da karar verebilir. Adli yardımdan yararlanan kimsenin teminat göstermesi gerekmez.”

³³⁴ Çelik, **Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İhtiyati Tedbir**, s.53

3.3. İFA VE İFA EDİLMEMENİN YAPTIRIM VE SONUÇLARI

3.3.1. Fikir ve Sanat Eserlerinin İfası

Şirket ortaklarından her birinin şirkete karşı, taahhüdünde bulunduğu sermayeden kaynaklanan bir sorumluluğu mevcuttur ve mevzu bahis sorumluluğun sona ermesi için taahhüt aşamasının gereklerini yerine getirmek yeterli değildir. Ayrıca taahhüt edilen borcun ifa edilmesi de gereklidir. Örneğin TTK m. 128/5'e göre *"Taşınmaz mülkiyetinin veya diğer aynı bir hakkın sermaye olarak konulması hâlinde, şirketin bunlar üzerinde tasarruf edebilmesi için tapu siciline tescil gereklidir.* Dolayısıyla şirketin sermaye olarak konulmuş taşınmaz veya aynı hak üzerinde tasarruf yetkisine sahip olması için bu husus tapu siciline tescil edilmelidir.

Fikri mülkiyet haklarının ifasının nasıl olacağı ve şirketin bunlar üzerinde nasıl tasarruf yetkisine haiz olacağı md.128/4'te düzenlenmiştir. Hükümde şirketin bu haklar üzerinde ne zaman tasarruf hakkına haiz olacağı şu ifadelerle belirlenmiştir. *"Paradan başka ekonomik bir değer veya bir taşınırın sermaye olarak konulmasının borçlanılması hâlinde şirket, tüzel kişilik kazandığı andan itibaren bunlar üzerinde malik sıfatıyla doğrudan tasarruf edebilir."* Ayrıca m. 131/2'ye göre *"Şirket sözleşmesinde veya esas sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa, sermaye olarak konan ayınların mülkiyeti şirkete ait ve haklar şirkete devredilmiş olur."* Hükümlerden anlaşılacağı üzere şirket tüzel kişilik kazandığı an paradan başka getirilen ekonomik değerler üzerinde tasarruf yetkisine sahip olacaktır. Fikri mülkiyet haklarından tescile tabi olanların sicillerine ilgili bildirimleri ticaret sicil müdürü resen ve hemen yapacaktır(TTK m.128/6).Ancak bu hüküm tescili gerekli olan fikri mülkiyet hakları için öngörülen bir hükümdür. Daha önce de değindiğimiz üzere FSEK m. 13/3'teki düzenlemeye göre sinema ve müzik eserleri hariç diğer fikir ve sanat eserlerinin tescili zorunlu değildir. Bundan dolayı taahhüt aşamasında ilgili sicillere şerh verilmesi de mümkün olmayacaktır. Bu durumda şirketin sermaye olarak taahhüt edilen tescile kabil olmayan telif haklarının ifası için hangi yola başvurabileceği aydınlatılması gereken bir husustur. Tescile tabi olmayan fikri mülkiyet haklarında sermayenin korunmasının sağlanması amacına hizmet edecek kurum ve başvurulacak yol hemen yukarıda anlatmış olduğumuz ihtiyati tedbir

kurumudur.³³⁵ Şirket tüzel kişilik kazanmadan itibaren 2 hafta içinde aynen ifa için dava açarak ifanın yapılmasını sağlayabilecektir.

Tablo, heykel, fotoğraf vb. eserlerin fikrî hak niteliği bulunması ve aynı zamanda taşınır eşya sayılması sebebiyle şirkete sermaye olarak getirilmesi için taşınır eşyalar için zorunlu kılınmış olan güvenilir kişiye tevdi şartı burada da geçerli olacak ve bu eserlerin mülkiyeti, şirketin tüzel kişilik kazanmasıyla şirkete intikal edecektir.³³⁶

3.3.2. Sınai Mülkiyet Haklarının İfası

Sınai mülkiyet hakları tescili gerekli fikri mülkiyet haklarındanır. Bir sınai mülkiyet hakkı sermaye şirketlerine sermaye olarak getirildiğinde ilgili sicillere bu yönde bir şerh koyulması zorunluluğu TTK m.128/2’de düzenlenmiştir. Şirketin tüzel kişilik kazanmasıyla ticaret sicil müdürünün resen ve hemen ilgili sicillere yapacağı bildirimle ortaklık bu haklar üzerinde tasarruf yetkisine kavuşur. Ayrıca şirketin tek taraflı bildirimde bulunma hakkı ise saklı tutulmuştur(TTK m.128/6).

3.3.3. İfa Edilmeyen Sermaye Borcu İçin Hüküm ve Yaptırımlar

Ortaklığın tescili ile muaccel olan sermaye borcunun³³⁷ ifa edilmemesi ortağın temerrüde düşmesine neden olur. Temerrüt halinde şirketin ortak aleyhine ne çeşit müeyyideler uygulayabileceği kanundaki düzenlemelerle saptanmıştır. TTK m.128/7’ye göre şirketin, ortakdan borcunu yerine getirmesini isteme mevcuttur ve bunun için dava açabilecektir. Ayrıca borcun yerine getirilmesinde gecikme olması halinde şirketin herhangi bir zarara uğraması halinde tazminat talep etme hakkı da bulunmaktadır. Ancak tazminat talebi için ihtar şarttır. Bu hüküm tüm ticaret şirketleri için öngörülmüş genel bir hükümdür. Şirket türüne göre şirketin feshi, sözleşme cezası talep etme, pay sahipliğinin düşmesi ve mütemerrit ortağın şirketten

---

³³⁵ Dal, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) m. 342’ye göre fikri mülkiyet haklarının anonim şirkete ayni sermaye olarak konulması, s.395

³³⁶ Dinç, Fikri Mülkiyet Haklarının Ticaret Şirketlerine Sermaye Olarak Konulması, s.130

³³⁷ Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, s.286, Şirketin tescili ile birlikte borcun ifasının talep edilebileceği ile ilgili ayrıca bkz. Karayalçın, Ticaret Hukuku II. Şirketler Hukuku, s.207

çıkarılması³³⁸ gibi bazı özel yaptırımların uygulanması da mümkündür.³³⁹ Örneğin limited ortaklıklarda katılma payının ifa edilmemesi ortaklığın feshi için haklı sebep sayılır.³⁴⁰ Ya da sermaye borcunu yerine getirmeyen anonim ve limited şirket ortağı şirketten ıskat edilebilecektir(TTK m.482,483, 585).

Temerrüt faizi talep edebilme de sermaye koyma borcunda temerrüt halinde uygulanan bir müeyyidedir. Lakin talep edilebilmesi için yerine getirilmeyen sermaye borcunun nakdi sermaye olması gereklidir(TTK m.129)³⁴¹

Sermaye koyma borcu şirket sözleşmesine dayanan ve ortaklar arasında veya şirket ile ortaklar arasındaki ilişkiden doğan bir talep hakkı olduğu için muacceliyet tarihinden itibaren beş yıl sonra zamanaşımına uğrar (TBK m.147)³⁴²

3.3.3.1. Gereği Gibi İfa Edilmeyen Sermaye Borcu İçin İfa Davası ve İcra Takibi

Şirketin sermaye borcunu yerine getirmeyen ortak hakkında icra takibi yapıp,³⁴³ ifa davası açma hakkı bulunmaktadır. Sermaye koyma borcunda temerrüt

³³⁸ TTK m.640/1-2 “(1) Şirket sözleşmesinde, bir ortağın genel kurul kararı ile şirketten çıkarılabileceği sebepler öngörülebilir.

(2) Çıkarma kararına karşı ortak, kararın noter aracılığıyla kendisine bildirilmesinden itibaren üç ay içinde iptal davası açabilir.” “Limited şirkette, ortaklık sözleşmesinde öngörülmesi şartıyla, genel kurul kararı ile aynı ya da nakdi sermaye koyma borcunu ödemeyen ortağın şirketten çıkarılabilmesi mümkün gözükmemektedir.”(Mustafa Erdem Can, Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Şirket Ortağının Borçları ve Yükümlülükleri, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 15, S.4, 2011, s.9)

³³⁹ Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku**, s.57

³⁴⁰ Tekinalp(Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar Hukuku I**, s.116

³⁴¹ Bkz. Çağlar/Ayhan/Özdemir, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, s.182,

(Fikri mülkiyet hakları aynı sermayeye konu olacağından bu borcun temerrüdü halinde talep edilecekler arasında temerrüt faizi yer almayacaktır.)

³⁴² Karayalçın, **Ticaret Hukuku II. Şirketler Hukuku**, s.207

³⁴³ “Mahkemece, iddia, savunma, bilirkişi raporu ve tüm dosya kapsamına göre, davalı ortağın sermaye artırımına iştirak sonucu oluşan sermaye borcunu ödemekte temürrüde düştüğü, sermaye borcunun ödenmemesi halinde icra takibi yoluyla bu borcun tahsili imkanı bulunduğundan tek başına şirketten çıkarılmayı haklı gösterecek bir sebep olarak kabul edilemeyeceği, hakkında ıskat usulü uygulanan ortağın bedelleri ödenmiş paylardan yoksun

halinde aynı sermaye açısından aynen ifa talep edilmesi ve bu yolla başarıya ulaşmak sermaye şirketleri için daha karlı bir yol olacaktır. Özellikle aynı sermayenin korunması için öngörülmüş olan ihtiyati tedbir kurumu ifa davası açıldığında aynı sermaye olarak konulmuş olan malvarlığı değerinin korunmuş olmasına ve dava sonucunda aynen ifanın sağlanmasına yöneliktir. Sermaye şirketlerinden farklı olarak şahıs şirketlerinde ortakların da bu davayı açma olanağı bulunmaktadır(actio pro socio).³⁴⁴

Aynen ifayı kural olarak şirketin idareci ve temsilcileri talep eder.³⁴⁵ Anonim şirkette yönetim kurulu(TTK m.481) bu görevi üstlenir. Ancak şirketin iflası halinde bu yetki iflas masasına ve tasfiye halinde ise tasfiye memurlarına ait olacaktır.³⁴⁶

3.3.3.2. Tazminat Talebi ve Koşulları

Sermaye borcunu ifada temerrüt, ortaklığın zarara uğramasına sebebiyet verdiği takdirde şirket bu zararının tazminini talep hakkına sahiptir. Örneğin, şirket sermayenin ifa edileceğine güvenerek bir taahhüde giren şirket, temerrüt sebebiyle vermiş olduğu taahhüdünü yerine getiremez ve bundan dolayı üçüncü şahsa bir tazminat ödemek zorunda kalırsa veya sözleşmenin feshi icap ettiğinden kar mahrumiyetine maruz kalırsa, bu zararını mütemerrit ortaklardan isteyebilecektir.³⁴⁷ Ancak şirketin zararını da ispat etmesi gereklidir.³⁴⁸ Zarar ve temerrüt arasında illiyet bağı da bulunması da gerekli diğer şartlardandır.

Borcun yerine getirilmesi maksadıyla ifa davası açılmış olması şirketin, gecikme sebebiyle uğradığı zararın tazminini istemeye engel değildir.³⁴⁹ Ancak TTK

---

bırakılamayacağı, yoksun bırakılmanın sadece ıskat usulünün uygulandığı paylar için söz konusu olabileceği, somut olayda ıskat usulünün işletildiğinin tespit edilemediği..."(Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, Esas No:2016/5785, Karar No:2018/48, Karar Tarihi: 08/01/2018)(Kazancı Hukuk Yargı Kararları Jurisdictio (kazancihukuk.com), Erişim tarihi: 18.08.2021)

³⁴⁴ Tekinalp(Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar Hukuku I**, s.115

³⁴⁵ Sevi, **Anonim Ortaklıkta Sermayenin Oluşturulması ve Pay Sahiplerine İade Edilme Yasağı**, s. 343

³⁴⁶ Bilgili/Demirkapı, **Şirketler Hukuku**, s.488

³⁴⁷ Domaniç, **Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması (TTK. Şerhi II)**, s.1125

³⁴⁸ Karayalçın, **Ticaret Hukuku II. Şirketler Hukuku**, s.208

³⁴⁹ Çağlar/Ayhan/Özdemir, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, s.182

m.128/7 uyarınca tazminat talebinde bulunabilmek için ihtar şarttır. Ayrıca mütemerrit ortağın kusurlu olması gerekmektedir.³⁵⁰ Kusuru olmaksızın sermaye borcunu yerine getirmeyen ortağın, zarara uğrayan şirkete karşı, faiz borcu haricinde, bir sorumluluğu yoktur.³⁵¹

Sermaye şirketlerinde sermayenin korunması ilkesi gereği yönetimin tazminat talebinde bulunup şirketin zarara uğramasını engellemesi bir hak olduğu gibi aynı zamanda bir sorumluluktur ve yükümlülüklerini ihlal etmede kusurlu olan yöneticilerin sorumluluğuna gidilir(TTK m.553). Yargıtay'ın bir kararında anonim şirket, görev aldıkları sürede yönetici ve denetçileri sermaye borcunu ödemeyen ortaklardan bu borcu tahsili yönünde bir girişimde bulunmadıkları için dava etmiştir. Bu kararda geçen şu ifadeler vurgu yaptığımız durumu izah etmemizde yararlı olacaktır. *“ Borçlarından dolayı üçüncü kişilere karşı olan sorumluluğu malvarlığı ile sınırlı bulunan anonim şirketlerin bu nedenle de sermayelerinin üçüncü kişiler için bir teminat ve şirketin mali gücünün ölçüsü yönünden de önemli bir gösterge niteliğinde olması nedeniyle şirket sermayesinin ödenmiş olması üçüncü kişilerin haklarını da etkileyen bir husustur. Öte yandan, bir şirketin devamını sürdürebilmesi ve ticari faaliyette bulunabilmesi için paraya ihtiyacı olduğundan ortakların şirkete karşı olan sermaye borçlarını yerine getirmemelerinin şirketi mutlak şekilde zarara uğrattığının kabulü gerekir. Bu itibarla, ortaklar yönünden şirkete karşı sermaye borcunu ödeme yükümlülüğü mevcut olduğu gibi ödenmemesi halinde makul bir süre içinde bu tutarların tahsil edilmemesi yoluna gidilmemesi nedeniyle oluşan zarardan kusursuz olduklarını kanıtlayamamaları halinde yönetim ve denetim kurulu üyeleri de bundan dolayı sorumlu bulunmaktadır. Anonim şirketin bu şekilde oluşan zararı, en azından ödenmeyen sermaye tutarı kadardır. Şirketin zararının tahsili için öncelikle ortaklara, mümkün olmadığı halde, yönetici ile denetçilere başvurmak zorunluluğu*

³⁵⁰ Borçlu kusursuzluğunu ispat etmedikçe doğan zarardan sorumlu olacaktır(BK m. 119, 122)

³⁵¹ Domaniç, **Şirketler Hukuku ve Uygulaması (TTK. Şerhi II)**, s.1126

*da bulunmamaktadır. Tahsilde tekerrür olmamak kaydıyla, birlikte veya ayrı ayrı zararın tazminini talep hakkının varlığı kabul edilmelidir.”*³⁵²

3.3.3.3. Sözleşmede Öngörülen Ceza

Şirketin mütemerrit ortaktan sözleşme cezasının ödenmesini talep etmesi de temerrüt halinin sonuçlarından bir tanesidir. Ancak bu hakkın talep edilebilmesi için şirket sözleşmesinde buna dair bir hükmün öngörülmüş olması gereklidir(TTK m.482/3).³⁵³ Bu durumdaki cezai şart ifaya eklenen türdendir.³⁵⁴ Yani şirket asıl borçla birlikte cezanın ifasını da isteyebilir(TBK m.179/2). Bu istemde bulunabilmek için şirketin zarara uğramış olması da gerekmez.³⁵⁵

Sermaye borcunun yerine getirilmesi mütemerrit ortağın kusuru olmadan imkansız hale geldiği takdirde ortaktan sözleşme cezasının ödenmesi talep edilemeyecektir. Bu husus TBK m.182/2’de belirtilmiştir.³⁵⁶ Hükmün üçüncü fıkrasında ise hakimin aşırı gördüğü ceza koşulunu kendiliğinden indirebileceği de düzenlenmiştir.

Ayrıca mütemerrit ortak hakkında öngörülmüş olan sözleşme cezasının uygulanabilmesi TTK m.483/1’de sayılan şartların yerine getirilmesi lazımdır. Söz konusu hükme göre yönetim kurulu temerrüde düşmüş ortağa Ticaret Sicili Gazetesi ile esas sözleşmede öngörülen biçimde ilan yapmalı, ayrıca şirketin internet sitesinde bir mesaj yayımlamalıdır. Bu ilan ve mesajla mütemerit ortağın bir ay içinde sermaye borcunu ödemesi talep edilmeli aksi takdirde sözleşme cezasının istenebileceği ihtar edilmelidir. Hükümden de anlaşılacağı üzere bu koşullar yerine getirilmeden cezai şartın talep edilmesi mümkün olmayacaktır.

³⁵² Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, Esas No:2013/2727,Karar No:2014/9819, Karar Tarihi: 27/05/2014 (Kazancı Hukuk Yargı Kararları Jurisdictio (kazancihukuk.com), Erişim tarihi: 18.08.2021)

³⁵³ “Oy hakkında, kardan, iptal davası açma hakkından yoksunluk gibi pay sahipliği haklarına aykırı sözleşme cezaları öngörülemmez.” (Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku**, s.287)

³⁵⁴ Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku**, s.287

³⁵⁵ Domaniç, **Şirketler Hukuku ve Uygulaması (TTK. Şerhi II)**, s. 1171

³⁵⁶ Mevzubahis hükme göre “Asıl borç.....borçlunun sorumlu tutulamayacağı bir sebeple imkânsız hâle gelmişse, cezanın ifası istenemez.”

3.3.3.4. İskat

3.3.3.4.1. Genel Bir Bakış

Sermaye borcunu ifa etmeyen ortağın karşı karşıya kalacağı bir diğer yaptırım şirketten ıskat edilmesidir(TTK m.482,585). Anonim ve limited şirketleri için uygulama alanı bulan bu müeyyide gereğince “*yönetim kurulu, mütemerrit pay sahibini, iştirak taahhüdünden ve yaptığı kısmi ödemelerden doğan haklarından yoksun bırakmaya ve söz konusu payı satıp yerine başkasını almaya ve kendisine verilmiş pay senedi varsa, bunları iptal etmeye yetkilidir.*”³⁵⁷ Ortaklıktan çıkarma kavramıyla benzerlik gösterse de farklı anlamlar taşıyan ve farklı hüküm ve sonuçları olan yaptırımlardır. Çıkarılma yaptırımının etkisi doğrudan pay sahibi üzerinedir yani işbu yaptırım paya sahip olan kişiye uygulanır, ıskatta ise yaptırım pay (veya paylar) için uygulanmakta ve bunun sonucunda ıskat yaptırımına maruz kalan paya ait pay sahipliği sıfatı son bulmaktadır.³⁵⁸ Yani pay sahibi, ortaklıktan değil paydan ıskat edilmektedir.³⁵⁹ Pay sahibinin ıskata neden olan sermaye borcuna ilişkin payları ile bağı kesilmekte, bunlar dışında payı mevcut ise bu paylara ilişkin pay sahipliği hakları devam etmektedir.³⁶⁰

İskat yaptırımının sadece nakdi sermaye borcunda temerrüde düşülmesi halinde uygulanacağına dair görüşler mevcut olsa da³⁶¹ aynı sermaye borcunda temerrüt halinde de bu yaptırımın uygulanabilmesi gereklidir.³⁶² Madde hükmüne bakıldığında TTK m. 482’de bir ödemededen değil, sermaye koyma borcundan bahsedilmektedir.³⁶³ Sermaye koyma borcu da hem nakit hem de aynı sermayeyi kapsayacağından düzenlemeden alınan ilk izlenim aynı sermaye borcunda temerrüt halinde ıskat yaptırımının uygulanabileceğidir. İskatın yaptırımının sadece nakdi sermaye borcunda temerrüt halinde uygulanması fikri sermaye şirketlerinde geçerli

³⁵⁷ TTK md.482/2

³⁵⁸ Pulaşlı, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, s.602

³⁵⁹ Pulaşlı, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, s.602

³⁶⁰ Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku**, s.58

³⁶¹ Şener ıskat yaptırımına dair açıklamasında “ortağın nakdi sermaye borcunu ifa etmemesi” şeklinde bir ifade kullanmıştır. (Şener, **Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku**, s.119)

³⁶² Aynı yönde bkz. Domaniç, **Şirketler Hukuku ve Uygulaması (TTK. Şerhi II)**, s.1175

³⁶³ Akdağ Güney, **Anonim Şirketlerde Kuruluş**, s.141

olan sermayenin korunması ilkesi ile de çelişecektir. Mühim olan sermayenin korunmasıdır. Buna engel olabilecek yorumlardan kaçınmak sermayenin korunması ilkesine daha uygun olacaktır.

3.3.3.4.2. Iskat İçin Gereken Koşullar

Iskat prosedürünün uygulanabilmesi yukarıda sözleşme cezası/cezai şart içi gereken koşulların yerine getirilmiş olması gerekir. Yönetim kurulu yukarıda anlatıldığı şekilde ortağa borcunu bir ay içinde ödemesi gerektiğine dair ihtar içeren ilan yapmalı, aksi takdirde, ilgili paylardan dolayı sahip olduğu haklardan yoksun bırakılacağı belirtilmelidir. TTK m.483/2 nama yazılı pay sahipleri için ayrı bir hüküm öngörmüştür. Buna göre “*Nama yazılı pay senetlerinin sahiplerine bu davet ve ihtar, ilan yerine, iadeli taahhütlü mektupla ve internet sitesi mesajı ile yapılır. Bir aylık süre, mektubun alındığı tarihten başlar.*”

Normalde ödenmeyen sermaye borcunu takip ve tahsil yetkisine sahip organ yönetim kurulu iken, tasfiye sürecinde bu yetki tasfiye memurlarına, iflas halinde ise iflas idaresine geçer.³⁶⁴

3.3.3.4.3. Iskatın Hüküm ve Sonuçları

Iskat kararı alındıktan sonra mütemerrit ortağın iskata konu olan paylar üzerinde pay sahipliğinden kaynaklanan hakları sona erer ve yapmış olduğu kısmi ödemelerden doğan haklarından yoksun kalır. Ayrıca şirket söz konusu payları satma hakkına erişir.³⁶⁵ Mütemerrit pay sahibinin tarafına verilmiş pay senedi mevcutsa, bu paylar iptal edilir.³⁶⁶ Bu sayede şirket, boşalan pay sahipliği mevkiini mevcut pay sahipleri veya üçüncü kişilere sunmak suretiyle sermayenin gecikmeksizin teşekkülünü ve sermayenin korunmasını sağlar.³⁶⁷

³⁶⁴ Bilgili/Demirkapı, **Şirketler Hukuku**, s.488

³⁶⁵ TTK m.483/3 “*Mütemerrit pay sahibi, yeni pay sahibinin ödemelerinden açık kalan tutar için şirkete karşı sorumludur.*”

³⁶⁶ TTK m.482/2 “*.....iptal edilen pay senetleri ele geçirilemiyorsa iptal kararı 35’inci maddede yazılı gazetede ve ayrıca esas sözleşmenin öngördüğü şekilde ilan olunur.*”

³⁶⁷ Çonkar, **Anonim Ortaklıkta Sermaye**, s.525

SONUÇ

Fikri mülkiyet hakları, fikri gayretler sonucu meydana getirilen ürünler üzerindeki hak taleplerini ifade eder. Mülkiyet hakkı kural olarak eşya üzerinde sahip olunan bir hakimiyet hakkıdır öyle ki bu hak kişinin mülkü sayılan şeyi kullanma, yararlanma ve tasarrufta bulunmasına olanak verir. Eşya hukuku açısından bakıldığında mülkiyet hakkı taşınır ve taşınmazlar üzerinde kurulur. Ancak fikri mülkiyet hakkı gayri maddi mallar üzerinde kurulan bir haktır. Her ne kadar Anayasa şu an gayri maddi mallar üzerinde de mülkiyet hakkı kurulabildiğini düzenlemişse de bu noktaya gelmek kolay olmamıştır. Anayasa Mahkemesi'nin eski tarihli kararlarına baktığımızda mülkiyetin sadece maddi mallar üzerinde kurulduğu anlayışının hakim olduğunu görmek mümkün olacaktır. Bu anlayış fikri mülkiyet hakları için doktrinde farklı terimlerin kullanılmasına sebebiyet vermiştir. Doktrin fikri mülkiyet hakları yerine fikri haklar, fikri ve sınai haklar, düşünce üzerindeki haklar gibi terimler kullanmayı tercih etmiştir. Buna gerekçe olarak da mülkiyet hakkının hak sahibine devamlı koruma sağlayan bir hak olmasını ancak gayri maddi mallar üzerinde kurulan mülkiyet hakkının kişiye belli bir süre ile sınırlı bir koruma sağlamasını göstermişlerdir. Ancak İngilizcede ve uluslararası düzenlemelerde fikri mülkiyet hakları kavramı kullanılmaktadır. Günümüze baktığımızda hukukumuzda hak sahipliğini belirtmek amacıyla mülkiyet ibaresinin kullanıldığını görmek mümkündür. Bizde uluslararası düzenlemelerde yerini alıp genel kabul görmüş ve doktrinde de sıkça kullanılmaya başlanan mülkiyet kavramının kullanımının bir sakıncası olmayacağını düşündüğümüz için tüm çalışma boyunca fikri mülkiyet kavramını kullandık.

Ancak bu durum fikri mülkiyet hukukunun kendine has özellikleri olan bir alan olduğu gerçeğini değiştirmez. Fikri mülkiyet hukuku gerek sağladığı korumanın belli bir süre ile sınırlı olması, gerek üzerinde somutlaştığı eşyadan farklı bir varlığa sahip olması, gerekse ülkesel bazda koruma sağlaması ile kendine has özellikleri olan bir alandır. Müzik, sinema, güzel sanatlar gibi toplumların kültür ve edebi

alandaki gelişmesine katkı sağlayan eserler üzerindeki haklara telif hakları olarak adlandırılırken; bilim, tarım, sanayi gibi alanlardaki yenilik ve buluşların sahibine sağladığı haklara sınai mülkiyet hakları denir. Bu iki hak kategorisi fikri mülkiyet hakları başlığı altında birleşmiştir. Çünkü her iki hak grubunda fikri gayretler sonucunda bir eser veya ürün ortaya konmaktadır.

Toplumların gerek kültürel gelişimi, gerek teknolojik alanda ilerlemelerle ülkeler arası ekonomik rekabetle baş edebilmesi için fikri mülkiyet hakları vazgeçilmez bir unsurdur. Akıl ve bilgi gün geçtikçe değerlendirilmektedir. Fikri mülkiyet hukuku belki de gelecek yıllarda en çok rağbet gören hukuk dallarından biri olmaya adaydır. Çünkü fikri gayretler sonucu meydana getirilen buluş ve eserler hem ülke içi ticarete hem de ülkeler arası ticarete güçlü bir faktördür. Ayrıca Bir ülkenin teknolojik alandaki başarısı ve güzel sanatlar alanındaki kalitesi ülkenin gelişmişliği için önemli bir kriterdir.

Ancak bir insanın fikri gayretlerle ürünler oluşturması ve buna özendirilmesi ancak yaratıcılığının ödüllendirmesi ile mümkün olur. Ortaya konan eser veya buluşa hukuki koruma sağlanması ve eser sahibinin haklarının güvence altına alınması ile bu ödüllendirilme sağlanabilir. Bu hem gereklilik hem de zorunluluktur. Ülkemizde fikir ve sanat eserleri 1951 tarihli 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile korunmaktadır. Bu Kanuna göre fikri çaba sonucu ortaya çıkmış olan eserin bu Kanun'un korumasından yararlanabilmesi için sahibinin hususiyetini taşıması ve kanunda hüküm altına alınmış eser gruplarına dahil edilebilmesi gerekir. Doktrin ayrıca bir eserin fikir ve sanat eserlerinden biri olarak kabul edilebilmesi için o eserin taşıması gereken üç özellik saymıştır: özgünlük, yenilikçilik ve estetik değeri haiz olması gerekliliği. Yargıtay ise eserin iktisaden değerlendirilmeye elverişli olması kriterini aramıştır. Ancak iktisadi değer şartının FSEK'te düzenlenen şartlardan biri olmadığına da altını çizmekte fayda vardır. Bahsedilen eser grupları Kanun'da sayılan musiki, ilim ve edebiyat, güzel sanatlar veya sinema eserleri gruplarıdır. Gruplar sınırlı sayı ilkesine tabii iken bu gruplar altında sayılan eser çeşitleri örnek mahiyetindedir. Ayrıca eserin korumaya hak kazanabilmesi için fikrin düşünce olmaktan çıkıp objektif olarak algılanmaya müsait bir şekle bürünmesi de gereklidir. Hususiyet kavramından neyin anlaşılması gerektiği ise tartışmalara neden olmuştur.

Doktrinde bazı hocalar hususiyet kavramını üslup/anlatım ile bağdaştırırken, bazıları özgünlük, bazıları yenilik, bazıları ise bu kavramını fikri gayret sonucu oluşan üründe nispeten bağımsızlığın bulunması ile anlatmaya çalışmıştır. Yargıtay ise kararlarında hususiyetin eserin orijinalliğiyle yakından ilişkili olduğunu belirtmiştir. Daha sonra bir içtihadında hususiyetin kullanılan üslupta kendini göstereceğini dile getirmiştir. Ancak genel olarak hususiyetin varlığının bilirkişilerce incelemesi gerektiğine dikkat çekmiştir. Kanaatimizce üçüncü kişiler tarafından dışarıdan bakıldığında eserin meydana getirenin imzası az çok görülebiliyorsa o eser sahibinin hususiyetini taşıyor denilebilir ve bu da eser sahibinin biraz titiz davranması, biraz yaratıcılığını konuşturmasıyla mümkün olabilir. Hususiyetin şekilde mi anlatımda mı içerikte mi kendini belli edeceği ise eserden esere değişiklik gösterecektir. Bu yüzden her eseri ayrı ele alıp olaya göre bir değerlendirme yapmak daha sağlıklı olacaktır.

Fikir ve sanat eserleri müzik, sinema, güzel sanat eserleri ile ilim ve edebiyat eserlerinden oluşmaktadır. Ayrıca işlenme ve derlenmeler de FSEK kapsamında korunmaktadır. Bu eser gruplarından birine dahil olan bir eser, sahibine çeşitli mali ve manevi haklar sağlayacaktır. . Eser sahibi bu haklarını herkese karşı ileri sürme hakkına sahiptir. Manevi hakların devri mümkün olmadığı gibi, bu haklardan feragat edilemez ve hukuki işlerler sınırlanamazlar. Mali haklar sırasıyla işleme, çoğaltma, yayma, temsil ve işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletim haklarıdır. Ayrıca FSEK m. 45. maddede düzenlenen hükümde yer alan pay ve takip hakkı da mali haklar arasında gösterilmektedir. Mali haklar devredilebilir ve lisans sözleşmesine konu edilebilir. Bunun önünde herhangi bir engel yoktur. Madde 52'ye göre mali hakların bir sözleşme ve tasarruflara konu olması halinde bu sözleşme ve tasarrufun yazılı olarak yapılması gereklidir. Ayrıca hukuki işleme konu olan birden fazla mali hak söz konusu ise her bir hakkın ayrı ayrı gösterilmesi şarttır. Şirketlere sermaye olarak konulacak değer devir kabiliyeti olması gerektiğinden manevi hakların sermaye olarak konulması mümkün değildir. Son olarak Fikir ve sanat eserlerinde hakkın doğumu için tescil zorunluluğu yoktur. Sadece sinema ve müzik eserleri için zorunlu kayıt ve tescil düzenlemesi mevcuttur. Ancak bu tescilin hak ihdas etme amacı yoktur. Sadece hak sahiplerini belirlemede ve mali haklarla ilgili yetkilerde takip kolaylığı sağlar.

6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nun 2017 yılında yürürlüğe konulmasına kadar sınai haklar KHK'larla düzenlenmişti. Ancak Anayasaya göre temel haklar KHK ile düzenlenemez ve sınai haklar da temel haklardandır. Bu sebepten dolayı cezalarla alakalı hükümler başta olmak üzere KHK maddelerinde önemli sayılabilecek iptaller yaşanmıştır. Kanunun kabul edilmesi ile beraber hem bu sorun çözülmüş hem de uluslararası düzenlemelerle uyum sağlanmıştır. Patentler, markalar, tasarımlar, faydalı modeller, coğrafi işaretler SMK'da düzenlenmiş olan sınai mülkiyet haklarındandır. Ayrıca entegre devre topografyaları, ıslahçı haklarının da kendine ait kanunları vardır. Sınai haklar, devir kabiliyetine sahip, mirasla intikali mümkün ve hukuki işlemlere konu olabilen haklardandır. Ancak coğrafi işaretin ve geleneksel ürün adı hakkı bu özelliklere sahip değildir. Devredilemedikleri, lisans, intikal vb. hukuki işlemlere konu olamadıkları için sermaye olarak konulmaya da müsait değildirler. Bu haklar için tescil gereklidir. SMK m.148/4'e göre bu haklar üzerindeki hukuki işlemlerin de yazılı olarak yapılması gerekir. Ayrıca bu haklara ilişkin devrin geçerliliği noter tarafından onaylanmış şekilde yapılmış olmalarına bağlıdır.

Bir şirketin beş unsurundan biri olan sermaye ortaklığının varlığını sürdürmesi için vazgeçilmez bir unsurdur. Ancak bazı şirketler türleri için sermaye daha büyük önem arz etmektedir. Sermaye şirketlerinde şirkete ortak kabulü, ortakların ayrılması, pay devri şahıs şirketleri ile karşılaştırıldığında daha kolay olup, tüm ortakların rızasını gerektirmeyen işlemlerdir ve ortaklardan birinin ölümü, iflası şahıs şirketlerinin aksine ortaklığın sona ermesini gerektirmemektedir. Ayrıca ortakların sorumluluğu taahhüt ettikleri sermaye sınırlandırılmıştır. Anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket sermaye şirketlerindendir. Kooperatiflerin sermaye ortaklığı yoksa şahıs ortaklığı mı olduğu hususu ise tartışmalıdır. İki şirket türünden özellikler taşıyan kooperatifler TTK'da sermaye şirketleri arasında sayılmamıştır. Bizde de Yargıtay'ın 1993 tarihli kararına da binaen, kendine özgü bir kuruluş olduğu izlenimi uyanmıştır. Hususun tartışmalı olması sebebiyle de bu çalışmanın kapsamına alınmamıştır.

Şirketlere sermaye olarak konulabilecek değerler arasında para, alacak ve kıymetli evrak dışında kalan her değer aynı sermayeye örnek teşkil eder. Fikri

mülkiyet hakları ve da aynı sermaye olarak şirketlere konulabilir. Esasen sermaye şirketlerine nakden değerlendirilebilen ve devrolunabilen her türlü değer sermaye olarak konulabilir. Ancak anonim ve limited şirketlere hizmet edimleri, kişisel emek, ticari itibar ve vadesi gelmemiş alacakların sermaye olarak konulamayacağını Kanun net bir şekilde belirtmiştir(TTK m. 342, 581). Kanun koyucu paraya çevirip mali değerlerini saptamanın zor olduğu bu değerlerin sermaye şirketlerine sermaye olarak getirilmesini sermayenin korunması ilkesine ters bulmuş ve bunların sermaye olarak getirilmesine engel olmuştur.

Sermaye olarak konulacak fikri mülkiyet haklarının sahip olması gereken birkaç özellik vardır. TTK m.342 ve 581. maddeler uyarınca sermaye olarak konulacak fikri mülkiyet hakları para ile ölçülebilmeli, maddi edim niteliğine haiz olmalı ve devir kabiliyetine sahip olmalıdır. Ayrıca sermaye olarak konulacak fikri mülkiyet hakkının üzerinde mülkiyet hakkının sınırlandırılmasına mahal veren sınırlı aynı bir hakkın, haczin veya tedbirin bulunmaması da gereklidir.

Doktrinde know-how'ın gerek hukuki niteliği gerek devir kabiliyeti konusunda çeşitli tartışmalar mevcut olduğundan sermaye olarak konulup konulamayacağı hususunda tam bir netlik yoktur. Doktrinde iş görme edimi niteliğinde olan know-how'ın sermaye şirketlerine sermaye olarak konulmasının mümkün olmadığı kabul görmektedir. Müşteri portföyü, teknik bilgi (know-how) ve iş tecrübesi emek sermayesi kapsamında değerlendirilmektedir. Emek ise sermaye şirketlerine sermaye olarak konulamayan değerlerdendir. Know-how'ı içeren dokümanların teslimi suretiyle devir yapılması halinde aynı sermaye olarak kabul edilmesi düşünülebilir. Ancak genel olarak yukarıda da bahsettiğimiz üzere hakim görüşe göre know-how, mutlak bir hak olmayıp sadece fiili durum yaratır çünkü; gayri maddi hakların hukuk düzenince hak olarak tanınması gereklidir ancak know-how'ı hak olarak tanımlayan bir yasal düzenleme mevcut değildir. Bu halde sermaye teşkil eden değerlerin malvarlığından yerine getirilmesi gerekliliği, yani maddî edim niteliğini haiz olma şartından bahsedilemeyecektir bu yüzden de sermaye şirketlerine sermaye olarak konulamayacaktır.

Sermaye olarak konulacak değer üzerinde kurulmuş bir lisans sözleşmesi olması TTK m.342 çerçevesinde bir engel teşkil edip etmeyeceği mevzuu da

öğretide tartışma konusu olmuştur. Tartışmalardan ortak bir fikir çıkmadığı için kanaatimizce şirket menfaati ve sermayenin korunması göz önünde bulundurularak bu konu çözüme kavuşturulmalıdır. Üzerinde lisans sözleşmesi kurulan değer sermaye şirketlerine sermaye getirilmesi halinde şirketin sermaye konusu değer üzerinde yetkisinin sınırlı olacağı bir gerçektir. Böyle bir durumda şirketin lisansın süresi, türünü baz alarak karar vermesi daha yerinde olacaktır. Özellikle tam lisans lisansı alana geniş yetkiler bahşetmektedir. Bilirkişi incelemesi ile bir değerlendirme yapıp ondan sonra karar verilmesi daha doğru olacaktır.

Ortaklığa karşı taahhüt edilen borcun yerine getirilmesi için iki ayrı aşamanın tamamlanması gereklidir. Bu aşamalarda ilki taahhüt aşaması, diğeri tasarruf aşamasıdır. Fikri mülkiyet haklarının şirkete sermaye borcu olarak taahhüt edilmesi aşamasında bilirkişilerce değerlerinin tespit edilmesi ve varsa ilgili sicillerine şerh verilmesi vardır. Bu iki düzenlemenin temel amacı sermayenin korunması ilkesine riayet edilmesi ve gereğinin yapılmasını sağlamaktır. Söz konusu hükme göre bilirkişi raporu için herkes için adil ve uygun bir değerlendirme yöntemi seçilmeli ve hesap verme ilkesinin gereği yerine getirilmelidir. Ayrıca gerekçede bilirkişi değerlendirme raporunun açık ifadeler içermesi, kesin görüşler belirtiyor olması gerektiğine dikkat çekilmiştir. Taahhüt aşaması için öngörülen diğer şart varsa ilgili sicillere şerh verilmesidir. Söz konusu şerh tasarruf yetkisini kısıtlayacak ve tescile kadar geçecek sürede taahhüt edilen edimin üçüncü kişilerce iyi niyetle kazanımına engel teşkil edecektir.

Tescil zorunluluğu olmayan fikri mülkiyet hakları için ise şirketin başvurabileceği yol ihtiyati tedbir kurumudur. İhtiyati tedbir, mevcut bir durumda meydana gelebilecek önemli değişimlerin kişinin hakkını almasını zorlaştırmasının veya imkansız hale getirmesinin önüne geçmeyi amaçlar. Kurucular ihtiyati tedbir sebeplerini ve talep ettikleri ihtiyati tedbir türünü gösterir dilekçe ile mahkemeye başvurup, ihtiyati tedbir talebinde bulunma hakkına sahiptirler. HMK m.397’de ihtiyati tedbiri tamamlayan işler başlığı adı altında ihtiyati tedbir kararı aldırılan uyuşmazlığa ilişkin olan davayı tedbir kararının talep edilmesinden itibaren iki hafta içinde açma zorunluluğunu hüküm altına almıştır. TTK m.128/8 ise söz konusu iki hafta şirketin tescil ve ilanından itibaren işlemeye başlayacaktır. Şirket tüzel kişilik

kazanmadan itibaren 2 hafta içinde aynen ifa için dava açarak ifanın yapılmasını sağlayabilecektir.

Sermaye olarak getirilen değerler üzerinde şirketin ne zaman ve nasıl tasarrufta bulunacağı TTK m.128 hüküm altına alınmıştır. Mevzubahis madde hükmüne göre şirket tüzel kişilik kazandığı an paradan başka getirilen ekonomik değerler üzerinde tasarruf yetkisine sahip olacaktır. Fikri mülkiyet haklarından tescile tabi olanların sicillerine ilgili bildirimleri ticaret sicil müdürü resen ve hemen yapacaktır(TTK m.128/6).

Tescille muaccel olan ortağın borcunda temerrüde düşmesi hali için çeşitli yaptırımlar öngörülmüştür. TTK m.128/7'ye göre şirketin, ortaktan borcunu yerine getirmesini isteme mevcuttur ve bunun için dava açabilecektir. Ayrıca borcun yerine getirilmesinde gecikme olması halinde şirketin herhangi bir zarara uğraması halinde tazminat talep etme hakkı da bulunmaktadır. Ancak tazminat talebi için ihtar şarttır. Ayrıca şirket sözleşmesinde öngörülmüş olması kaydıyla cezai şart da talep edilebilecektir. Son olarak temerrüt halinde ortağın şirketten ıskatı da gündeme gelebilecektir. Çıkarılma ile ıskat birbiriyle benzer kavramlar olsa da hüküm ve sonuçları birbirinden farklıdır. Çıkarılmada ortağın tüzel kişi ile bağı koparken, ıskatta pay sahibinin ıskata neden olan sermaye borcuna ilişkin payları ile bağı kesilmekte, bunlar dışında payı mevcut ise bu paylara ilişkin pay sahipliği hakları devam etmektedir. Ancak cezai şart talebi ve ıskat için belli bir prosedüre uyulması gerekmektedir. Söz konusu prosedüre göre yönetim kurulu temerrüde düşmüş ortağa Ticaret Sicili Gazetesi ile esas sözleşmede öngörülen biçimde ilan yapmalı, ayrıca şirketin internet sitesinde bir mesaj yayımlamalıdır. Bu ilan ve mesajla mütemerit ortağın bir ay içinde sermaye borcunu ödemesi talep edilmeli aksi takdirde sözleşme cezasının istenebileceği ve ilgili paylara ilişkin haklarından yoksun bırakılacağı ihtar edilmelidir. Bu koşullar yerine getirilmeden şirket sözleşme cezasının ödenmesini isteyemez ve ortağın ıskatına karar veremez. İskatın doğurduğu hüküm ve sonuçlar ise şunlardır: İskat kararı alındıktan sonra mütemerit ortağın ıskata konu olan paylar üzerinde pay sahipliğinden hakları son bulur ve yaptığı kısmi ödemelerden doğan haklarından yoksun kalır. Ayrıca şirket söz konusu payları satma hakkına erişir.

Mütemerrit pay sahibinin tarafına verilmiş pay senedi mevcutsa, bu paylar iptal edilir.

KAYNAKÇA

- ADAMS, Samuel, Intellectual Property Rights, Investment Climate and FDI in Developing Countries, **Internatioanl Business Research**, C.3, S.3, 2010, s.201- 209
- AKDAĞ GÜNEY, Necla, **Anonim Şirketlerde Kuruluş**, Vedat Yayıncılık, İstanbul, 2014
- AKİPEK, Jale G., **Türk Eşya Hukuku (ayni haklar): mülkiyet**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1974
- ARAT, Tuğrul, **Ticaret Şirketlerinin Tabiiyeti**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1970
- ARKAN, Sabih, **Ticari İşletme Hukuku**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü(Türkiye İş Bankası A.Ş. Vakfı, Ankara, 2019
- ARKAN, Sabih, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Konferans, Bildiriler-Tartışmalar(TTK Tasarısı)**, Batider Yayınları, Ankara, 2015
- ARICI, Mehmet Fatih, Sermaye Şirketleri Hukukunda Vadeli Alacağın Sermaye Olarak Konulması Yasağı, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C.73, S.1, 2015, s.319-338
- ASLAN, Mehmet, Fikri Mülkiyet Haklarının Anonim Şirketlere Ayni Sermaye Olarak Getirilmesi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, **Yüksek Lisans Tezi**, Eskişehir, 2015
- AYHAN, Rıza, Hayrettin ÇAĞLAR, **Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017
- AYİTER, Nuşin, **Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1972
- BAHTİYAR, Mehmet, **Anonim Ortaklıkta Kayıtlı Sermaye Sistemi ve Sermaye Artırımı**, Beta Yayınevi, İstanbul, 1996
- BAHTİYAR, Mehmet, **Ortaklıklar Hukuku**, Beta Yayınevi, İstanbul, 2016
- BELGESAY, Mustafa Reşit, **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi**, M. Sıralar Matbaası, İstanbul, 1955
- BEŞİROĞLU, Akın, **Düşünce Ürünleri Üzerindeki Haklar**, Beta Yayınevi, İstanbul, 2004

- BİLGİLİ, Fatih, Ertan DEMİRKAPI, **Şirketler Hukuku**, Dora Yayınevi, Bursa, 2013
- BOLAYIR, Nur, Fikri Mülkiyet Haklarında Cebri İcra Sistemi, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.16, 2015, s.2513-2570
- BOYLE, James, A Manifesto on WIPO and the Future of Intellectual Property, **Duke Law & Technology Review**, C.3, S.1, 2004, s.1-12
- BOZGEYİK, Hayri, “ Pay Sahibinin Hakları, Borç ve Yükümleri”, **Şirketler Hukuku**, Mimoza Yayınları, Konya, 2013, s.687-698
- BOZKURT, Kurtuluş, Aytaç PEKMEZCİ, Gelişmekte Olan Ülkelerde Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları Fsmh ve İthalat: Bir Panel Veri Analizi, **Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi**, C. 14, S.2, 2018, s.505-516
- BOZKURT, Tamer, **Ticaret Hukuku-Cilt II Şirketler ve Kooperatifler Hukuku**, XII Levha Yayınevi, İstanbul, 2013
- BÜLTER, Ahmet, Eser Sahibinin Hakları ile Bağlantılı Haklar, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 59, 2005, s.90-107
- CAN, Mustafa Erdem, Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Şirket Ortağının Borçları ve Yükümlülükleri, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 15, S.4, 2011, s.1-23
- ÇELİK, Aytekin, Anonim şirketlerde Ayni Sermaye Taahhütlerinin Yerine Getirilmesine Yönelik İhtiyati Tedbirler, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 15, S.3, 2011, s. 31-64
- ÇELİK, Aytekin, **Ticaret Hukuku**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2019
- ÇEVİK, Orhan Nuri Çevik, **Kooperatifler Hukuku Uygulaması ve İlgili Mevzuat**, Yetkin Yayınları, Ankara, 1999
- ÇEVİK, Orhan Nuri, **Kooperatifler Kanunu**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2003
- ÇOLAK, Uğur, “Patent Hukukunda Buluşsal Adım İncelemesi”, **Fikri Mülkiyet Hukuku Yıllığı**, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2012, s.119-160
- ÇONKAR, Mustafa Halil, Anonim Ortaklıkta Ayni Sermaye, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, **Doktora Tezi**, İstanbul, 2015
- DAL, Seniha, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) m. 342’ye göre fikri mülkiyet haklarının anonim şirkete ayni sermaye olarak konulması, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C.18, S.2, 2012, s.371-398
- DEARDORFF, Alan V., Welfare Effects of Global Patent Protection, **Economica**, C. 59, S.233, 1992, s. 35-51

- DİNÇ, Habibe, Fikri Mülkiyet Haklarının Ticaret Şirketlerine Sermaye Olarak Konulması, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, **Yüksek Lisans Tezi**, Kocaeli, 2015
- DİNÇ, Serhat, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Limited Ortaklıklarda Kuruluş ve Kurulardan Doğan Hukuki Sorumluluk**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2017
- DINWOODIE, Graeme B., DREYFUSS, Rochelle C. Designing a Global Intellectual Property System Responsive to Change: The WTO, WIPO, and Beyond, **Hous. L. Rev.**, C.46, S.4, 2009, s.1187-1234
- DOMANIÇ, Hayri, **Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması(TTK. Şerhi II)**, Vedat Yayıncılık, İstanbul, 2010
- DRAHOS, Peter, **The Universality Of Intellectual Property Rights: Origins And Development**, 1999
- ERCOŞKUN ŞENOL, H. Kübra, Mali Hakları veya Kullanım Hakkını Devralanların Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Korunması, **Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.3, S.1, 2013, s.45-64
- ERDOĞAN, Ersin, 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Çerçevesinde Patent Hakları Açısından Öngörülen İhtiyatı Tedbirlere İlişkin Bazı Düşünceler, **Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi**, C.3, S.1, 2017, s.47-65
- ERBEK, Özge, Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin Lisans Sözleşmesinin Hukuki Niteliği, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.11, S.2, 2009, s.1-68
- EREL, Şafak N., **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, İmaj Yayıncılık, Ankara, 1998
- EREL, Şafak N., **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009
- EREN, Fikret, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2017
- ERZURUMLU, Nurbanu, Türk Hukukunda Fikri Mülkiyete Konu Malların Cebri İcrası, **Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi**, C.1, 2017, s.167-191
- GARUD, Raghu, **On The Distinction Between Know-How, Know-Why And Know-What, Advances in Strategic Management**, C.14, 1997, s. 81-102
- GEMALMAZ, Burak, **Mülkiyet Hakkı, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi-6**, MRK Baskı ve Tanıtım, Ankara, 2018
- GİRAY, R. Eda, “Ticaret Şirketlerinin Genel Hükümleri ve Şirketler Topluluğu”, **Şirketler Hukuku**, Mimoza Yayınları, Konya, 2013, s.111-161
- GÖKOVALI, Ümmühan, Kurtuluş BOZKURT, Fikri Ve Sınai Mülkiyet Hakkı (FSMH) Olarak Patentler: Dünya Ve Türkiye Açısından Tarihsel Bir Bakış,

Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.17, 2006, s.135-146

GÜNEŞ, İlhami, Patent Hükümsüzlük Davaları ve Patent Hakkına Tecavüz Sayılan Haller, **Fikri Mülkiyet Hukuku Çalıştayı Bildiriler Kitabı**, Ankara Açık Cezaevi İnfaz Kurumu İş Yurdu Müdürlüğü Matbaası, Ankara, 2020, (283-307)

GÜNEŞ, İlhami, **Uygulamada Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları ve Haksız Rekabet Davaları**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018

GÜNGÖR, Seda Ş., Ticaret Şirketlerinde Sermaye ve Sermaye Koyma Borcunun İfa Edilmesi, **Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi**, C.2, S.3, 2016, s.110-117

GÜRBÜZ USLUEL, Aslı, **Türk Özel Hukukunda Özellikle Anonim Şirketlerde Ticari Sırların Korunması**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2009, s.124

HİRSCH, Ernst, Halil ARSLANLI, Fikrî eserler hakkında kanun projesi, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C.7,S.2-3, 1942, s.429-504

KARAHAN, Sami, **Şirketler Hukuku**, Mimoza Yayınları, Konya, 2013

KARAHAN, Sami, Cahit SULUK, Tahir SARAÇ, Temel NAL, **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2015

KARAYALÇIN, Yaşar, **Ticaret Hukuku (II. Şirketler Hukuku)**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1973

KARASU, Rauf, Cahit SULUK, Temel NAL, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2019

KILIÇOĞLU, Ahmet M., **Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar**, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2006

KİBAR, Ahmet Fevzi, Fikir ve Sanat Eserlerinde Lisans Sözleşmesi, **Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.1, S.2, 2020, s.97-135

KİTCH, Edmund W., The Nature and Function of the Patent System, **The Journal of Law and Economics**, C.20, S.2, 1977, s.265-290

KOÇ, Nevzat, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Toplantıları I-I-III**, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2008

MASKUS, Keith Eugene, **Intellectual Property Rights in The Global Economy**, Peterson Enstitüsü, 2000

MATTHEWS, Duncan, **Globalising intellectual property rights: the TRIPS Agreement**, Routledge, 2003

- MEMİŞ, Tekin, **Fikri Mülkiyet Hukuku Yıllığı**, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2012
- MEMİŞ, Tekin, **Fikri Mülkiyet Hukuku Yıllığı**, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2015
- MERGES, Robert P., **What Kind of Rights Are Intellectual Property Rights?**, The Oxford Handbook of Intellectual Property Law, 2017
- MÜLAZIMOĞLU, Mehmet, Anonim Şirketler Hukukunda Sermayenin Korunması İlkesi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, **Doktora Tezi**, Antalya, 2020
- ORAL, Tuğçe, Know-how provider's right to claim damages for non-pecuniary loss in light of the legal nature of know-how, **Tribuna Juridică**, C.7, S.14, 2017, s.192-199,
- ÖZDAMAR, Mehmet, Hayrettin ÇAĞLAR, Rıza AYHAN, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2019
- ÖZDAMAR, Mehmet, 6102 Sayılı TTK Hükümleri Çerçevesinde Anonim Şirketlere Ayni Sermaye Konulmasına İlişkin Çeşitli Sorunlar, **Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi**, C 1, S.1, 2015, s.143-156
- ÖZEKES, Muhammet, Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İhtiyati Tedbir, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.4, S.2, 2002, s.89-138
- ÖZEKES, Muhammet, "Geçici Hukuki Koruma", **Medeni Usul Hukuku Cilt III**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s.2435-2578
- ÖZKAN, Ahmet Fatih, Aytül ÖZKAN, Fikir ve Sanat Eserleri Bağlamında Tecavüzün Ref'i Davası ve Üç Kat Bedel Sorunu, **Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.6, S.1, 2016, s.103-134
- PARLAKYILDIZ, Fatma, E. Alper GÜVEL, Fikri Mülkiyet Hakları ve Bu Hakları Korumanın Ekonomik Önemi, **Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. 8, S.4,2015, s.29-39
- POROY, Reha, Hamdi YASAMAN, **Ticari İşletme Hukuku**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017
- PULAŞLI, Hasan, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016
- REİSOĞLU, Safa, **Türk Eşya Hukuku Cilt 1**, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1980
- RUBİN, Paul H., Tilman KLUMPP, **Property Rights and Capitalism**, prepared for the Oxford Handbook of Capitalism, 2011
- SARI, Onur, Patent Lisans Sözleşmesi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, **Doktora Tezi**, İstanbul, 2018

- SEVİ, Ali Murat, Anonim Ortaklıkta Sermayenin Oluşturulması ve Pay Sahiplerine İade Edilme Yasağı, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilim Enstitüsü, **Doktora Tezi**, İzmir, 2011
- SHEİNBLETT, Julie S., The WIPO Copyright Treaty, **Berkeley Technology Law Journal**, C.13,1998, s.535-550
- SOYAK, Alkan, Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları: Tanimi, Tarihsel Gelisimi Ve GOÜ'ler Açısından Önemi, **Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi**, C.1, S.1, 2005, s.11-30
- SULUK, Cahit, Rauf KARASU, Temel NAL, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020
- SULUK, Cahit, Sınai Mülkiyet Hukukunda Tescil Güvenli Liman Mıdır?, **Fikri Mülkiyet Hukuku Yıllığı**, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2015, s.403-431
- SULUK, Cahit, Yasemin KENAROĞLU, **Türk Fikri Mülkiyet Hukukunda Güncel Gelişmeler**, İstanbul Ticaret Odası, 2012
- SULUK, Cahit, 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanununun Getirdiği Yenilikler, **Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi**, C.4, S.1, 2018, s.91-109
- ŞENER, Oruç Hami, **Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2017
- ŞİMŞEK, Suat, Mülkiyet hakkının kapsamı, sınırlandırma nedenleri ve şartları açısından 1982 Anayasası ve Avrupa insan hakları sözleşmesi: karşılaştırmalı bir analiz-I, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, C.91, 2010, s.181-228
- TEKİNALP, Ünal, Reha POROY, Ersin ÇAMOĞLU, **Ortaklıklar Hukuku I**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019
- TOPALOĞLU, Mustafa, **Bilgisayar Programları Üzerindeki Haklar ve Bu Hakların Korunması**, İstanbul, 1997
- TURAN, Metin, Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda Eser Çeşitleri: Karşılaştırmalı Bir Analiz, **Information World/Bilgi Dünyası**, C.15, S.1, 2014, s.125-158
- Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Toplantıları I-I-III**, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2008
- UZUN, A. Meral, Mülkiyet Hakları ve Ekonomik Gelişme, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, C.23, S.1, 2009, s.291-308
- YASAMAN, Hamdi, **Marka Hukuku(556 Sayılı KHK Şerhi)**, Vedat Yayıncılık, İstanbul, 2004

- YAYLA, Yavuz, Fikri Mülkiyet Hakları Çerçevesinde Teknoloji Transferleri Biçimlerinin Türkiye Ekonomisine Etkileri, Gazî Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, **Doktora Tezi**, Ankara, 2014
- YILDIRIM, Muaz Mücahit, Know-How Sözleşmeleri, **Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi**, C.1, 2018, s.207-257
- YILMAZ, Zehra Sanem, **Sermaye Şirketlerinde(Anonim ve Limited Şirketlerde) Geçici Hukuki Korumalar(İhtiyati Tedbirler)**, Güncel Yayınevi, İzmir, 2004
- YÖRDEM, Yılmaz, Marka Hukukunda Arabuluculuk ve Tahkimin Uygulama Alanı, **Dicle Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dicle Adalet Dergisi**, C.1, S.1,2017, s.15-29
- YÖRDEM, Yılmaz, Marka Hukukunda İhtiyati Tedbir, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, C.6, S.21 2007, s.331-350
- YU, Peter K., Currents and crosscurrents in the international intellectual property regime, **Loy. LAL Rev.**, C.38, 2004, s.323-444
- YÜKSEL, Ali Sait, **Patent ve Lisans Sözleşmesi Hukuku**,(Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Döner Sermaye işletmesi Matbaa Biriminde Basılmıştır.), İstanbul, 1989
- WALLERSTEIN, Mitchel B., Mary Ellen MOGEE, oberta A. SCHOEN, **Global Dimensions of Intellectual Property Rights in Science and Technology**, Washington, DC: Ulusal Akademi Basını, 1993

İnternet Kaynakları

atasevermedia.com, Bilgi Bankası|WebeviHosting, etkinpatent.com, Kazancı Hukuk Yargı Kararları Jurisdictio (kazancihukuk.com), ozgunlaw.com, T.C. Anayasa Mahkemesi, tdk.gov.tr, telifhaklari.gov.tr,turkhukuksitesi.com, turkpatent.gov.tr, vona-int.com, wikipedia.org

